

Seinäjoki

Arviointikertomus **2021**

SISÄLLYSLUETTELO

1. Puheenjohtajan katsaus	3
2. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta	4
3. Arviontikertomuksen 2020 havaintojen jälkiseuranta.....	6
4. Seinäjoen kaupunkistrategia.....	17
5. Taloudelliset tavoitteet	21
6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	25
6.1 Konsernipalvelut.....	26
6.2 Sosiaali- ja terveystoimiala.....	27
6.3 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala	29
6.4 Kaupunkiympäristön toimiala	30
6.5 Elinvoiman ja kilpailukyvyn toimiala	32
6.6 Etelä-Pohjanmaan Pelastuslaitos -liikelaitos.....	33
6.7 Tytäryhteisöt	33
7. Työohjelman 2021 mukaiset arviontikohteet.....	36
7.1 Taloushallinto.....	36
7.2 Seinäjoen Energia -konserni	39
7.3 Seinäjoen Koulutuskuntayhtymä	42
7.4 Toimitilat	45
7.5 Asemanseudun hanke	50
7.6 Terveydenhuolto	53
8. Yhteenveto	59
Allekirjoitukset	62

1. Puheenjohtajan katsaus

Pidät kädessäsi Seinäjoen kaupungin arviontikertomusta vuoden 2021 osalta. Heti aluksi on hyvä tehdä selväksi, että arviontikertomus on laadittu ennen kaikkea valtuutettuja, asukkaita ja kaupungin työntekijöitä varten. Toivottavasti mahdollisimman moni tarttuu tähän asiakirjaan ja tutustuu sen sisältöön. Se pitää sisällään tietoa ja arviointeja kaupungin palveluista, taloudesta ja toiminnasta. Se ei ole kaupungin arvostelukertomus, vaan strategisen johtamisen väline ja tärkeä dokumentti arvioimaan, ovatko valtuuston kaupungille asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tämä arviontikertomus on vuosiksi 2021 – 2025 valitun tarkastuslautakunnan ensimmäinen ja luo suuntaa lautakunnan arviontityölle myös tuleville vuosille. Vaikka lautakunnan kokoonpano vaihtui vaalien jälkeen lähes kokonaan, sen työskentely on säilyttänyt aktiivisen otteen ja kannustanut jokaista lautakunnan jäsentä osallisuuteen. Uusi lautakunta on tuonut arviontityöhön luonnollisesti uusia elementtejä, joista tämä, puheenjohtajan katsaus on eräs sellainen. Toisena esimerkkinä nostettakoon arviontikertomusta markkinoiva video, jolla tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin lautakunnan tekemää työtä ja vuoden 2021 arviontikertomuksen keskeistä sisältöä.

Tarkastuslautakunnan työ pitää sisällään tarkastuksia ja arviointeja, joilla on tarkoitus nostaa esiin niin hyviä käytänteitä kuin toiminnan ja palvelujen kehittämiskohteita. Näitä havaintoja selkeyttämään on rakennettu aikaisempien plussien ja miinusten tilalle liikennevalot, joiden kautta tarkastuslautakunta nostaa esiin vihreällä värillä onnistumisia ja vahvuuksia, punaisella havaintoja, joilla on vaikutuksia valtuuston asettamiin tavoitteisiin ja joihin tarkastuslautakunta edellyttää kaupunginhallituksen vastinetta. Uusi keltainen väri kuvastaa havaintoa, johon tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota ja jota kannattaa seurata, mutta johon ei edellytetä vastinetta. Liikennevalojen käyttö arviontikertomuksessa myös yhdistää kaupungin eri johtamisen asiakirjojen käytänteitä, sillä esimerkiksi tilinpäätöksessä vastaava liikennevalojärjestelmä on jo käytössä. Näin tarkastuslautakunta nivoo itsensä kiinteämmin osaksi kaupungin strategista johtamisjärjestelmää, jossa se osaltaan auttaa Seinäjoen kaupunkia saavuttamaan omat tavoitteensa.

Vuosi 2021 oli toinen vuosi peräkkäin, jolloin koronapandemia vaikutti merkittävästi miltei jokaisen kaupunkikonsernin yksikön toimintaan. Tästä huolimatta uusia ratkaisuja on haettu ketterästi nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä, josta henkilöstö ansaitsee kiitokset. Vuoteen 2021 mahtuukin useita onnistumisia: verotulojen kehitys jatkui vahvana kaikissa veroluokissa ja maanmyyntituloissa oltiin lähel-

lä vuoden 2018 vilkkaan rakentamisen ennätystasoa. Suurten kaupunkien elinvoimavertailussa sijoituttiin hienosti kolmannelle sijalle. Nämä kaikki heijastelivat Seinäjoen menestystä ja elinvoimaa.

Tarkastuslautakunta on kuitenkin huolissaan kaupunkikonsernin taloudellisesta tilasta ja velkaantumisen kehityksestä. Riittävät ja laadukkaat palvelut sekä kestävä kehitys ja kasvu edellyttävät vahvaa taloudenpitoa. Investointihankkeiden osalta on päästävä irti yllätysvaroista ja alibudjetoinnista. Päätöksenteon joka tasolla tulee sitoutua talouden tasapainotustyöhön, jotta voimme jatkossa saavuttaa kestävä tason vuosikatteen ja investointitason välille.

Tarkastuslautakunnan arviontikohteiksi on valittu kaupungin menestyksen kannalta kriittisiä kohteita. Näitä ovat mm. Seinäjoen Energian rooli energian tuottajana ja kaupungin taloudellisena tukijalkana, Sedun rooli korostuu tulevaisuudessa sen tekemien investointien, oppivelvollisuuden laajentumisen ja osaavan työvoiman saannin kautta. Kaupungin tilapalveluiden rooli on muutoksessa etätyön ja digitalisaation lisääntyessä. Terveystieteiden asema on ollut keskeinen koronapandemian keskellä ja se jatkuu edelleen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmistelussa ja rajapintatyössä.

Kaikesta tästä löydät tarkempaa arviontia, tietoa ja analyysia tämän arviontikertomuksen lehdiltä. Antoisia lukuhetkiä ja hyvää kesää.

Aki Ruotsala

Tarkastuslautakunnan
puheenjohtaja

Seinäjoen kaupungin tarkastuslautakunnan jäsenet vasemmalta oikealle: Hyvönen Ilkka, Saari Anne, Silver Joanna, Ruotsala Aki, Katajamäki Päivi, Panu Jarkko, Jumppanen Aapo ja tarkastuspäällikkö Keskinen Kati. Kuvasta puuttuvat: Sihto Paula ja controller Tammelin Margit.

2. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päättäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuutta ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan tehtävistä säädetään tarkemmin Seinäjoen kaupungin hallintosäännössä § 77.

Tarkastuslautakuntaan kuuluu kahdeksan jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Tarkastuslautakunnan jäsenet 16.8.2021 alkaen on lueteltuna taulukossa 1. Tarkastuslautakunnan toimikausi on valtuustokausi 2021–2025. Tarkastuslautakunnan asioiden valmistelijana, esittelijänä ja pöytäkirjanpitäjänä on toiminut tarkastuspäällikkö Kati Keskinen, joka palasi perhevapaalta elokuussa 2021. Tarkastuspäällikön viransijaisena toiminut Margit Tammelin aloitti Seinäjoen kaupungilla controllerina tammikuussa 2022 ja valittiin tarkastuslautakunnan kokouksessa 11.1.2022 tarkastuslautakunnan pöytäkirjanpitäjäksi.

Vuoden 2021 toiminnan ja talouden arviointia varten lautakunta on pitänyt 14 kokousta. Tarkastuslautakunta on noudattanut työssään ohjeellisena valtuustokaudeksi laadittavaa arviointisuunnitelmaa, jota on tarkennettu puolivuositaisilla työohjelmilla.

Tarkastuslautakunnan suorittama arviointi perustuu pääosin valtuuston asettamiin tavoitteisiin, tilinpäätökseen 2021, toimielinten ja viranhaltijoiden päätöksiin, arviointikohteiden antamiin selvityksiin sekä tilintarkastajan raportointiin. Arviointikohteille on toimitettu arviointikertomukseen valmistellut tekstit luettaviksi tekstien oikeellisuuden varmistamiseksi.

Tarkastuslautakunta antaa kaupunginvaltuustolle kullakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään kaupunginvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginvaltuusto pyytää kaupunginhallitukselta ja kaupunginhallituksen kautta edelleen asianomaisilta toimielimiltä ja viranhaltijoilta selvitykset niistä toimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen johtopäätösten sekä havaintojen ja suositusten perusteella.

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano 2021–2025

VARSINAINEN JÄSEN	VARAJÄSEN
Ruotsala Aki, puheenjohtaja	Kantokoski Jani
Sihto Paula, varapuheenjohtaja	Kärsämä Sini-Elina
Hyvönen Ilkka	Hautaluoma Väinö
Jumppanen Aapo	Horila Taavi
Katajamäki Päivi	Nikkarikoski Päivi
Panu Jarkko	Latvala Vesa
Saari Anne	Aittoniemi Pirjo
Silver Joanna	Alajoki Jaana

Seinäjoen kaupungin tarkastustoimessa toimii tarkastuspäällikkö. Tammikuussa 2022 aloittaneen controllerin työajasta 40 % kohdistuu tarkastustoimen tehtäviin. Tarkastustoimi valmistelee ja esittelee asiat tarkastuslautakunnalle, toteuttaa hallinnon ja talouden tarkastusta sekä suorittaa muut ylimmän johdon määräämät tehtävät.

Seinäjoen kaupungin tilintarkastajaksi vuosille 2021–2024 valittiin valtuustossa 22.2.2021 BDO Audiator Oy vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, KHT Minna Havia-Niemi.

Esteellisydet

Esteellisinä Seinäjoen Energia –konsernin arviointiin eivät ole osallistuneet Jarkko Panu ja Paula Sihto, Seinäjoen Koulutuskuntayhtymän arviointiin eivät ole osallistuneet Päivi Katajamäki, Paula Sihto ja Joanna Silver sekä toimitilojen arviointiin eivät ole osallistuneet Päivi Katajamäki ja Jarkko Panu. Asemanseudun hankkeen arviointiin eivät ole esteellisinä osallistuneet Päivi Katajamäki, Jarkko Panu ja Joanna Silver.

Havaintojen ja suositusten luokittelu

Arviontikertomuksessa 2021 on otettu käyttöön havaintojen ja suositusten luokitteluun liikennevalomalli. Näin ollen arviontikertomuksessa on käytössä yhtenäinen esitystapa taloushallinnon raportoinnin kanssa. Alla olevassa taulukossa on tarkempi esitelly arviontikertomuksen havaintojen ja suositusten luokittelusta.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut erityinen onnistuminen/positiivinen havainto.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut havainto, jolla on vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen tai toiminnan tuloksellisuuteen.

Arvioinnin yhteydessä esiin noussut havainto, jolla on vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen, toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen tai toiminnan tuloksellisuuteen. Havainnolle edellytetään kaupunginhallituksen vastine.

3. Arviontikutomuksen 2020 havaintojen jälkiseuranta

Seinäjoen kaupunginvaltuusto käsitteli vuoden 2020 arviontikutomuksen kokouksessaan 31.5.2021. Kaupungin hallitus antoi 11.10.2021 lausunnon arviontikutomuksessa 2020 esitetyistä havainnoista. Tarkastuslautakunnan havainnot ja kaupunginhallituksen selvitys ovat luettavissa taulukosta 2.

Taulukko 2: Kaupunginhallituksen selvitys arviontikutomuksen 2020 havaintoihin

Arviontikutomus 2020	Kaupunginhallitus
Seinäjoen kaupunkistrategia Seinäjoen kaupunkistrategian mukaista vuosittaista väestönkasvun 1,5 %:n tavoitetta ei ole saavutettu. Kaupunkistrategiassa on tavoitteeksi asetettu kaupungin lainamäärän jääminen alle 4 000 € asukasta kohden ja kaupunkikonsernin osalta 8 000 € asukasta kohden. Asukaslukuun suhteutettu lainamäärä oli kaupungin osalta 5 185 € ja kaupunkikonsernin 9 717 € vuoden 2020 lopussa. Kaupungin lainamäärä ylittää selvästi myös kuntien tilinpäätösarvotietojen vuoden 2020 keskimääräisen lainamäärän 3 478 €. Omavaraisuusaste, joka kuvaa vakavaraisuutta, vahvistui sekä kaupungilla että kaupunkikonsernilla, mutta kertoo edelleen merkittävän suuren velkarasitteen taseessa. Velkakehityksen taittamiseksi ja kääntämiseksi laskuun on vuosikatteen vastattava nettoinvestointeja. Talousarvion 2021 ja taloussuunnitelman 2022-2024 mukaan vuosikate (22,7-34,5 milj. €) tulee saavuttamaan talousarviovuotta lukuun ottamatta vuosikatteelle asetetun vähimmäistason, mutta ei saavuta nettoinvestointien tasoa (28,3-39,8 milj. €). Osana vuoden 2021 talousarviota on hyväksytty talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2021-2024, minkä mukaan mm. nettoinvestoinnit ovat noin 28,0-35,0 milj. € ja vuoden 2021 aikana laaditaan erikseen investointisuunnitelma 2021-2024 vaikuttavuusarviointineen sekä henkilöstösuunnitelma 2021-2024. Kaupungin ennakoitu lainakanta asukasta kohden laskee taloussuunnitelmavuosien aikana ollen vuoden 2024 lopussa 5 135 €.	Kaupunkistrategiassa asetettiin tavoite 1,5 %:n väestökasvusta. Strategiakauden väestökasvu jäänee kuitenkin noin 1 %:n, vuoden 2021 lopun kehityksestä riippuen. Seinäjoen kasvu on, tavoiteltua alemmallakin tasolla, kansallisesti hyvää tasoa. Seinäjoen kasvu on ollut jatkuvaa ja perustunut kaikkien väestökehitykseen vaikuttavien tekijöiden myönteiseen kehitykseen. Niin luonnollinen väestönkasvu, maassamuutto kuin maahanmuutto ovat tuoneet Seinäjoelle väestönkasvua. Kasvun jäämiseen alle tavoitetason on vaikuttanut syntyvyyden lasku edelliseen valtuustokauteen nähden. Maahanmuutossa ennakoitu vahvempi kasvu jäi osin toteutumatta, mihin voidaan olettaa pandemian osaltaan vaikuttaneen. Maassamuuton osalta Seinäjoki on ollut edelleen vetovoimainen ja erityisesti vuoden 2021 aikana kehitysluvut ovat olleet myönteisiä. Alkaneella valtuustokaudella väestönkasvun tavoitetta arvioidaan kaupunkistrategian yhteydessä. Taloudellisen kehityksen kääntämiseksi kaupunkistrategian mukaisesti kestäväälle tasolle on reagoitu taloutta sopeuttamalla, tämä koskee myös velkaantumiskehityksen kääntämistä. Lisäksi em. tavoite on huomioitu kaupunginjohtajan talousarvioehdotuksessa vuodelle 2021, ja huomioidaan myös vuosina 2022-2025. Vuosi 2020 oli onnistunut, silloin velkaantuminen kääntyi laskuun asukasta kohden sekä emokaupungissa että kaupunkikonsernissa. Lainamäärä/asukas oli 31.12.2020 5185 euroa/asukas ja kaupunkikonsernissa 9717 euroa/asukas.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Taloudellinen tilanne

Rahoituslaskelman mukaan kaupungin talouden tilanne ei ole rahoituksellisesti tasapainossa pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna. Tunnusluku toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on merkittävän negatiivinen 132,7 milj. € ja on heikentynyt viimevuodesta. Negatiivinen tunnusluku kertoo, että investointeja on rahoitettu pääosin lainarahalla. Kaupungin lainanhoitokyky on vahvistunut hieman vertailuvuodesta ollen edelleen tyydyttävä. Positiivista on, että kaupungin lainakannan kasvu hiipui voimakkaasti. Lainakanta on kasvanut 0,9 milj. € edelliseen vuoteen verrattuna, mikä on 37,5 milj. € vähemmän kuin lainakannan kasvu vuonna 2019. Niin kaupungin kuin kaupunkikonsernin asukaskohtaisen lainamäärän kehitys kääntyi laskuun kymmenen vuoden jälkeen. Sekä kaupungin että kaupunkikonsernin omavaraisuusaste vahvistui edellisestä vuodesta, mutta kertoo edelleen merkittävän suuresta velkarasitteesta.

Koronapandemia ei ole vielä ohi vaikuttaen kuntatalouteen nyt sekä viiveellä. Valtio on tukenut kuntia huomattavasti vuonna 2020. Syksyn budjettiriihen päätöksin kuntia tuetaan myös kuluvana vuotena, mutta näin merkittäviin tukiin ei jatkossa ole syytä tuudittautua. Kaupungin tulo- ja menokehityksen epäsuhta ei ole poistunut eikä myöskään väestön ikääntyminen kestävyysvajeineen. Talouden hallinta edellyttää edelleen toimia vuosikatteen tason nostamiseksi sekä vuosikatteen ja investointien keskinäisen tasapainon ylläpitämiseksi. Tasapainotustyötä tulee jatkaa, mikä vaatii yhä päätöksentekijöiltä sitoutumista.

Strategian tavoite tasapainoisesta taloudesta vietään käytäntöön erikseen määriteltyinä konkreettisina toimina kaikilla toimialoilla ja siten osaltaan vahvistetaan kasvukaupungin mahdollisuuksia sekä panostaa laadukkaisiin ja vaikuttaviin palveluihin että toisaalta vaikuttavaan investoimiseen. Tarkastellaan myös kaupungin organisaatiota, miten se vastaa tulevaisuuden kehitysnäkymiin ja miten toiminta on vaikuttavaa ja kustannustehokasta sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Talouden tasapainottamisohjelma on osana talousarvioehdotusta omana kappaleena.

Tasapainottamistoimet toteutetaan talousarviovuonna 2021 ja ne jatkuvat vuosina 2022-2024.

Sosiaali- ja terveyskulut ovat yhä kasvussa, mikä haastaa kaupungin taloutta. Vuonna 2021 on toteutettu toimialoilla ylimääräiset tasapainottamistoimet toimintakatteen vahvistamiseksi. Vuoden 2021 vuosikate eivät kata 100 %:sti poistoja eikä saavuta nettoinvestointien tasoa. Velkaantuminen kasvaa vuosina 2021 ja myös 2022, mutta jälkimmäisessä asukasluvun kasvun pysyessä 1 %:n tasolla, velkamäärä/asukas laskee vähintään emokaupungin osalta. Vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa emokaupungin vuosikate kattaa poistot 120 %:sti ja nettoinvestoinnitkin vähintään 75%:sti, mikä hillitsee velkaantumisen kasvua. Tavoitteena on, että vuosina 2023-2025 velkaantuminen vähenee.

Kaupunkikonsernissa velkaantumista lisää Energiateollisuuden investoinnit liittyen energiatuotannon uudistamiseksi ja turpeen korvaamiseksi 2020-luvulla. Merkitystä velkakehityksen suuntaan on myös saatavalla eu-tuella turpeesta luopumiseksi. Investoinnit uusiutuvaan energiatuotantoon tuovat tulevaisuudessa taloudellisesti paremmat tulokset, siksi on tärkeä panostaa.

Omavaraisuusasteen kehitys tulee muuttumaan merkittävästi vuodesta 2023 lukien, kun noin puolet emokaupungin menoista ja tuloista siirtyy hyvinvointialueille, mutta velat jäävät kunnalle. Silloin omavaraisuusaste putoaa noin 40 %:n tasosta alle 25 %:iin. Tämä kohdentuu eritoten kuntiin jotka kasvavat ja joilla sen takia enemmän investointitarpeita.

Arviontikertomus 2020**Kaupunginhallitus**

Osana talouden vahvistamistoimia strategiana on luopua osasta kiihteistä ja yhtiöitä, eli niistä jotka eivät ole strategisesti niin merkittäviä. Tämä tuo käyttötalouteen kertaluonteisia lisätuloja ja keventää tasetta, samalla myös omavaraisuusaste kasvaa. Luopumasta osasta tulee tilaa uusille investoinneille.

Omavaraisuusasteen mataluus ei horjuta Seinäjoen kaupungin maksuvalmiutta, ja kaupungilla on sen kasvaessa hyvä tulopohja ja enemmän omaisuutta kuin velkaa, myös rahoitusta on hyvin saatavissa Kuntarahoituksen ja muiden rahoituslaitosten kautta. Riskinä on pitkien korkojen mahdollinen kallistuminen korkeamman inflaation myötä. Riskiä vähentää se, että lainasalkusta on suojattu yli 50 %.

Tulovirran merkitys (verotulot, valtionosuudet ja toimintatuotot) ja käyttötalouden tasapaino ovat tärkeitä kestävän taloudenpidon näkökulmasta. Hyvä tuloksentelekyky käyttötaloudessa ja investointien jaksotus ovat tärkeitä kunnan talouden työkalupakissa.

Taloudentasapainotustoimia jatketaan vuosina 2022-2025 ja kestävyysvajeen pienentämiseksi rinnalle tarvitaan myös uudistamista.

Talousennuste

Vuoden 2021 talousarviossa on esitetty kolme skenaariota Seinäjoen kaupungin talouden kehityksestä vuoteen 2024 saakka. Skenaariot ovat nykykehitys jatkuu, nykytilanne heikkenee merkittävästi ja paras skenaario, jossa nykytilanne paranee ja talouden tasapaino saavutetaan. Talousennuste sisältää teknisen laskelman aikasarjoineen ja tulos- ja rahoituslaskelmineen.

Talouden tasapainottamisohjelma tavoitteineen on mukana vuoden 2021 talousarvioehdotuksessa ja tätä on päivitetty osana talousarviota koskemaan myös vuosia 2022-2025.

Investointibudjetointi

Investoinneista on laadittu osana talousarviovalmistelua suunnitelma talousarviovuodelle 2022. Talousarvioehdotukseen 2022-25 sisällytetään investointiohjelma koskemaan myös taloussuunnitelmavuosia 2023-2025.

Erikseen laaditaan viimeistään vuoden 2021 aikana investointisuunnitelma 2022-2025 vaikuttavuusarvioineen osana tasapainotustoimia.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Henkilöstösuunnitelma

Erikseen laaditaan loppuvuoden 2021 ja kevään 2022 aikana henkilöstösuunnitelma sisältäen myös mahdolliset eläköitymiset vuosina 2022-2025. Henkilöstösuunnitelmaa hyödyntäen haetaan optimita-so koko kaupungin henkilöstömäärän kehittymiselle siten, että kokonaishenkilöstömäärä henkilötövuosina voi myös vähentyä vuosina 2022-2025.

Eläköitymisen ennuste yhteenlaskettuna määrä on 446. Tämä sisältää kuitenkin myös hyvinvointialueelle siirtyvät eläköitymiset.

Vuonna 2023 henkilöstömäärä tulee vähenemään kokonaisuutena sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön ja pelastuslaitoksen siirtyessä hyvinvointialueeseen. Lisäksi tukipalveluita tuottavasta henkilöstöstä siirtyy merkittävä osa hyvinvointialueelle. Kokonaisresurssista määritellään laskennallisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä pelastuslaitokselle palveluita tuottava osa. Yhteensä siirtyviä henkilöitä on noin 1200-1300 henkilöä + sopimuspalokuntalaisia (sivutoimisia) noin 850 henkilöä.

Tämän hetkinen resurssi suhteessa kuntien lisäantymiin velvoitteisiin (vanhuspalvelulain muutokset, opetusvelvollisuuden muutos, varhaiskasvatuslaki ja enenevät esim. kuntien hyvinvointivelvoitteisiin liittyvät tehtävät) ei osoita mahdollisuuksia resurssien vähentämisen mahdollisuuksista. Tälläkin alueella ilmenee jo osaavan työvoiman saatavuuden vakaviakin ongelmia. Tärkeää ja merkityksellistä on huolehtia riittävästä vakituudesta henkilöstöstä, riittävästä henkilöstömäärästä ja henkilöstön hyvinvoinnista, jotta sitouttaminen kaupunkiorganisaatioon myös tulevaisuutta ajatellen on mahdollista. Vakituisten henkilöstömäärän lisääntyminen suhteessa määräaikaiseen resurssiin antaa työyhteisöille vakautta, eikä resurssia valu hukkaan jatkuvaan vaihtuvan henkilöstön perehdyttämisen prosesseihin.

Eläköitymisennuste vuodelle 2022 on 101 henkilöä. Eläköitymisten kohdalla on huolellisesti pohdittava vakanssin tarkoituksenmukainen täyttö tarkoituksenmukaisella osaamisella tarkoituksenmukaiseen tehtävänkuvaa.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Etelä-Pohjanmaan Musiikkiopiston Kannatusosakeyhtiö

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota, että opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2019 teettämässä selvityksessä esitetään musiikkiopistojen ylläpitäjien taiteen perusopetuksen järjestämisluvan uudelleen hakemista. Tämä voisi antaa mahdollisuuden muodostaa Etelä-Pohjanmaalle suuremman, ehkä jopa koko maakunnan käsittävän musiikkioppilaitoksen. Tarkastuslautakunta suosittelee rakenneselvityksen tekemistä yhteistyössä maakunnan musiikkiopistojen kanssa.

Musiikkiopisto toimii tällä hetkellä Seinäjoen lisäksi Alavudella ja Vimpelissä. Isohkona oppilaitoksena opiston valtionrahoitus ei ole vaarassa. Musiikkiopisto toimii kiinteässä yhteistyössä Seinäjoen orkesterin kanssa. Orkesterin hallinto ja tarvittavat tukipalvelut järjestetään musiikkiopiston toimesta. Näin saadaan molempia osapuolia hyödyttäviä synergiaetuja ja myös kustannussäästöjä.

Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto on kuitenkin valmis laajentamaan toimintaansa tarvittaessa koko maakunnankin alueelle, mikäli alueen kunnat ja muut musiikkioppilaitokset ovat siihen halukkaita. Alustavien keskusteluitten perusteella tässä vaiheessa kovin suurta kiinnostusta yhdistymiseen ei ole. Sen sijaan yhteistyötä tehdään jo nyt varsin paljon. Musiikkiopistot ovat mm. palkanneet yhteisiä opettajia, jotta alueelle saadaan kelpoisia ja päätöisiä opettajia.

Seinäjoen Orkesteriyhdistys ry.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomioita esittävän taiteen, teatterien ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmän uudistukseen 2022 alkaen. Uutena asiana rahoitusjärjestelmässä on 3- ja 6-vuotiset rahoitussuunnitelmat. Mikäli valtionosuus on tiedossa vain kolmeksi vuodeksi eteenpäin, Seinäjoen orkesteriyhdistys näkee sen merkittävänä ongelmana yhdistyksen rahoitusrakenteessa ja pitkántähtäimen ohjelmistosuunnittelussa. Tarkastuslautakunta suosittelee Seinäjoen Orkesteriyhdistyksen rahoituksen pitkän tähtäimen suunnittelua.

Orkesteriyhdistyksen ylläpitämälle Seinäjoen kaupunginorkesterille on myönnetty 6-vuotinen rahoitus, mikä käytännössä tarkoittaa pysyvää rahoitusta, mikäli asetetut kriteerit jatkossakin täyttyvät. Kriteerit tarkistetaan määräajoin. Jos kaupunki turvaa omalta osaltaan orkesterin rahoituksen nykyisillä periaatteilla, toiminnan jatkuminen ei ole vaarassa.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Digitalisaation edistämisen ja digipalvelujen tilannekatsaus

Tietohallinto tukee organisaatiota yhä nopeutuvassa toimintaympäristöjen ja teknologiamuutosten muodostamassa kokonaisuudessa. Tarkastuslautakunnan mielestä tulee varmistaa, että tietohallinnossa on riittävät resurssit sekä olemassa olevan käyttöympäristön ylläpitoon että turvaamiseen ja uusien ratkaisujen kehittämiseen. Tarkastuslautakunta on huolissaan tietohallinnon henkilöstön työkuormituksesta.

Sähköisten palvelujen kehittämistyössä tulisi hyödyntää olemassa olevia onnistuneita malleja, minkä johdosta tarkastuslautakunta suosittelee pitämään yllä ja syventämään kuntien välistä yhteistyötä.

Kaupungin digitalisaation kehittämisen perustaksi tarkastuslautakunta suosittelee kartoituksen tekemistä ulkopuolisella asiantuntijalla, jonka avulla tunnistettaisiin kuinka hyvin kaupunki hyödyntää markkinoilla olevia digitaalisia ratkaisuja palveluiden tuotannossa, mikä on näkemys kaupungin digitalisaatioasteesta eri palveluprosesseissa ja mistä kaupungin palveluiden ja prosessien digitalisoimisesta on saavutettavissa kustannussäästöä.

Tärkeää että tietohallinto tukee kaupungin muutosjohtamista. Tietohallintopalveluiden ydintehtävänä on varmistaa, että kaupungin teknologisia ratkaisuja käytetään tehokkaasti ja niistä saadaan kustannus- ja vaikuttavuushyötyjä. Myös tietoturvan tulee olla kunnossa kaikissa tilanteissa.

Tietohallintopalveluilla on tärkeä rooli edistää muutuvassa toimintaympäristössä myös kaupungin palveluiden uudistamista. Tätä halutaan vahvistaa.

Kaupungissa valmistellaan par'aikaa strategista digiohjelmaa vuosille 2022-2025. Se tulee hyväksyttäväksi valtuustoon viimeistään alkuvuodesta 2022.

Lisäksi Gofore Lead on kaupungin yhteistyökumppanina kaupungin digimurrokseen liittyen digikyvyyden kartoittamisessa koko kaupunkitasolla. Digitalisaation hyvä toteutus palveluissa, tiedolla johtamisessa ja prosesseissa ja uudistuva toimintatapa on keskeinen menestystekijä tulevaisuuden kunnassa.

Uuteen toimintatapaan digitalisaation edistämiseksi on valmiuksia resurssoida ja tarvittaessa uudistaa toimintoja. Tietohallintojohtajan rekrytointi on par'aikaa käynnissä ja hänen työpanoksensa tulee olemaan merkittävä. Myös hyvään johtamiseen halutaan panostaa jatkossakin. Tämä osaltaan tukee myös työssä jaksamista.

Into Seinäjoki Oy

Tarkastuslautakunta korostaa, että Intossa tulee panostaa jatkossakin yhtiön strategian mukaisiin tavoitteisiin; yhtiön ydintoimintaan. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa tuoda esille verkostoitumisen merkittävyyden.

Into Seinäjoki Oy on olemassa yritysten menestystä varten ja yhtiön toiminta palvelee tätä perustetun. Yritysmuotoisuus on Seinäjoen keskeinen vahvuustekijä ja työtä sen eteen on jatkettava koko kaupunkikonsernin voimin. Tarkastuslautakunnan huomion mukaisesti on tärkeää, että Intossa voidaan jatkossakin panostaa yhtiön ydintoimintaan ja strategian mukaisiin tavoitteisiin. Verkostoituminen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti on tärkeää, jotta yhteistyöllä saadaan parasta osaamista yritysten hyödynnettäväksi.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Alasenpuiston tapahtumakentän päätösprosessi ja sen vaikutukset

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Seinäjoen kaupunkistrategiassa on pääosin määritelty kehitettävät liikunta- ja tapahtuma-alueet. Tämän johdosta tarkastuslautakunta toteaa, että linjausta ei ole noudatettu Alasenpuiston tapahtumakentän osalta.

Alasenpuiston investointimeno on sisällytetty vuoden 2019 ja kevään 2020 lisätalousarvioon projektina Alasenpuiston tapahtumakenttä. Tarkastuslautakunta suosittaa, että merkittävistä investoinneista tehdään yksilöity päätös hallituksessa ja valtuustossa.

Tarkastuslautakunta totesi Alasenpuiston päätösprosessista, että tapahtumakentän toteutus suunnitelma olisi tullut olla kaupunkiympäristölautakunnan 9.10.2019 kokouksen päätösasiana tiedoksiannon sijaan.

Alasenpuiston katusuunnitelman julkisesta nähtävillä pidosta huolimatta ei viestintä ole tavoittanut kuntalaisia. Tarkastuslautakunta suosittelee julkisen nähtävillä pidon lisäksi käyttämään mahdollisuuksien mukaan myös muita viestintäkeinoja avoimuuden ja julkisuuden lisäämiseksi.

Tapahtumakentän suunnittelu ja rakentaminen menivät tavanomaisena Yhdyskuntatekniikan prosessina, lukuun ottamatta päätöstä pinnoitteen vaihtamisesta, ja se on toimintatapoihin vastaisuudessa korjattu. Toimiala on lisännyt osallisuus- ja vuorovaikutusmallin mukaisesti yhteistyötä vuorovaikutussuunnittelija Kirsi Mattilan kanssa asukkaiden osallisuuden lisäämiseksi. Elämäni Seinäjoki -strategian mukaan vetovoimaisimmat liikuntakeskukset ovat mm. Jouppilanvuoren alue, Uimahalli-urheilutalo ja Seinäjoki Areena. Alasenpuiston tapahtumakenttä on näiden välittömässä läheisyydessä. Kokonaisuudesta voidaan todeta, että hyväksytty rahoitus oli riittävä.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Miten Seinäjoen kaupunki on valmistautunut sote-uudistukseen

Seinäjoen kaupungille hyvinvointialueiden perustaminen merkitsisi kaupungin sosiaali- ja terveys-toimialan ja sen lautakunnan poistumista kaupungin organisaatiosta kuten myös Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos liikelaitoksen lakkaamista vuoden 2023 alusta. Seinäjoen kaupungin organisaatiouudistus ja siihen liittyvä hallintosäännön uudistustyö on aloitettu valtuuston ja hallituksen puheenjohtajiston toimesta. Uusi hallintosääntö tulisi voimaan valtuustokauden 2021 alusta. Tarkastuslautakunta suosittelee uudistuksessa Seinäjoen kaupungin jäljelle jäävien toimialojen toiminnan ja hallinnon järjestämistä varten toimikunnan perustamista.

Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen palveluiden tehtävien siirtyminen vaikuttaisi niitä koskevaan rahoitukseen, verotusoikeuteen ja valtionosuusjärjestelmään, omaisuuteen, velkoihin ja sopimuksiin sekä henkilöstöön. Tarkastuslautakunta pyytää varmistamaan, että sote-uudistuksen taloudellisiin vaikutuksiin varaudutaan. Etelä-Pohjanmaan maakunnan voimakas väestömäärän vähentyminen noin 1 000 henkilöä vuodessa on uhka hyvinvointialueen taloudelliselle toiminnalle.

SEINÄJOEN KAUPUNGIN TOIMENPITEET**Henkilöstö**

Vuonna 2023 henkilöstömäärä tulee vähenemään kokonaisuutena sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön ja pelastuslaitoksen siirtyessä hyvinvointialueeseen. Lisäksi tukipalveluita tuottavasta henkilöstöstä siirtyy merkittävä osa hyvinvointialueelle. Kokonaisresurssista määritellään laskennallisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä pelastuslaitokselle palveluita tuottava osa. Yhteensä siirtyviä henkilöitä on noin 1200-1300 henkilöä + sopimuspalokuntalaisia (sivutoimisia) noin 850 henkilöä. Henkilöstön siirto tapahtuu liikkeenluovutus periaattein. Siirtyvän henkilöstön selvitystyö on menossa.

Rahoitus

Valtiolle siirtyvät SOTE:n ja pelastustoimen kustannukset n. 19,9 miljardia euroa. Kuntien valtionosuuksia pienennetään 6,45 miljardia euroa ja verotuloja siirretään kunnilta valtiolle 13,4 miljardia esim. kaikkien kuntien kunnallisveroprosenttia alennetaan 13,26 %-yksiköllä.

Seinäjoen kaupungin budjetista siirtyy SOTE -kustannuksia noin 250 000 miljoona (sis. EPSHP) hyvinvointialueelle (TA 2021). Kuntaveroprosentti 21 % - v. 2023 7,74 %. Valtionosuudet vähenevät laskennallisesti yli 50 milj. euroa v. 2023. Tämän hetkinen laskelma Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen rahoituksesta SOTE -menetys euroina on miljoonissa, eikä se tule riittämään nykytasoihin vuotuisiin kasvukuluihin. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos menettää rahoituksestaan lähes 2 miljoonaa euroa verrattuna nykytasoon. Rahoituslaskelmat tarkentuvat myöhemmin.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Omaisuus kiinteistöt/irtain omaisuus/sopimukset

SOTE kuntayhtymien varallisuus ja velat siirtyvät sellaisenaan hyvinvointialueelle. Kaupungin SOTE:n ja pelastustoimen irtain omaisuus siirtyy korvauksetta hyvinvointialueelle. Kaupunki ei enää lähtökohtaisesti osta em. omaisuutta, vaan ne hankitaan pääsääntöisesti leasingsopimuksilla.

Kaupungin SOTE ja pelastustoimen kiinteistöt eivät siirry hyvinvointialueelle vaan se jää niihin vuokralle ainakin siirtymäajaksi (3 vuotta ja yhden vuoden optio).

Kaupungin omistamien kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeet (esim. Kiinteistö Oy Seinäjoen Myllypuistokoti, Kiinteistö Oy Seinäjoen Paloasema, Kiinteistö Oy Seinäjoen Y-talo 49%) eivät siirry hyvinvointialueelle.

Kaupungin omistamat Seinäjoen Työterveys Oy:n osakkeet eivät siirry hyvinvointialueelle. EPSHP:n omistusosuus siirtyy. Lisäksi kaupungilta siirtyy lakisääteisen työterveyshuollon järjestämisvastuu hyvinvointialueelle. Kaupungille jää velvollisuus työnantajana järjestää omalle henkilöstölleen työterveyspalvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottamiseen perustettujen yhtiöiden osakkeet siirtyvät korvauksetta. Elintarvike- ja ympäristölaboratorio Seilab Oy:n osakkeet eivät siirry hyvinvointialueelle. Vuokrasopimukset, jotka on tehty SOTE tai pelastustointa varten siirtyvät hyvinvointialueelle niin, että sillä on vuosina 2024 ja 2025 oikeus irtisanoa vuokrasopimus päättymään 12 kuukauden irtisanomisajalla.

Esim. Perhepalvelukeskus Aallokko on tarkoitus toteuttaa Kiinteistö Oy Myllypuistokodin taseeseen ja tehdä pitkä vuokrasopimus tiloista kaupungin kanssa, jolloin em. irtisanomisehto joudutaan vuokrasopimukseen sisällyttämään.

Kaupunkikonsernin SOTE ja PELA -kiinteistöjä koskeva selvitystyö on aloitettu, selvityksessä arvioidaan mahdollisuus luopua osaksi niiden omistuksesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät kaupungin sopimukset siirtyvät hyvinvointialueelle.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Muut toimenpiteet Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän omaisuuden suhteen

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän kunnat ovat tilanneet EPSHP:n kiinteistöomaisuuden arvonomäärityksen ja omistusjärjestelyjen esiselvityksen. Selvitykseen liittyen on aloitettu kaupungin ja EPSHP:n kesken neuvottelut osapuolten välisistä omaisuusjärjestelyistä.

Organisaatiouudistus/hallintosäännön muutokset

Hyvinvointialueen perustaminen merkitsee sosi- aali- ja terveystoimialan ja lautakunnan sekä Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos -liikelaitoksen ja sen johtokunnan poistumista kaupungin organisaatiosta vuoden 2023 alusta alkaen. Tämä edellyttää hallintosäännön muutoksia. Hyvinvointialueen myötä ratkaistavaksi tulee myös ympäristöterveydenhuollon sijoittuminen kuntaorganisaatioon ja sitä koskevan yhteistoimintasopimuksen päivittäminen.

Väliaikaisen valmisteluelimen toimintaan osallistuminen

Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin (VATE) on aloittanut toimintansa. Kaupunki on nimennyt VATE:en edustajansa. Lisäksi kaupunki on nimennyt VATE:n asettamiin valmistelujaostoihin ja niiden alajaostoihin edustajansa.

Arviontikertomuksessa tarkastuslautakunta suosittelee uudistuksessa Seinäjoen kaupungin jäljelle jäävien toimialojen toiminnan ja hallinnon järjestämistä varten toimikunnan perustamista. Toimikunta voisi vastata myös kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspinnan ja kumppanuusmallien toimivuuden varmistajana. Kaupunginhallitus arvioi toimikunnantarpeellisuuden erikseen.

Arviontikertomus 2020

Kaupunginhallitus

Vuosien 2017-2018 arviontihakavaintojen ja -suositusten jälkiseuranta (ikäihmisten palvelut, sosiaalityö ja investointien toteutuminen)

Valvontakoordinaattorin toimea on esitetty sekä vuoden 2020 että 2021 talousarvioon, minkä ei ole saadun tiedon mukaan toteutunut. Ikäihmisten palvelujen tulosalueen näkemyksen mukaan tämän hetken henkilöstöresurssien työjärjestelyillä ei toimeja ole mahdollista hoitaa ja lisäksi valvontakoordinaattorin on riippumattomuussyistä oltava tulosalueen ulkopuolelta. Sosiaali- ja terveystoimialan valvontakenttä nähdään erittäin laajana yhdellekin valvontakoordinaattorille. Tarkastuslautakunta suosittelee valvontakoordinaattorin toimen perustamista.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on antanut 14.8.2020 määräyksen Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnalle huolehtia riittävästä määrästä sosiaalityöntekijöitä lapsiperheiden sosiaalipalveluissa 31.12.2020 mennessä. Määräys perustuu aluehallintoviraston tekemään lastensuojelulain määräämisiä koskevaan seurantaan ja valvontaan sekä henkilöstön esittämien epäkohtailmoitusten käsittelyyn Seinäjoen kaupungissa. Tarkastuslautakunta suosittelee huolehtimaan riittävästä määrästä sosiaalityöntekijöitä lapsiperheiden sosiaalipalveluissa.

Kaupunkiympäristön toimialan tulosalueen toimilat mukaan tarkastelujaksolla vuosina 2018-2020 on tehty useita peruskorjaushankkeita omajohtoisina töinä puitesopimusurakoitsijoilla ilman kiinteähintaisia kokonaisurakoita. Tämä johtaa helposti hankkeen aloittamiseen optimistisin laajuus- ja kustannustavoittein ja määrärahaa joudutaan korottamaan työn edetessä. Toteutuneeseen laajuuteen nähden ovat näiden toteumakustannukset olleet tulosalueen näkemyksen mukaan kohtuulliset, mutta käytännössä nähdään kehittämisen varaa. Tarkastuslautakunta suosittelee, että käytäntöä kehitetään määrärahojen korottamisen välttämiseksi.

Vuosien 2017-2018 arviontihakavaintojen ja -suositusten jälkiseuranta koskien sosiaali- ja terveyspalveluja ja kaupunkiympäristöpalveluja

Tarkastuslautakunta suosittelee kertomuksessaan valvontakoordinaattorin toimen perustamista sosiaali- ja terveystoimialalle. Talousarvioraami vuodelle 2022 ei mahdollistanut valvontakoordinaattorin vakanssin esittämistä. Toimialan lähtökohtana henkilöstöresurssia koskien on ollut lakisääteisten palvelujen turvaaminen. Valvontaresurssien vahvistaminen siirtyy hyvinvointialueella koskevaan valmisteluun.

Tarkastuslautakunta suosittelee kertomuksessaan sosiaali- ja terveystoimialaa huolehtimaan riittävästä määrästä sosiaalityöntekijöitä lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Kaupunginvaltuusto perustikin toimialan esityksestä keväällä 2021 viisi uutta sosiaalityöntekijän virkaan. Virkojen täytössä on edelleen haasteita sosiaalityöntekijöiden saatavuusongelmien johdosta.

Investointihankkeet ovat taloudellisesti katsoen toteutuneen pääosin hyvin. Toteutuneista uudisrakennuskohteista, joista tarkastelu on tehty, on laadittu hankinta-arvo alittanut lähes aina vertailuhinnan.

Omajohtoisissa töissä hankkeet helposti kasvavat, johtuen käyttäjien lisätoiveista ja yllätyksistä työaikana. Tämä johtaa helposti siihen, että hankkeen määrärahaa joudutaan korottamaan työn edetessä. Tarkemmilla kuntotutkimuksilla ja pidemmälle vietyllä suunnittelulla voidaan näitä tekijöitä vähentää. Kiinteähintaisissa kokonaisurakoissa suunnittelu on tehty valmiiksi ennen kilpailutusta ja töiden aloitusta, jolloin kustannukset eivät nouse merkittävästi urakan aikana. Hankkeen kokonaiskustannukseen toteutusmallilla ei ole suurta merkitystä, mikäli työt pystytään organisoimaan tehokkaasti. Tietysissä markkinatilanteissa kokonaisurakka voi olla jopa kalliimpi toteuttamismuoto.

4. Seinäjoen kaupunkistrategia

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. **Strategisten päämäärien on oltava sellaisia, jotka voidaan viestiä ymmärrettävästi ja avata seurattaviksi ja mitattaviksi osatavoitteiksi. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Arvioinnin ja seurannan tehtävänä on valvoa kunnan strategisten päämäärien toteutumista. Seurannan ja arvioinnin perustehtävinä on kertoa organisaation onnistuminen tehtäviensä hoitamisessa ja järjestämisessä ja toiminnan strategianmukaisuudessa.** Kuntastrategian arvioinnissa prosessiin osallistuu kunnan valtuusto, joka keskittyy siihen, kuinka valtuusto on itse onnistunut toiminnassaan.

Seinäjoen kaupunginvaltuusto on hyväksynyt helmikuussa 2018 kaupunkistrategian vuosille 2018 - 2025. Kesäkuussa 2019 kaupunginvaltuusto on merkinnyt tiedoksi kaupunkistrategian väliarvioinnin ja tarkistamisen.

Seinäjoen kaupunkistrategia 2018 – 2025 sisältää viisi strategista valintaa, jotka jakautuvat edelleen tarkentaviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Näistä ensimmäinen on yrittäjyys. Seinäjoki on Suomen paras paikka yrittää. Meillä on erinomainen yritysilmapiiri ja osaamme yhteistyön. Meillä on sijainti Suomen kasvukäytävällä, vahvat kärkitoimialat, monipuolinen elinkeinorakenne ja runsaasti pk-yrityksiä. **Seinäjoen kaupunki menestyi jälleen vuonna 2021 yrittäjämysteilyä mittavissa kansallisissa kyselytutkimuksissa. Seinäjoen seutukunta arvioitiin jo viidettä kertaa Suomen vetovoimaisimmaksi paikaksi yritys-**

toiminnalle. Kaupunki ja tytäryhtiö Into Seinäjoki Oy jatkoivat työtä yritysten ja yritysjärjestöjen kanssa. Yritysten myönteiset investointipäätökset saivat jatkoa ja erityisesti Roveksen työpaikka-alueen suosio oli suurta.

Talousarviossa 2021 oli asetettu neljä toiminnallista tavoitetta, jotka liittyivät kaupunkistrategian ensimmäiseen valintaan yrittäjyyteen. Näistä yksikään ei toteutunut. Tavoitteena oli mm. kulttuuri- ja hyvinvointipalveluiden kautta houkutella alueelle osaajia ja mittarina toimi Kalevan Navetan kävijämäärä, joka ei yltänyt tavoitteeseen. Toinen tavoite oli tonttien myynti/vuokraus elinkeino- ja liike-elämän tarpeisiin. Tavoite jäi osittain toteutumatta, koska **yrityksille ei tällä hetkellä pystytty tarjoamaan kysyntää vastaavia pieniä tai kiertotaloustoimintaan soveltuvia tontteja. Lähitulevaisuudessa myös logistiikkatonteista syntyy pulaa. Tonttitarjonta ja yritystoiminnan tarpeet eivät täysin kohtaa.** Kolmas tavoite oli olla tapahtumakaupunki, joka tunnetaan sujuvasta viranomaisyhteistyöstä ja jossa tapahtumajärjestäminen on helppoa. Mittarina toimi tapahtumajärjestäjille suunnatut sähköiset asiointipalvelut ja tavoitearvo 2 kpl jäi osittain saavuttamatta toteuman ollessa 1 kpl. Koronaepidemian pitkittyminen vaikutti kuitenkin tapahtumasektorilla edelleen merkittävästi vuonna 2021. Yksi kaupungin keskustelluimmista tavoitteista on ollut työmarkkinatuen kuntaosuuden alentaminen sekä työllisyysasteen nostaminen, joita toteutetaan aktiivisella työllisyyspolitiikalla sekä vahvistamalla yrittäjien / työnantajien palveluja kuntakokeiluissa. **Seinäjoella onkin C21-kaupunkien alhaisin työttömyys, työttömyysprosentin ollessa 7,9 %. Kaupungin mak-**

sama työmarkkinatuen kuntaosuus ylitti kuitenkin tavoitearvon lähes tuplasti kustannuksen ollessa 4,4 milj. €. Työllisyyden kuntakoikeilun myötä odotuksena oli, että pitkäaikaistyöttömyys vähentyisi. Koronasta johtuen tavoitetta ei kuitenkaan vielä saavutettu, mikä näkyy työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvuna. Myös valtion päätös yrittäjien tilapäisestä työmarkkinatuesta vaikutti osaltaan merkittävästi työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvuun. Seinäjoen työllisyystilanne pysyi edelleen vertailukaupunkeja parempana.

Kaupungin ja tytäryhtiö Into Seinäjoki Oy:n välillä on ollut vuonna 2021 voimassa tavoite- ja palvelusopimus, joka perustuu Inton rooliin ja tavoitteisiin elinkeinojen ja yritystoiminnan sekä elinkeinopolitiikan kehittämiseksi. Konkreettiset tavoitteet liittyvät teemoihin erinomainen yritysilmapiiri ja -ympäristö, yritysten kasvu ja kansainvälistyminen, uusien yritysten sijoittuminen ja yhtiön hyvä toimintakyky. **Tavoitteet saavutettiin kaikkien muiden mittareiden osalta paitsi Seinäjoelle sijoittuneiden yritysten kappalemäärässä.**

Seinäjoen työllisyystilanne pysyi edelleen vertailukaupunkeja parempana

Into Seinäjoki Oy:n vahva rooli näkyy siinä, että kaupungin omat tavoitteet sisälsivät vain neljä yrittäjyyteen liittyvää toiminnallista tavoitetta. Tarkastuslautakunta suosittelee kuitenkin huomioimaan vuositavoitteissa vielä laajemmin yrittäjyyden ja yritystoiminnan kaupungin päätöksenteossa, palveluissa ja hankinnoissa.

Toinen strateginen valinta on kaupunkiympäristö. Seinäjoki on uudistuva ja luova kaupunki. Vastaamme asukkaiden ja yritysten odotuksiin paremmasta kaupunkiympäristöstä. Meillä on elävä maaseutu. Kehitämme liikkumisen palveluita ja rakennamme kestävä kehityksen Seinäjokea. Seinäjoen asema-alueen ensimmäisen rakentamisvaiheen valmistelu eteni koko vuoden 2021 ajan ja helmikuussa 2022 kaupunginvaltuusto teki rakentamisen mahdollistavat päätökset. Valtatie 19 Seinäjoki-Lapua välin strategian mukainen tavoite eteni ensimmäisen vaiheen saaman valtion rahoituksen myötä. Päärata taas sai EU:n ja TEN-T ydinverkkotatuksen, mikä edistää radan investointihankkeiden toteuttamista tulevana vuosina ja vuosikymmeninä. Talousarviotavoitteista 12 kpl liittyi strategiseen valintaan kaupunkiympäristö ja näistä 67 % toteutui. Tarkempi arviointi talousarviotavoitteiden

toteutumisesta on esitetty kappaleessa 6 toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toimialakohtainen toteutuminen.

Kolmas strateginen valinta on palvelut. Hyvät palvelut on vetovoimatekijä. Elämisen laadun parantaminen sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi ovat valintojamme. **Asukkaat antoivat hyvän arvion kaupungin palveluista kaupunkistrategian 2022 – 2029 valmistelun yhteydessä tehdyssä kyselyssä. Kyselyn tulokset korostivat lähipalveluiden, elinympäristön turvallisuuden ja hyvän saavutettavuuden merkitystä.** Talousarviotavoitteista merkittävin osa 30 kpl liittyi strategiseen valintaan palvelut ja näistä toteutui 67 % ja loput 33 % toteutui osittain, eli yksikään palveluihin liittyvä talousarviotavoite ei jäänyt toteutumatta.

Neljäs strateginen valinta on elämäni Seinäjoki. Seinäjoki on avoin ja helposti lähestyttävä kaupunki, jolla on vahva identiteetti. Olemme Suomen paras kaupunki asukkaille ja yhteisöille. Vuonna 2021 kaupunki laati Seinäjoen kylien ja kaupunginosien kehittämishojelman. Kylien kehittämisessä korostuivat mm. kuituverkkoyhteyksien rakentaminen, myös etätyön lisääntyminen on mahdollisuus kylien elinvoimaisuudelle. Talousarviotavoitteisiin sisältyi 8 kpl elämäni Seinäjokeen linkittyvää tavoitetta, joista 6 kpl toteutui, 2 kpl toteutui osittain ja 1 kpl ei toteutunut.

Talousarviotavoitteista merkittävin osa 30 kpl liittyi strategiseen valintaan palvelut

Viides strateginen valinta on hyvän johtamisen Seinäjoki. Seinäjoki on henkilöstöstään ylpeä ja uudistuva kaupunki. Talouden tavoitteet liittyvät strategiseen valintaan hyvän johtamisen Seinäjoki ja nämä on arvioitu erikseen kappaleessa 5 taloudelliset tavoitteet. Talousarviotavoitteisiin sisältyi 12 kpl hyvän johtamisen Seinäjokeen liittyvää tavoitetta, joista toteutui 42 % ja neljä tavoitetta jäi kokonaan toteutumatta. Sairauspoissaolot ylittivät tavoitetason, samoin työkyvyttömyyseläkkeiden osuus pysyvistä eläkkeistä. Sairauspoissaoloihin on merkittävimmin vaikuttanut koronaepidemia. Työkyvyn hallinnassa taas on todettu haasteelliseksi työterveyshuollon palveluiden saaminen johtuen pääasiassa lääkäriresurssipulasta.

Tilinpäätöshetkellä Seinäjoen asukasluku oli 64 743 ollen historian korkein. Kasvu edelliseen vuoteen oli 1 %. Väestönlisäys perustuu muuttovoittoon, mutta myös maahanmuuttovoitto nousi edellisvuoteen verrattuna sekä syntyneiden määrässä oli kasvu. Kasvu

on keskittynyt keskuskaupunkiin. **Kuntien välisessä nettomuutossa Seinäjoki sijoittuu kahdeksanneksi, mikä on hyvä saavutus.** Syynä nähdään mm. yritysten työvoiman tarve, monipuoliset asumismahdollisuudet, koulutusmahdollisuudet ja vapaa-ajan palveluiden tarjonta.

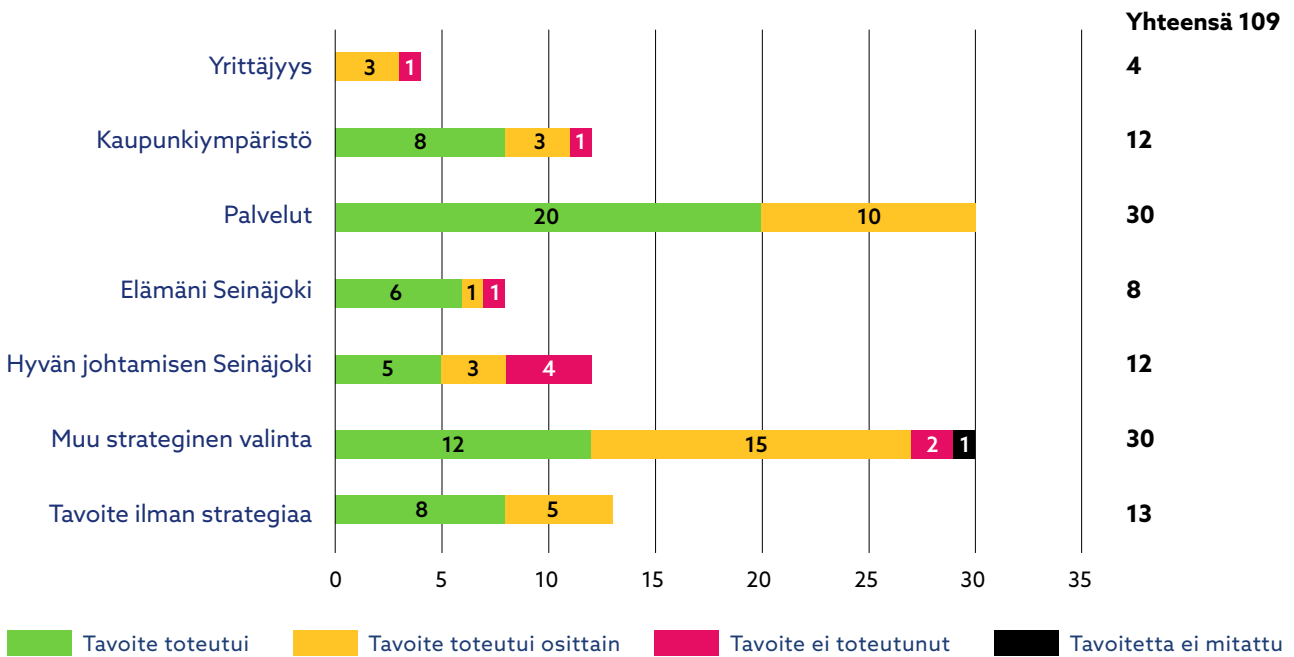
Syksyllä 2021 aloitettiin kaupunkistrategian 2022 – 2029 valmistelutyö. Kaupunkistrategian valmistelussa panostettiin osallistavuuteen ja strategiatyöhön osallistettiin niin asukkaita, henkilökuntaa kuin valtuutettuja. Syksyllä 2021 järjestettiin asukkailla, yrityksillä ja yhteisöille avoin kysely verkossa ideoiden keräämiseen. Tämän jälkeen avattiin kysely henkilöstölle ja luottamushenkilöille sekä järjestettiin strategiamatka ja työpajoja valtuutetuille ja kaupungin johtoryhmän jäsenille. Kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä on kevään 2022 aikana analysoinut tuloksia ja työstänyt strategiatekstiä. Tarkastuslautakunnalle strategian valmistelua ja sisältöä esiteltiin kokouksessa 22.3.2022. Kaupunkistrategia 2022 – 2029 esiteltäneen kaupunginvaltuustolle kesäkuussa.

Kaupunkistrategia valtuutetaan käytäntöön talousarvion kautta vuosittain toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Siten myös talousarviorakenteen tulee tukea toiminnallisten tavoitteiden linkittymistä kaupunkistrategiaan. Tilinpäätöksessä 2021 on havaittavissa ensimmäistä kertaa toiminnallisten tavoitteiden linkittyminen kaupunkistrategian valintoihin, kun talousarviorakennetta on uudistettu, ja siten tarkastuslautakunta on analysoinut toiminnallisten tavoitteiden toteutumista suhteessa kaupunkistrategian valintoihin. Seuraavan sivun kuvasta 1 näkee tavoitteiden lukumäärän sekä toteutumisen per strateginen valinta. Osaan talousarviotavoitteista ei oltu merkitty strategista valintaa ja osa nimetyistä valinnoista ei ollut johdettavissa kaupunkistrategiaan. Tarkastuslautakunta otti erityistarkasteluun ensimmäiseen strategiavalintaan yrittäjyyteen linkitetty talousarviotavoitteet. Havaintona on, että **kaupunkistrategian tavoitteiden ja talousarviotavoitteiden linkittymisen esitystapaa tulee edelleen kehittää talousarviota laadittaessa. Kaupunkistrategia ja sen toteuttamishjelmat ovat taloussuunnitelman perusta ja samalla ohjeistus talousarvion laadinnalle. Talousarviosta tulisi käydä ilmi poikkihallinnolliset strategian toteuttamishjelmat, jotka johdetaan koordinoitusti tietyn strategian osa-alueen tai päämäärän saavuttamiseksi.** Kaupunkistrategian linjauksista konkretisoidaan toimialojen kehittämisohjelmat.

Kaupunkistrategian valmistelussa panostettiin osallistavuuteen

Kuva 1. Strategisten valintojen toteutuminen

Seinäjoki menestyi erinomaisesti yrittäjyyttä arvioivissa valtakunnallisissa tutkimuksissa. Menestyksen ylläpitäminen useamman vuoden ajan on onnistuminen, mikä kertoo vahvasta panostuksesta yrittäjyystavalliseen toimintaan.

Kuntien välisessä nettomuutossa Seinäjoki sijoittui kahdeksanneksi. Seinäjoki on Suomen 16:ksi suurin kunta, joten sijoittuminen kuntien välisessä nettomuutossa on erinomainen tulos. Seinäjoella on vetovoimaa, jonka edistämiseksi kaupunki on tehnyt hyvää työtä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että yrittäjyys strategisena valintana huomioidaan päätöksentekoon, palveluihin ja hankintoihin liittyvissä talousarvion tavoitteissa vielä laajemmin. Talousarvio 2021 piti sisälleen vain neljä yrittäjyyteen liittyvää toiminnallista tavoitetta. Yrittäjyyteen liittyvät vuositavoitteet painottuvat pääasiassa Into Seinäjoki Oy:n tavoitteisiin.

Kaupunkistrategia toteuttamisohjelmiseen on taloussuunnitelman perusta ja ohjeistus talousarvion laadinnalle. Toimintakertomuksessa esitetty kaupunkistrategian toteutuminen vuonna 2021 toimii kohtuullisen hyvänä tiivistelmänä. Taloussuunnitelmassa tulee kuitenkin edelleen kehittää ja ohjeistaa laatijoita linkittämään talousarvion tavoitteet kaupunkistrategiaan siten, että myös toimintakertomuksessa esitettävästä toteutumisvertailusta on tunnistettavissa kaupunkistrategian toteutuminen kuluneen vuoden aikana.

5. Taloudelliset tavoitteet

Tuloslaskelman tarkastelu

Seinäjoen kaupunkistrategian 2018 – 2025 talouden tavoitteena on tasapaino, joka saavutetaan tulopohjaa vahvistamalla, toimintamenojen kasvua hallitsemalla, palvelujen tuottavuutta parantamalla ja mitoittamalla investointitaso tulo- ja menojen mukaiseksi. Talouden tasapainottamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota vuoden 2020 ja 2021 talousarviota laadittaessa sekä niitä toimeenpantaessa. Tasapainottamistoimet tulevat jatkumaan myös talouden suunnitelmakaudella 2022 – 2024. **Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt erityistä huomiota Seinäjoen kaupungin talouden tilaan, taloudellisten tavoitteiden toteutumiseen sekä taloudella ja tiedolla johtamiseen.** Taloudella johtamista käsitellään tarkemmin talouden arvioinnin yhteydessä kappaleessa 7.1. Tarkastuslautakunta on aikaisempien vuosien arviontikertomuksissa suositellut jatkamaan talouden hallintatoimenpiteitä sekä päätöksenteossa sitoutumaan talouden tasapainotustoimiin.

Vuosikatetavoitteeksi on määritelty nettoinvestointien taso vuosikatteen ollessa vähintään 30 milj. €. Tilinpäätöksen 2021 mukaan vuosikate on 17,5 milj. € (38,1 milj. € vuonna 2020). Nettoinvestoinnit on 34,2 milj. € (34,7 milj. € vuonna 2020). **Vuosikatetavoite jäi saavuttamatta.** Vuonna 2020 vuosikatetavoite saavutettiin johtuen niin talouden tasapainotustoimista kuin valtion koronatuista. Vuonna 2021 valtio on maksanut kunnille tukea koronaepidemian vuoksi lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta sekä määräraikaisella yhteisöveron jako-osuuden korotuksella. Kaupungin seurannan mukaan muodostuneet koronakustannukset on saatu valtiolta lähes täysimääräisesti.

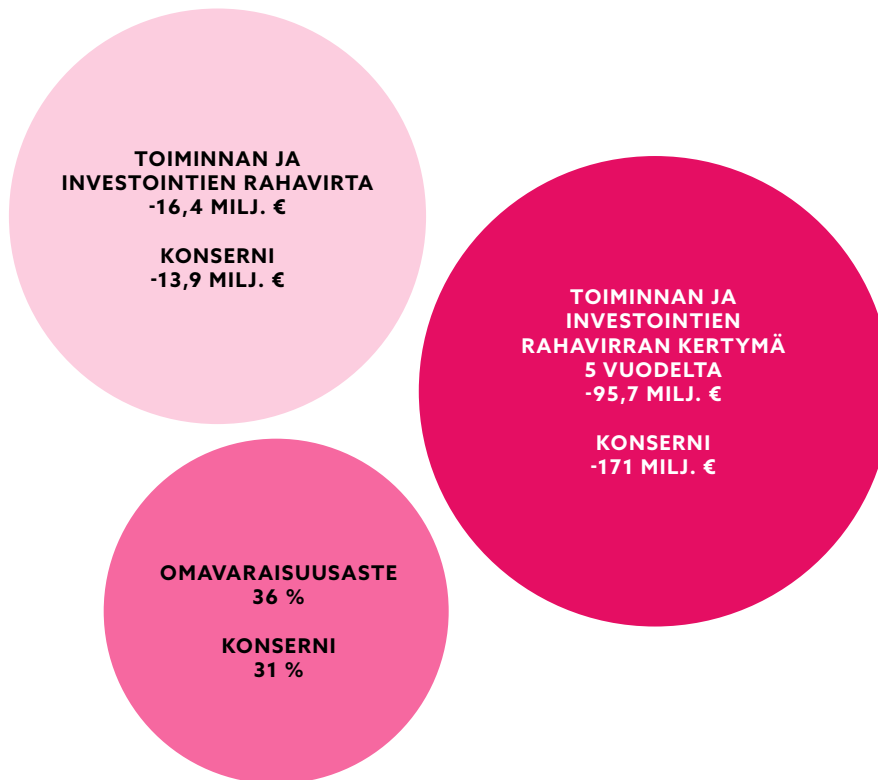
Verotulot kehittyivät positiivisesti vuonna 2021 ollen yhteensä 282,7 milj. € (266,6 milj. € vuonna 2020 ja budjetoitu vuodelle 2021 yhteensä 277,1 milj. €). Maan- ja metsänmyyntituloissa oltiin lähellä vuoden 2018 vilkkaan rakentamisen ennätystasoa. Korkotaso taas on ennätysmatala ja kaupungin korkokulut jäivät alle miljoonan. Vuosikate jäi kuitenkin merkittävästi alle tavoitetasoon. Merkittävimmät ylitykset muodostuivat mm. siitä, että sosiaalityön ja ikäihmisten asiakaspalvelujen ostojen tarve ylitti odotukset, niin sosiaali- ja terveystoimialalla kuin perusopetuksessa tarvittiin ylimääräisiä sijaishenkilöitä, kaupungille muodostui koronaepidemiasta johtuvia sairauspoissaoloja sekä materiaalikustannuksia, katujen kunnossapito ylitti budjetoidun ja sähkön hinnan nousu vaikutti toimintoihin laajasti, mm. katuvalaistuksen hintaan. Yhteiskunnan negatiivinen segregatiokehitys näkyy sosiaalimenoissa sekä pitkäaikaistyöttömyyden myötä korkeahkona työmarkkinatuen kuntaosuutena.

Tilinpäätös sisältää toimintakatevertailun verrokki-kaupunkeihin nähden. Kymmenen kaupungin listalla Seinäjoki on sijalla viisi sijoittuen verrokkikaupunkivertailussa keskikastiin. Sama sijoitus oli vuonna 2020 kun heikompana vuonna 2019 Seinäjoki sijoittui sijalle kahdeksan.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kaupungin tulo- ja menot eivät ole riittävät tilikauden tuloksen ollessa negatiivinen, eikä tulo- ja menot riitä suhteessa kaupungin investointitasoon. Talouden tasapainotustyötä tulee edelleen jatkaa sekä kehittää rakenteellista uudistumista ja taloudella johtamista.

Taseen ja rahoituslaskelman tarkastelu

Kaupunkistrategian tavoitteena on lainamäärän kasvun pysäyttäminen ja kaupungin lainamäärän jääminen alle 4 000 €/asukas ja kaupunkikonsernin osalta alle 8 000 €/asukas. **Niin rahoituslaskelman kuin taseen tunnusluvut kertovat karua kieltä Seinäjoen velkaantumisen tasosta ja kehityksestä.**

Rahoituslaskelmasta on tulkittavissa, että menoja on jouduttu kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Toiminnan ja investointien rahavirta on -16,4 milj. € ja konsernin osalta -13,9 milj. €. Kyseinen tunnusluku ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi, mutta laskettaessa yhteen toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on tulos -95,7 milj. €. Vastaava tulos konsernin osalta on -171 milj. €. **Tulos osoittaa, että kulutaso ja investointitaso ylittävät tulotason merkittävästi ja toimintaa rahoitetaan ulkopuolisella lainarahoituksella.** Laskennallinen lainanhoitokate (0,4) osoittaa vielä sen, että **ulkopuolisen lainarahoituksen takaisinmaksuun on jouduttu nostamaan lisää lainaa.** Tunnusluku omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. **Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 % voidaan tulkita kunnalla olevan merkittävä velkarasite.** Seinäjoella tämä tunnusluku on 36 % ja konsernilla 31 %.

Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti, joka kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, toimii käyttökelpoisena tunnuslukuna kuntien välisessä vertailussa, samoin lainakanta / asukas. Alla olevassa taulukossa on vertailtu tunnuslukuja suhteellinen velkaantuneisuusprosentti ja lainakanta / asukas vertailukaupunkeihin. Lainakanta / asukas tunnusluvun vertailussa on huomioitava, että tiedossa on, että Lahden kaupungilla on käytössä konsernipankki ja samoin Seinäjoen kaupungilla osittain. **Seinäjoen kaupungin vertailukelpoinen luku lainat / asukas € on 3 860.** Seinäjoen suhteellinen velkaantuneisuus ja tunnusluku lainat / asukas ovat konsernitasolla vertailujoukon heikoimmassa joukossa.

Taulukko 3. Taseen tunnuslukujen vertailua vertailukaupunkeihin

	SUhteellinen VELKAANTU- NEISUUS, %	SUhteellinen VELKAANTU- NEISUUS, % KONSERNI	LAINAT € / ASUKAS	LAINAT € / ASUKAS KONSERNI
Seinäjäki	85,9 %	111,0 %	5 433	9 911
Hämeenlinna	73,5 %	94,3 %	4 663	7 953
Joensuu	51,0 %	75,0 %	3 041	7 134
Jyväskylä	48,1 %	99,5 %	2 438	8 237
Kouvola	52,8 %	68,9 %	3 194	6 571
Kuopio	59,2 %	96,4 %	3 592	9 284
Lahti	105,6 %	105,1 %	7 007	10 325
Pori	60,6 %	80,2 %	3 796	7 035
Rovaniemi	75,3 %	71,9 %	4 518	5 662
Vaasa	66,7 %	101,2 %	4 499	9 967

Lähde: Kaupunkien vuoden 2021 tilinpäätökset.

Taseen ulkopuolisia vastuita kaupungilla on vuokra- ja leasingvastuita 9,1 milj. € (6,1 milj. € vuonna 2020) ja konsernilla 15,7 milj. € (14,4 milj. € vuonna 2020). Takauksia samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta kaupungilla on 208,6 milj. € (195,7 milj. € vuonna 2020). Kaupunkikonsernilla on takauksia muiden puolesta 33,7 milj. € (45,4 milj. € vuonna 2020). Takausvastuut ovat huomattavat, mutta kaupungin johto on arvioinut riskin takausvastuiden realisoinnista matalaksi. Takausvastuut eivät vastaa suuruudeltaan huomattavaa osaa kaupunkikonsernin talousarviosta.

Kaupunkikonsernin nettoinvestoinnit olivat 70,4 milj. €

Investointien tarkastelu

Kaupungin, sisältäen liikelaitoksen, vuoden 2021 alkuarvioissa talousarviossa nettoinvestointeihin oli varattu 30,2 milj. €. Talousarviomuutoksen jälkeen nettoinvestointien talousarviomääräraha oli 36,8 milj. € (talousarviomuutokset 6,5 milj. €). Nettoinvestointien toteuma oli 35,2 milj. €. Kaupunkikonsernin nettoinvestoinnit olivat 70,4 milj. € (81 milj. € vuonna 2020). Nettoinvestoinnit ovat investointimenot vähennettynä rahoitusosuuksilla.

Tilikaudella 2021 merkittävimpiä yksittäisiä rakennusinvestointiprojekteja ovat olleet:

- » Seinäjoen yhteiskoulun peruskorjaus 2,8 milj. € (ylitys talousarvioon 0,5 milj. €)
- » Kertunlaakson koulu 2,6 milj. €
- » Nurmo-talon peruskorjauksen toinen vaihe 1,2 milj. €
- » Teatteritekniikan peruskorjaus 1,0 milj. €

Konserniyhtiöiden merkittävimpiä investointiprojekteja ovat olleet:

- » Seinäjoen Energia-konsernin investoinnit 23,6 milj. €, joista merkittävin Kapernaumin lämpölaitehanke 10,3 milj. €, Seinäjoen Veden investoinnit 8,2 milj. € ja investoinnit sähköenergian tuotantoon 4,5 milj. €
- » Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri kuntayhtymän investoinnit 6,4 milj. €, joista yksi merkittävimmistä oli M-talon rakennuttaminen
- » Seinäjoen koulutuskuntayhtymän investoinnit 2,5 milj. €, joista merkittävin Törnäväntie 24:n F-rakennuksen peruskorjaus
- » Sevas Kodit Oy 1,0 milj. €, joista merkittävin oli Kiinteistö Oy Ykköskodon fuusioiminen Sevas Kotien taseeseen 0,8 milj. €.

Talouden tasapainotus

Kuntalain 13. luvun 118 §:n mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää niin sanottujen kriisikuntakriteerien täyttyessä. Kunnan arviointimenettelyjen käynnistämisen edellytyksiä on uudistettu vuonna 2019 (8.2.2019/175) ja uusia raja-arvoja sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella.

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kunta-laissa säädettyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa. Seinäjoen kaupungilla ei ole kertynyttä alijäämää ja ylijäämä taseessa per 31.12.2021 on 21,2 milj. €.

Arviointimenettely voidaan aloittaa myös, mikäli rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;
2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämiin konsernitilinpäätösten tietoihin ja kunnan vahvistamaan tuloveroprosenttiin perustuen.

Tilinpäätösten 2021 ja 2020 luvuilla laskettuna kohta 1) ylittyy vuoden 2020 osalta. Kyseinen tunnusluku ei kuitenkaan ylitä kahden vuoden osalta. Kohtaan 3) ei ollut arviontikertomuksen laadintahetkellä käytävissä vertailulukua vuodelta 2021.

Tilikaudella 2021 Seinäjoen verotulot kehittyivät positiivisesti, maan- ja metsänmyyntituloissa oltiin lähellä vuoden 2018 vilkkaan rakentamisen ennätystasoa sekä kaupunki hyötyi matalasta korkotasosta.

Tilinpäätöksen 2021 tunnusluvuista on todettavissa, että kaupungin tulorahoitus ei ole riittävä suhteessa investointitasoon. Tulorahoitus ei vuonna 2021 riittänyt täysin kattamaan poistoja tuloksen ollessa negatiivinen. Kaupunkikonsernin velkaantumisen taso ja kehitys on huolestuttava ja velkaantumista kuvaavat tunnusluvut erotuvat suhteessa vertailukaupunkeihin.

Päätöksenteon joka tasolla tulee sitoutua erityisesti talouden tasapainotustyöhön, jotta saavutetaan kestävä taso vuosikatteen ja investointitason välille. Tarkastuslautakunta edellyttää kaupunginhallitusta liittämään arviontikertomuksen havainnoista annettavaan lausuntoon prosessi, jossa on kuvattuna taloussuunnittelussa huomioitu talouden tasapainotustyö sekä talouden tasapainotustyön toteutuksen seuranta kaupunginhallituksessa ja lautakunnissa.

6. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2021 talousarviossa kaupunginvaltuusto asetti toimialoille 109 toiminnallista tavoitetta (vrt. Tampereen kaupunki talousarvio 2020: 48 kpl). Liikelaitoksen ja tytäryhteisöiden tavoitteet esitettiin vielä muodossa, josta tavoitteiden varsinainen lukumäärä ei ole yksiselitteisesti tunnistettavissa. **Toimialoille asetetuista tavoitteista on toteutunut 59 kpl, 40 kpl toteutui osittain, 9 kpl ei toteutunut ja 1 kpl ei ollut mitattavissa tai arvioitavissa.** Talousarviossa toiminnalliselle tavoitteelle varattu taulukko on saattanut sisältää useamman asiakokonaisuuteen liittyvän tavoitteen sekä useamman tavoitteen toteutumista arvioivan mittarin. Tarkastuslautakunta on käsitellyt yhtenä arvioitavana tavoitteena yhdessä taulukossa esitetyn kokonaisuuden. Tilinpäätös 2021 sisältää valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisvertailun. Arviontikertomuksessa käsittelyyn on valittu ne tavoitteet, joista tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin näkemyksensä tai lisätiedon. Tarkastelu keskittyy pääasiassa niiden tavoitteiden analysointiin, jotka eivät ole toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden lukumäärä on suuri, jotta tavoitteiden toteutumista olisi mahdollista arvioida tehokkaasti sekä toisaalta onnistumiset erottuisivat. Tavoitteen tulisi luonteensa puolesta kehittää kaupunkia toimimaan tuloksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. **Asetettavien tavoitteiden ja mittareiden määrittelyssä tulisi edelleen kiinnittää huomiota siihen, miten tavoite ja sille määritelty mittari ohjaa tulosaluetta toimimaan tu-**

loksellisesti, tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti sekä miten tavoitteen kautta toteutetaan kaupunkistrategian pitkän aikavälin tavoitteita. Tavoitteiden tulisi kattaa kaikki tuloksellisuuden osa-alueet: tuotavuus ja taloudellisuus, henkilöstön tila, palvelujen laatu ja palvelujen vaikuttavuus. **Tarkastuslautakunta suosittelee tavoitteita laadittaessa huomioimaan, että tavoitteita kohdistuu kaikkiin tuloksellisuuden osa-alueisiin.**

**Toiminnallisten
tavoitteiden
lukumäärä
on suuri**

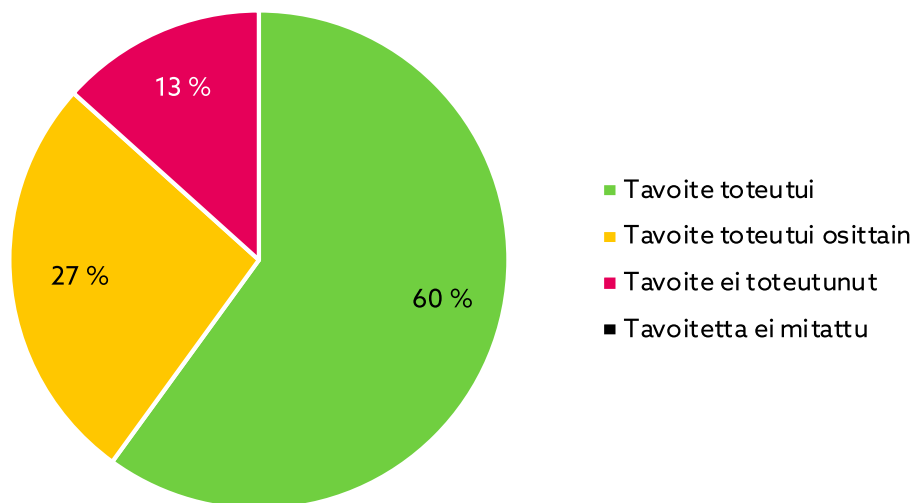
6.1 Konsernipalvelut

6.1.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Vaalit	-169	-228	-231	-3	-1 %
Tarkastustoimi	-148	-148	-130	18	12 %
Yleishallinto	-6 001	-4 661	-5 233	-572	-12 %
Hallintopalvelut	-789	-779	-766	12	2 %
Henkilöstöpalvelut	-3 981	-3 956	-2 545	1 411	36 %
Talouspalvelut	-6 928	-6 793	-5 895	898	13 %

Konsernipalveluiden toimiala on pysynyt talousarviokehityksessä yleishallinnon tulosaluetta lukuun ottamatta. Kaupunginvaltuusto käsitteli talousarvion määrärahojen muutokset kokouksessaan 15.11.2021, jolloin yleishallinnon tulosalueelle lisättiin toimintatuottoihin 1,1 milj. € sisältäen valtiolta saadun asukaspohjaisen koronatuen. Toimintatulot toteutuivat kuitenkin 1,1 milj. € muutettua talousarviota pienempänä. Vanhan paloaseman tontin kauppahinnaksi oli talousarviossa arvioitu 0,9 milj. €. Tonttikauppa ei toteutunut asemakaavasta tehdyn valituksen johdosta.

6.1.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Konsernipalveluiden toimialalle asetetuista tavoitteista 60 % toteutui, 27 % toteutui osittain ja 13 % tavoitteista ei toteutunut. Konsernipalveluiden toimialalta erityisenä arviointikohteena on ollut taloushallinnon kustannuspaikka, jonka arviointi on esitetty kappaleessa 7.1.

Tarkastustoimen tulosalueella ei ole toteutunut tavoite sisäisen tarkastuksen vaikuttavuudesta. Sisäiseen tarkastukseen liittyvät toimenpiteet ovat painottuneet prosessien kehittämiseen ja konsultointiin. Tilikaudella 2022 on resurssien puolesta mahdollisuuksia sisäisen tarkastuksen toimenpiteiden suorittamiseen. Sisäinen tarkastus sisältää taloudellisen tiedon oi-

keellisuuden varmistamista ja myös ei-taloudellisen tiedon tuottamista. Sisäinen tarkastus pystyy tuottamaan johdolle kiinnostavaa tietoa riskeistä sekä kehitysehdotuksia prosessiläpikäyntien yhteydessä esiin nousseista havainnoista.

Henkilöstöpalveluiden yhtenä tavoitteena oli sairauspoissaolojen hallinta sekä varhainen ja tehostettu tuki. Mukautettu työ hillitsee sairauslomien kasvua sekä työssä jatkamisen ja jaksamisen edellytyksiä. Mittareina tavoitteen toteutumiseen olivat sairauspoissaolojen määrä kalenteripäivä / työntekijä sekä työkyvyttömyyseläkkeiden suhde pysyvistä eläkkeistä. Molemmat mittarit ylittivät tavoitearvon.

Vuonna 2021 sairauspoissaolot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Sairauspoissaoloissa näkyy selvästi koronapandemian vaikutukset. Koronasta ja sen kuormituksista toipuminen tulee edelleen ottaa huomioon ja panna nostettava työkyvyn tukeen, vaikka kaupungin sairauspoissaolot jäävät edelleen valtakunnallista tasoa matalammiksi. Henkilöstöpalvelut on myös tehnyt toimenpiteitä, millä pyritään varmistamaan mahdollisimman varhainen työkykyongelmien havaitseminen. Koronatilanteen helpottumisen, mukautetun työn käytön laajenemisen ja varhaisen tuen tehostamisen odotetaan vähentävän sairauspoissaoloja tulevina vuosina. Työkyvyn hallinnassa ongelmallista on vuonna 2021 ollut työterveyshuollon palveluiden saaminen etenkin lääkäriresurssipulasta johtuen.

Suunnitelmallisuutta hankintojen toteuttamisessa on parannettu vuoden 2021 aikana. Kaupunginhallitus hyväksyi 13.9.2021 periaatelinjauksen, että kaupungin hankinnoissa voidaan käyttää työllistämisehtoja 1.10.2021 alkaen. Hankinnoilla työllistäminen tarkoittaa, että kaupunki liittyy hankintaansa työllistämistä koskevan ehdon, mikä edellyttää sopimuskuoppia työllistämään sopimuskauden aikana henkilöitä, jotka tarvitsevat tukea työllistymiseensä. Hankinnoilla työllistämistä käytettiin vuoden 2021 aikana kolmessa hankinnassa. Suunnitelmallisuutta parannettiin lisäksi julkaisemalla hankintakalenteri. Ympäristökriteerejä sisältyi 16,3 %:iin hankinnoista mikä ylitti tavoitearvon sekä on sisällöltään uusi tarkasteltava seurannan kohde. Jatkossa tavoitteena on ympäristökriteerien huomioiminen voimakkaammin hankintojen valmisteluvaiheessa.

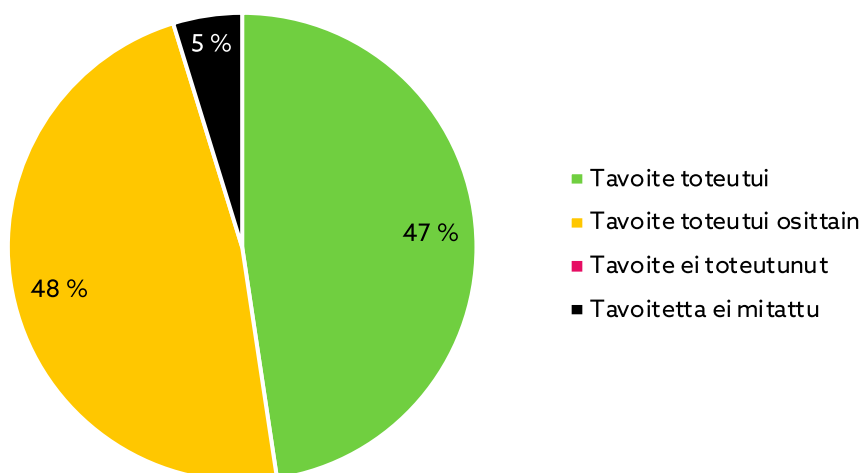
6.2 Sosiaali- ja terveystoimiala

6.2.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Soten hallinto	-1 601	-1 617	-1 700	-83	-5 %
Sosiaalityö	-44 627	-49 394	-56 407	-7 013	-14 %
Ikäihmisten palvelut	-34 040	-35 475	-36 879	-1 405	-4 %
Terveystenhuolto	-135 146	-142 266	-135 780	6 486	5 %
Ympäristöterveydenhuolto	-893	-893	-252	642	72 %

Sosiaali- ja terveystoimiala ylitti talousarvion 1,4 milj. €. Merkittävin ylitys tapahtui sosiaalityön tulosalueella 7,0 milj. € ja ylitys alkuperäiseen talousarvioon 11,8 milj. €. Asiakaspalvelujen ostojen tarve on ollut budjetoitua suurempi sekä henkilöstökulut ovat ylittyneet johtuen sijaistarpeista ja tilapäisestä resursoinnista. Talousarvion 2021 laadintavaiheessa budjetti on suhteutettu annettuun talousarvioketkseen.

6.2.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Sosiaali- ja terveystoimialalle asetetuista tavoitteista 47 % toteutui, 48 % toteutui osittain ja 5 %:n osalta tavoite ei ollut mitattavissa. Sosiaali- ja terveystoimialalta erityisenä arviointikohteena oli terveydenhuollon tulosalue, joka on esitetty kappaleessa 7.6.

Lapsiperheiden sosiaalipalveluissa ja lastensuojelussa sosiaalitakuun mukainen ilmoitusten käsittelyaika on seitsemän arkipäivää ja palvelutarpeen selvityksissä kolme kuukautta. Vuonna 2021 on tapahtunut ylityksiä palvelutarpeen selvityksissä. Valvontaviranomaiselle voidaan joutua antamaan lisäselvitys. Talousarviokauden aikana perustetut sosiaalityöntekijän virat ovat olleet merkittävä panos sosiaalitakuun saavuttamiseksi. Vaikeutta on ollut täyttää virkoja ja estää vaihtuvuutta sosiaalityössä. Nyt todettujen määräaikayhtymien taustalla on mm. yksikön rekrytointihaasteet. Yksikkö ylläpitää yhteistyötä oppilaitosten kanssa sekä on lisännyt mm. some-näkyvyyttä. Haasteita on kuitenkin vetovoimaisuuden ja pitovoimaisuuden kanssa. **Haastavassa rekrytointitilanteessa olevan yksikön osalta olisi toivottavaa myös kaupungin eri toimialojen laajempi yhteistyö rekrytointitoimenpiteiden kehittämiseksi ja suorittamiseksi. Ennaltaehkäiseviä palveluja tarvitaan yksikön näkemyksen mukaan lisää.** Tärkeitä ennaltaehkäiseviä resursseja, joilla on vaikutusta lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun tarpeeseen, ovat tulosalueen omassa palvelussa esimerkiksi perhetyön kotipalvelu sekä muissa palveluissa esimerkiksi koulukuraattorit, kouluavustajat ja opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja perheneuvontapalvelut.

Lastensuojelulaitosten ja perhehoidon osalta tavoitteena on ollut vähentää ostopalveluja ja mittareina on seurattu hoitovuorokausia omissa yksiköissä (alitannut tavoitearvon) sekä perhehoidossa olevien lasten hoitovuorokausia (ylittänyt tavoitearvon). Saadun selvityksen mukaan kaupungin omissa yksiköissä Pajurinteessä ja Törnävänpuistossa hoitovuorokaudet ovat toteutuneet alle tavoitearvon, koska paikkalukua on jouduttu tilapäisesti tarkistamaan sijoitettuna olleiden lasten tarpeiden mukaisesti. Yksikössä kuitenkin koetaan, että kokonaisuuden kannalta perhehoidossa olevien lasten suhteellinen osuus sijoitettujen lasten lukumäärään tulisi olla suurempi. Perhehoidossa olevien osuuden kasvu ei ole vaikuttanut ostopalveluiden tarpeeseen, koska kokonaistarve on kasvanut. Kotiin päin annettavassa perhetyössä palvelua saaneiden perheiden lukumäärä on kasvanut ja ylittänyt tavoitearvon, joka varmistaa monipuoliset toiminnot ja vahvistaa osaltaan varhaista tukea. **Perhetyössä koetaan vajausta henkilöstön määrässä suhteessa osoitettuun tarpeeseen. Tarvetta joudutaan korvaamaan ostopalveluilla erityisesti tehostetun perhetyön osalta.**

Ikäihmisten palveluiden tulosalueella tavoitteena on ollut kotiin annettavien palvelujen vahvistaminen. Haasteena alalla on riittävien resurssien ja osaamisen turvaaminen. Kotihoidon varahenkilöstön käyttö on maksimaalista ja poolin henkilöstömäärä on ollut tavoitteen mukainen. Vuoden 2021 aikana on lisätty teknologisten välineiden käyttöä, esimerkiksi mittarina toiminut etähoidon kuvapuhelimella suoritettujen yh-

tydenottojen määrä vuonna 2021 oli 12 934 kpl kun se edellisenä vuotena oli 3 500 kpl. Kotikuntoutustiimin asiakasmäärä alitti tavoitetasoon. Kotikuntoutustiimi aloitti toimintansa vuoden 2021 alkupuolella, mutta koronatilanteen johdosta henkilöstöä käytettiin muun toiminnan turvaamiseen.

Myös laadukkaiden palvelujen turvaaminen asumis- palveluissa on ollut ikäihmisten palveluiden tavoitteena. Tarvittavat henkilöstölisäykset on toteutettu vuonna 2022. Taustalla lisäykselle on vanhuspalvelulain muutos, jonka vuoksi työaika eritellään asiakastyöhön ja muuhun välilliseen työhön ja jonka mukaan lasetaan henkilöstömäärä 0,6 hoitajaa / asukas. Mittareina toimineet varahenkilöstön lisäys ja palvelukeskus- huoltajien määrän lisäys ovat toteutuneet vuonna 2021. Riittävä ja osaava henkilöstö turvaa asukkaiden hyvän hoivan, hoidon ja palvelun.

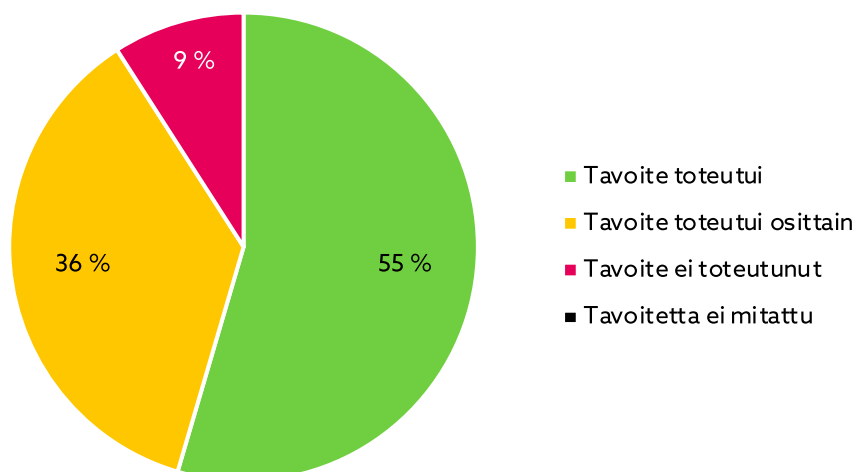
6.3 Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala

6.3.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan hallinto	-640	-691	-644	47	7 %
Perusopetus	-53 950	-53 979	-55 175	-1 196	-2 %
Erityispalvelut	-5 191	-5 265	-5 303	-38	-1 %
Varhaiskasvatus	-43 855	-43 855	-45 880	-2 025	-5 %
Lukiokoulutus	-8 931	-9 232	-9 877	-646	-7 %
Kansalaisopisto	-2 696	-2 696	-2 369	327	12 %
Ammatillinen koulutus	-486	-486	-467	19	4 %
Kirjastopalvelut	-4 419	-4 419	-4 359	59	1 %
Kulttuuripalvelut	-4 673	-4 690	-4 615	76	2 %
Museopalvelut	-1 127	-1 137	-1 074	63	6 %
Liikuntapalvelut	-6 083	-6 083	-7 088	-1 005	-17 %
Nuorisopalvelut	-2 017	-2 017	-1 976	41	2 %

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla talousarvio ylittyi 4,3 milj. €. Koronan vaikutukset kustannustasoon muodostuu mm. suojavälineistä, synergiaedun saamatta jäämisestä ryhmien yhdistelytilanteissa, ulkoliikunta-alueiden lisääntyneestä hoidosta sekä saamatta jääneistä hallien vuokratuloista. Talousarvion laadintavaiheessa tehtiin karsintaa sijaiskuluista. Kustannustaso taasen nousi vuoden 2021 aikana mm. koulukuljetuksissa, sähkö ja rakennuskustannusindeksin osalta. Varhaiskasvatuksen palvelusetelimaksut ylittivät budjetoidun johtuen talousarvion tasapainotuksen yhteydessä tehdystä leikkauksesta. Talousarviossa 2022 määrärahat on varhaiskasvatuksen palvelusetelin osalta määritelty vastaamaan käyttöä.

6.3.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan toiminnallisista tavoitteista toteutui 55 %, 36 % toteutui osittain ja 9 % ei toteutunut.

Perusopetuksessa tavoitteena on ollut oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen ja henkilöstön hyvinvointiosaamisen vahvistaminen. Hyvinvointia tukevana pedagogisena ratkaisuna on edistetty positiivisen pedagogiikan mukais-

ten käytänteiden käyttöönottoa kouluissa. Yhdessä yhteistyöllä –toimintamallin osalta on havaittu toimivia tapoja käytössä kouluilla, liikkuva koulu –toimintatapaa on edelleen kehitetty sekä on käynnistetty oppilaiden ja henkilöstön hyvinvoinnin teemavuosien 2022 – 2024 suunnittelu. Yhdessä yhteistyöllä –toimintamallin kehitystyö aloitettiin vuonna 2017 ja on sen jälkeen otettu joustavasti käyttöön. Liikunnallistamissuunnitelmien osalta vuonna 2022 on päättymässä ensimmäinen kolmivuotinen suunnitelmakausi. Yhdessä yhteistyöllä –toimintamallin sekä Liikkuva koulu –toiminnan toteutumista seurataan vuosittain koulujen lukuvuoden arviointiraportissa. Yhdessä yhteistyöllä –toimintamallista koulut ovat laatineet omat mallin mukaiset toimintakäytännöt ja koulujen liikunnallistamissuunnitelmien päivittytyö on aloitettu. Liikunnallistamissuunnitelman mukaisten ideoiden jakamiseen on perustettu Facebook-sivusto.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on ollut mm. pedagogisen johtamisen kehittäminen, osallistumisen ja osallisuuden lisääminen, liikunnan lisääminen sekä toiminnan tehokkuus. Tulosalueen arvion mukaan liikkuminen on selvästi lisääntynyt vuoden 2021 aikana. **Ennaltaehkäisevän ja korjaavan poikkihallinnollisen yhteistyön ei kuitenkaan nähdä olevan toimivaa lapsen ja perheen näkökulmasta. Varhaiskasvatuk-**

sessä on asiakkaana 20 – 30 lasta, joiden on tunnistettu tarvitsevan muutakin palvelua ja tukea. Myös pula sijaisista nostettiin esiin.

Koronatilanne on vaikuttanut merkittävästi hyvinvointipalveluiden suorittamiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Kirjastopalveluissa lukutaidon ja kirjallisuuden edistämiseen liittyvissä koulutuksissa ja tapahtumissa osallistujamäärät jäivät alle tavoitetasoon, samoin digitaitojen edistämiseen liittyvissä ja muissa kirjastopalveluiden tapahtumissa. Myös kulttuuripalveluiden järjestämisessä kaikille avoimien kulttuuritilaisuuksien kävijämääriä jäätin alle tavoitetasoon. Ennakoitavuutta vaikeutti nopealla syklillä vaihtuvat kokoontumisrajoitukset ja muut määräykset, joiden mukaan toimintaa tuli sopeuttaa. Kalevan Navetalla tehtiin tuotantoja, joihin kulloinenkin rajoitustoiminta antoi mahdollisuuksia. Pandemia vaikutti kuitenkin myös yleisesti ihmisten innokkuuteen lähteä liikkeelle, mikä näkyi kulttuuripalveluiden kävijämääriä. Liikuntapalveluissa jouduttiin koronatilanteen johdosta pitämään taukoa ohjatuissa ryhmissä sekä rajoittamaan järjestettävien liikuntatapahtumien lukumäärää suunnitellusta. Nuorisopalveluissa koronapandemiasta johtuvat rajoitustoimet aiheuttavat häiriöitä nuorten tavoittamiseen.

6.4 Kaupunkiympäristön toimiala

6.4.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

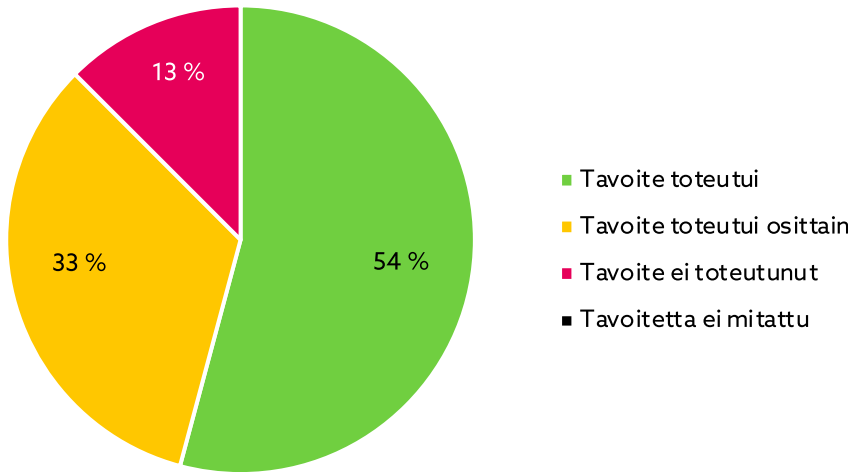
1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Kaupunkiympäristön toimialan hallinto	-1 167	-1 167	-1 099	67	6 %
Toimitilat	15 238	14 885	14 175	-710	-5 %
Kiinteistö- ja paikkatietopalvelu	6 597	6 597	9 402	2 805	43 %
Yhdyskuntatekniikka	-10 528	-10 598	-11 651	-1 054	-10 %
Kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus	-897	-897	-747	150	17 %
Rakennusvalvonta	-59	-59	130	189	323 %
Ympäristönsuojelu	-317	-317	-290	27	9 %

Kaupunkiympäristön toimialan talousarvio toteutui 1,5 milj. € talousarviota positiivisempana. Tämä juontuu pääasiassa kiinteistö- ja paikkatietopalveluiden tulosalueen maanmyyntituloissa. **Maanmyyntituloissa korostui pientalotonttien erinomaisen tuloksen ohella kerros- ja rivitalotonttien hyvä myynti sekä pari liike- ja toimistorakennustonttia.** Myyntialueena rivitalotonteissa korostui Kärjen alue. Vuonna 2022 uusia pientalotontteja on vähemmän tarjolla ja aiemmin haettavina olleiden pientalotonttien osalta kauppoja siirretään kohti ensi vuotta. Kiinnostusta pientalotonteista olisi Karhuvuoren alueelle/Itäväylän laajennusalueelle, jossa ei kuitenkaan ole tont-

titarjontaa. Rakennusliikkeiltä on tullut vähemmän hakemuksia viimeisimpään AKR-tonttien tonttihakuun johtuen kustannustason kasvusta.

Yhdyskuntatekniikan tulosalueella talousarvion ylitys johtuu pääasiassa kustannustason kasvusta liittyen katujen kunnossapitoon ja valaistukseen. Aurauskertoja ja liukkaudentorjuntaa on ollut aikaisempia vuosia enemmän sekä pörssisähkön hintakehitys näkyy katuvalaistuksen toteutuneissa kustannuksissa.

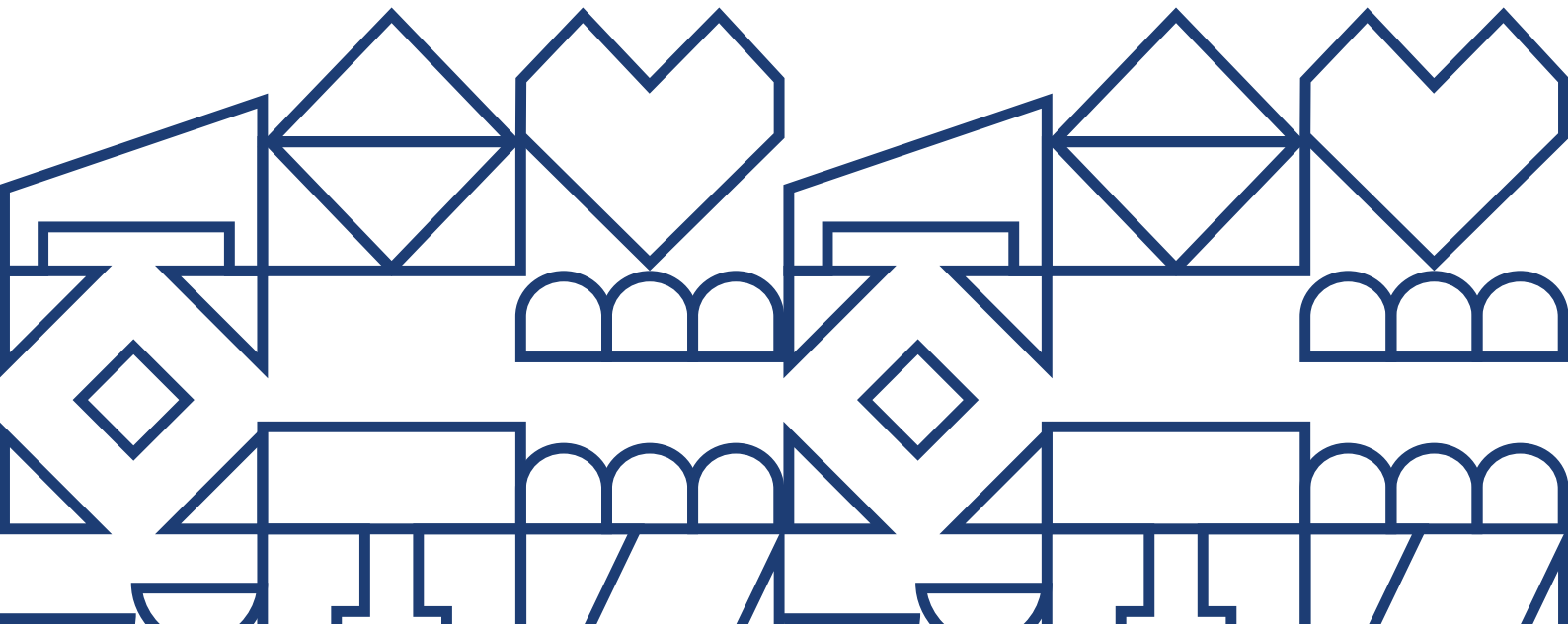
6.4.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kaupunkiympäristön toimialan tavoitteista 54 % toteutui, 33 % toteutui osittain ja 13 % tavoitteista ei toteutunut. Kaupunkiympäristön toimialalta erityisenä arviointikohteena on ollut toimitilojen tulosalue, jonka arviointi on esitetty kappaleessa 7.4.

Tonttitarjonta ja yritystoiminnan tarpeet eivät täysin kohtaa. Kaupunki ei tällä hetkellä pysty tarjoamaan yrityksille kysyntää vastaavasti pieniä tontteja tai kiertotaloustoimintaan soveltuvia tontteja. Myös logistiikkatonteista syntyy pulaa lähitulevaisuudessa. Tonttien myynnin osalta tonttitarjonta ei vastaa myöskään asukkaiden tarpeisiin. Suurin osa tonttivarannosta sijaitsee liitoskuntien alueilla, joissa kysyntä on pientä ja suosituilta alueilta kaikki tontit alkavat olla myyty. **Kaavoitusohjelmalla pyritään lisäämään yritys- ja asuntopuolen tonttitarjontaa.**

Yhdyskuntatekniikan tulosalueella tavoitteena oli palvelujen tuottaminen asiakaspalvelulähtöisesti, asiakaspalvelun kehittäminen käyttäjäystävällisempään suuntaan ja mahdollistaa kuntalaisten osallistuminen tulevien investointihankkeiden valmisteluun. Vuonna 2021 ei suoritettu tavoitteeseen liittyviä konkreettisia toimenpiteitä. Keväällä 2022 suoritettiin yhdyskuntatekniikan yhteistyökysely, joka toimii yhtenä osana asiakaspalvelun kehittämistä. Myös kuntalaisten osallistaminen investointihankkeiden valmisteluun on työn alla. Yhdyskuntatekniikka on viestinyt kuntalaisille kiitettävästi eri kanavia hyödyntäen.

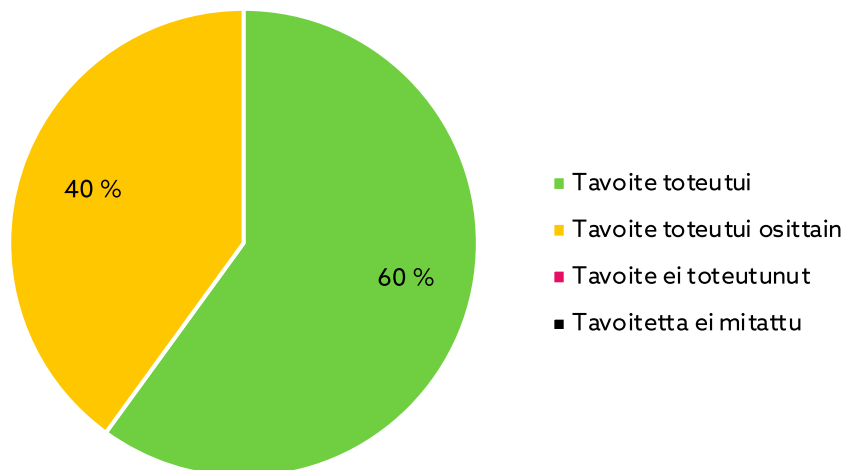
6.5 Elinvoiman ja kilpailukyvyn toimiala

6.5.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Elinvoima ja kilpailukyky	-8 096	-9 896	-10 044	-148	-2 %

Elinvoiman ja kilpailukyvyn toimialan tuloslaskelman toteuma on linjassa talousarvioon.

6.5.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Elinvoiman ja kilpailukyvyn toimialalle asetetuista tavoitteista 60 % toteutui ja 40 % toteutui osittain. Suuren kaupunkien (C21) elinvoimavertailussa mittareina toimivat mm. väestö- ja työpaikkakehitys, väestön tulotaso, huoltosuhde, koulutustaso ja asuntotuotanto. **Seinäjoen kaupungin tavoitteena on sijoittua vertailussa sijalle 1 - 3. Vuonna 2021 Seinäjoki saavutti kolmannen sijan vertailussa. Seinäjoki kuuluu tuloksen mukaan Suomen menestyvimpiin ja elin-**

voimaisimpiin keskustaunkeihin. Parhaiten Seinäjoki menestyi koulutus- ja hyvinvointidynamiikan osa-alueella koulutustasossa, jossa arvioitiin, kuinka suurella osalla kuntalaisista on perusasteen koulutustasoa korkeampi koulutustaso. Vetovoimadynamiikan osa-alueella todettiin, että valmistuneiden asuntojen määrä suhteessa asukaslukuun on korkea sekä väestönmuutos suhteessa asukaslukuun on positiivinen. Heikoimmat mittarit olivat yritysdynamiikan osalta

avoimen sektorin (yritystyöpaikat) matala osuus työpaikoista sekä tulodynamiikan osalta kaupungin korkea tuloveroprosentti.

Nettomaahanmuuttotavoitetta ei täysin saavutettu. Merkittävä osa kaupungin kasvusta tulee ulkomailta ja siten kansainvälistyminen on keskeinen elinvoimakeijä. Kaupungin kansainvälistymistä on edistetty suunnitelmallisesti ja työtä on tärkeä jatkaa.

Valtuusto hyväksyi kokouksessaan 20.12.2021 tilaa hyvinvoinnille - hyvinvointisuunnitelman 2021 – 2025.

Suunnitelma asettaa tavoitteet Seinäjoen kaupungin asukkaiden hyvinvoinnille tuleville vuosille. Näitä tavoitteita seurataan vuosittain hyvinvointiraportissa. Suunnitelma on valmisteltu tavoitteen mukaisesti poikkihallinnollisesti eri toimialojen kanssa. Valmistelussa kuultiin myös järjestöjä, jotka tekevät kaupungissa tärkeää työtä asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat: kaikille mahdollisuus osallisuuteen; hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut; sekä hyvät arkiympäristöt.

6.6 Etelä-Pohjanmaan Pelastuslaitos -liikelaitos

6.6.1 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

1 000 €	TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Liikevaihto	19 954	19 307	-647	-3 %
Liikevoitto / -tappio	117	114	-4	-3 %
Tilikauden voitto / tappio	149	137	-11	-8 %

Etelä-Pohjanmaan Pelastuslaitos -liikelaitos on suorittanut turvallisuustyötä, sisältäen muun muassa ennaltaehkäisevän työn ja valvontatoimenpiteet, tavoitteiden mukaisesti. Työtapaturmien lukumäärä ei ole lisääntynyt. **Tuottavuus- ja tehokkuusohjelman mukaisesti arvio omana työnä tehty kalustohuollon arvosta on markkinahinnoilla laskettuna vuonna 2021 ollut 1,7 milj. €, mikä on merkittävä kustannussäästö.**

Tavoitteena on, että ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on I-riskialueella kuusi minuuttia 50 %:ssa kiireellisistä pelastustehtävistä. Toteuma vuonna 2021 oli 43 %, **eli tavoitteen mukainen toimintavalmiusaika I-riskialueella ei ole toteutunut.** Toimintavalmiutta on pyritty parantamaan Seinäjoen kaupungin toimenpitein HALI-järjestelmän (liikennevalo-ohjausjärjestelmä) käyttöönotolla sekä Joupin liikenneympyrän laajentamisella. Näiden vaikutukset eivät näy kokonaisuudessaan vielä vuoden 2021 tilastoissa. Vuoden 2021 takaisinluvun perusteella voidaan todeta, että I-riskialueella onnettomuustyyppistä liikenneonnettomuuksia sattuu enintään ja niitä on lähes 80 % kiireellisistä tehtävistä.

6.7 Tytärtyhteisöt

Valtuusto asettaa sitovia tavoitteita seuraaville tytärtyhteisöille: Etelä-Pohjanmaan musiikkiopiston kannatusosakeyhtiö, Into Seinäjoki Oy, Lakeuden Vesi Oy, SeiLab Oy, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy, Seinäjoen Energia, Seinäjoen Kaupunginteatteri Oy, Seinäjoen Orkesteriyhdistys ry, Seinäjoen Työterveys Oy, Seinäjoki Areena Oy, Seipark Oy ja Sevas Kodit Oy. Tilinpäätöksessä 2021 tavoitteiden toteutuminen on esitetty vielä ns. vanhalla mallilla sanallisesti, jolloin yhteenvetotaulukkoa tavoitteiden toteutumisesta ei ole mahdollista esittää tytärtyhteisöjen osalta. Seinäjoen Energia -konserni sisältyi tarkastuslautakunnan työohjelmaan ja arvio Seinäjoen Energia -konsernille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta on esitetty kappaleessa 7.2.

Into Seinäjoki Oy:lle asetetut tavoitteet määritellään yhtiön ja Seinäjoen kaupungin välisessä tavoite- ja palvelusopimuksessa. Toteuma on esitelty valtuustolle kokouksessa 20.12.2021. Tavoitekatsauksen mukaan asetetuista tavoitteista 9 kpl toteutui ja 1 kpl toteutui osittain. Seinäjoelle sijoittuneiden yritysten lukumäärä ei yltänyt tavoitteeseen. Tavoite asetettiin normaalitasolle koronan tuomasta epävarmuudesta huolimatta. Korona vaikutti negatiivisesti yritysten kasvunäkymiin ja sitä kautta sijoittumiskykyyn ja -päätöksiin. **Yritysten sijoittumispäätöksiin vaikuttavat kaupungin toimintaan liittyviä seikkoja ovat:**

- » **Kaupungin imago: onko kaupunki kasvava, yrittäjämysteinen, kiinnostava, dynaaminen. Asuminen, vapaa-aika, työmahdollisuudet, yleinen ilmapiiri.**
- » **Mistä aiheista kaupunki on ollut esillä, millaiset asiat kaupungin päätöksenteosta nousevat otsikoihin**
- » **Kaupungin kyky kasvaa ja ylläpitää työvoiman tarjontaa**
- » **Yritysten kokemus kaupungin palvelukyvystä ja -halusta**
- » **Näyttäytykö Seinäjoki luotettavana investointikohteena myös tulevaisuudessa.**

Yritysten sijoittumisen edistäminen on tärkeää huomioida kaupunkistrategian sisällössä ja toimialojen tavoitteissa.

Asiakkaiden ja henkilöstön arvosana Intosta on korkealla tasolla. Tämä antaa hyvät lähtökohdat jatko-työlle ja tavoitteiden saavuttamiselle. Into valittiin Eezy Flow -henkilöstötutkimuksessa Suomen innostavimmaksi työpaikaksi pienten organisaatioiden sarjassa vuonna 2021.

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy toimii opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sovitun tulossopimuksen 2020 – 2024 mukaisesti ja tähän liittyvien tavoitteiden toteutumiselle on oma seuranta vuosittain OKM-raportoinnin mukaan. Vuonna 2021 OKM:n rahoitus- ja strategiset mittarit ovat pääosin toteutuneet suunnitellusti. Tutkimäärä ei ole saavuttanut tavoitetta johtuen aikaisempien vuosien pienemmistä sisään-otoista. SeAMK on kuitenkin kasvattanut opiskelijavalinnassa sisäänotettujen opiskelijoiden määrää, joten tutkimäärätavoite tultaneen tulevaisuudessa saavuttamaan. Lisäksi on pyritty lisähakujen kautta tavoittamaan opintonsa keskeyttäneitä opiskelijoita ja tarjottu heille erillishakua tutkinnon loppuun suorittamiseksi. Myös koronapandemialla on ollut vaikutuksia tavoitteen saavuttamiseen. Toinen täyttymättä jäänyt tavoite oli jatkuva oppiminen. Jatkuvan oppimisen osalta on tehty suunnitelmia tavoitteisiin pääsemiseksi. SeAMK:ssa kehitetään jatkuvan oppimisen digitalisaatiota, tehostettu jatkuvan oppimisen mark-

kinointia, kehitetään väyläopintoja toiselta asteelta ammattikorkeakouluun sekä maakuntaan on avattu polkuopintoryhmiä, joissa suoritetaan polkuopintokokonaisuuksia. Jatkuva oppiminen hyötyy myös SeAMK:ssa lanseerattavasta verkkokampuksesta. Digitalisaation kehittämisen avulla on mahdollista tarjota opintoja maantieteellisesti laajemmalle alueelle.

Seinäjoen ammattikorkeakoululle on asetettu tavoite toteuttaa vetovoimakampanjaa yhdessä Seinäjoen kaupungin ja Into Seinäjoki Oy:n kanssa opiskelijavetovoiman parantamiseksi. SeAMK:n markkinoinnissa tehdään suunnitelmallisesti ympärivuotista työtä ja kokeillaan monikanavaisesti myös uusia kanavia perinteisten rinnalla. Kampanjoiden tuloksekkuutta seurataan jatkuvasti ja säilytetään nopea muutosherkkyys, jos jokin ei toimi toivotusti. Esimerkkejä vuoden 2021 toimenpiteistä ovat radiokampanja, Twitch:ssä ja sosiaalisessa mediassa tehty vaikuttajayhteistyö, Google-hakusanamainonta sekä virtuaalivierailut. **SeAMK:n hakukohteet olivat vetovoimaisia vuoden 2021 yhteishauissa, kokonaishakijamäärä kasvoi 12,3 % verrattaessa vuoteen 2020. Etelä-Pohjanmaan ulkopuolelta tulevien hakijoiden osuus kaikista hakijoista kasvoi 3,2 % vuonna 2021.** SeAMK on panostanut voimakkaasti myös uusiin väyliin, eli erillishakuihin, joiden avulla on voitu kasvattaa mm. ulkomaisten hakijoiden määrää.

Sevas Kodit Oy:llä on valmius rakennuttaa uudisrakennuskohde Seinäjoen keskustan alueelle. Tavoitteena on, että uudisrakennus sisältäisi vuokra-asuntojen lisäksi asuntoja erityisryhmille tai ikäihmisille. Tavoite ei kuitenkaan toteutunut vuoden 2021 aikana johtuen keskusta-alueen tonttitilanteesta. Käyttöaste viestii tarpeesta uusille asunnoille ja yhtiö kartoittaa tonttivaihtoehtoja keskustan alueelta ja keskustan tuntumasta. Sevas Kotien tavoitteena oli myös vuoden 2021 aikana peruskorjata tai aloittaa peruskorjaus vähintään yhdessä kohteessa. Akuuttia peruskorjauskohdetta ei saadun selvityksen mukaan ole tunnistettu eikä peruskorjauksia ole suoritettu vuoden 2021 aikana. Sevas Kotien käyttöaste 94,4 % toteutui tavoitetta parempana ja luottotappiot toteutuivat ennustettua matalampana.

SeAMK:n markkinoinnissa tehdään suunnitelmallisesti ympärivuotista työtä ja kokeillaan monikanavaisesti myös uusia kanavia perinteisten rinnalla

Maanmyyntituloissa oltiin lähellä Seinäjoen kaupungin vuoden 2018 ennätystasoa, mikä kuvastaa kaupungin elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta.

Seinäjoki sijoittui suurten kaupunkien elinvoimavertailussa kolmannelle sijalle.

Etelä-Pohjanmaan Pelastuslaitos -liikelaitoksen tuottavuus- ja tehokkuusohjelman mukaisesti arvio omana työnä tehty kalustohuollon arvosta on markkinahinnoilla laskettuna vuonna 2021 ollut 1,7 milj. €, mikä on merkittävä kustannussäästö.

SeAMK:n hakukohteet olivat vetovoimaisia vuoden 2021 yhteishauissa, kokonaishakijamäärä kasvoi 12,3 % verrattaessa vuoteen 2020. Etelä-Pohjanmaan ulkopuolelta tulevien hakijoiden osuus kaikista hakijoista kasvoi 3,2 % vuonna 2021.

Sevas Kodit Oy:n taloudellisen käyttöasteen keskiarvo oli vuoden 2021 aikana 94,4 % tavoitteen ollessa 93 %.

Tonttitarjonta ja yritystoiminnan tarpeet eivät täysin kohtaa. Kaavoitusohjelmalla pyritään lisäämään yritys- ja asuntopuolen tonttitarjontaa.

Kaupunginvaltuusto on käsitellyt vuoden 2021 aikana talousarviovuoden 2021 määrärahamuutoksia / lisätalousarvioita kaikkiaan yhdeksän kertaa sekä käsitellyt talousarviovuoden 2021 talousarvioilyityksiä maaliskuussa 2022. Toimialakohtaisten talousanalyysien arvioinnin yhteydessä esiin nousi havainto, että talousarvion 2021 valmisteluvaiheessa on osa budjetoitavista toimintamenoista suhteutettu annettuihin talousarviokehyksiin eikä tiedossa oleviin tarpeisiin. Tarkastuslautakunta suosittelee talousarvion laadintavaiheessa käyttämään budjetoitavien toimintamenojen tausta-aineistona tiedossa olevia faktoja palvelutarpeen volyymeistä.

Seinäjoen kaupungilla on tunnistettu yksiköitä, joilla on merkittäviä rekrytointihaasteita. Haastavassa rekrytointitilanteessa olevia yksiköitä olisi toivottavaa tukea kaupungin eri toimialojen laajemmalla yhteistyöllä rekrytointitoimenpiteiden kehittämiseksi ja suorittamiseksi.

Yritysten sijoittumisen edistäminen on tärkeää huomioida kaupunkistrategian sisällössä ja toimialojen tavoitteissa.

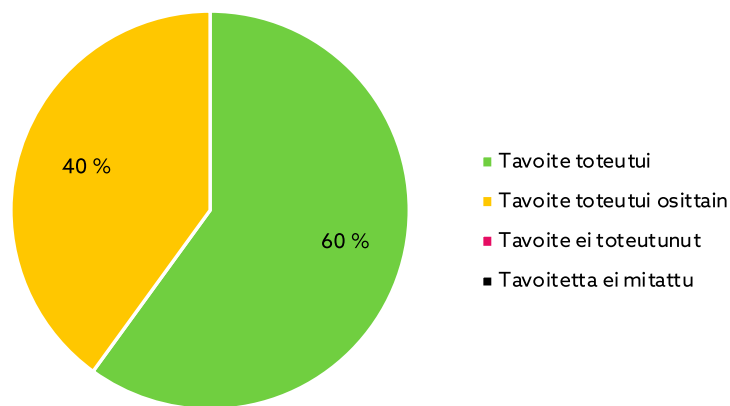
7. Työohjelman 2021 mukaiset arviointikohteet

7.1 Taloushallinto

Talousspalveluiden tulosalueen tuloslaskelma on toteutunut valtuuston hyväksymän talousarvion mukaisesti.

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	1 417	1 422	2 040	618	44 %
Toimintamenot	-8 345	-8 215	-7 935	280	3 %
Netto	-6 928	-6 793	-5 895	898	13 %

Kuva 2. Talousspalvelut tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Talousspalvelut tuottaa kaupungin taloushallintopalvelut. Palvelua tuotetaan myös tytäryhtiöille ja kuntayhtymille. Päävastuina ovat yleisen talouskehityksen seuraaminen, talousarvion ja taloussuunnitelman valmisteluprosessi, tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen valmistelu, kaupungin rahoitus ja talouteen liittyvä riskien hallinta, osallistuminen omistajapolitiikkaan sekä kaupunkikonsernin kokonaistalous ja talousohjaus. Talousspalvelut tulosalueeseen sisältyy myös tietohallinto ja materiaalihallinto. Tarkastuslautakunnan arviointi keskittyi nimenomaan taloushallinnon yksikköön ja painopisteenä oli toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen lisäksi analysoida taloudella johtamista sekä taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Kaupunkistrategiaan sisältyvien taloudellisten tavoitteiden toteutumisen analysointi on esitetty kappaleessa 5.

Talousshallinnon toiminnallinen tavoite on, että kaupungin käyttötalous on tasapainossa, joka on koko kaupunkia koskeva strateginen tavoite. Tavoitteen mittarina on kattaako vuosikate poistot ja onko tilikauden tulos positiivinen. Tavoite ei toteutunut vuonna 2021. Kokonaisuus on analysoitu taloudellisten tavoitteiden arvioinnin yhteydessä kappaleessa 5.

Tavoitteena on, että lainasalkun rahoitus on kilpailukykyistä ja riittävästi suojattu. Tavoitearvona toimii se, että lainasalkun korkotaso marginaalin kanssa on keskimäärin enintään 1 % ja vuoden 2021 aikana korkotaso marginaalin kanssa on ollut selkeästi alle 1 %:n. Kaupunki on pystynyt hyödyntämään matalaa korkotasoa. Korkotason on kuitenkin ennustettu kasvavan 2 % (jopa 3 %) vuosien 2022 – 2023 aikana. Euroissa laskettuna prosentin lisäys korkokuluihin on noin 1,5 milj. €. Ilman olemassaolevia korkosuojausvaikutuksia vaikutus olisi merkittävämpi. Kuitenkin korkotason kasvu lisää olennaisesti kaupungin ennustettuja rahoituskuluja, mikä tullaan ottamaan huomioon talousarviota 2023 laadittaessa sekä riskienhallinnassa. Toisena rahoituksen mittarina toimii lainojen suojaustaso, jossa tavoitearvona on, että vähintään 50 % lainoista on suojattu. Pitkäaikaisten lainojen suojausaste on 52 %. **Rahoituksen tavoitteiden voidaan siten katsoa toteutuneen.**

Talousshallinnon tavoitteena on toteumaraporttien vaikuttavuutta edistävät toimenpiteet. **Talousshallinnon mukaan tavoite on toteutunut ja seuranta on strategialähtöistä ja mitattavampaa sekä vaikuttavuutta on lisätty.** Talousraportointityökaluna kaupungilla on käytössä UDP ja taloutta seurataan lautakunta-, johto-

kunta- ja kaupunginhallitustasolla kvartaaleittain. Tavoitteena on edistää tiedolla johtamista sekä talouden analysointia. Vuonna 2022 sosiaali- ja terveystoimialalla pilotoidaan käyttötalouden kuukausittaista seurantaan tulosaluetasolla, joka tullaan jatkossa ottamaan käyttöön koko kaupungin tasolla. Muiden toimialojen osalta vastaava raportointi uudistetulla mallilla suoritetaan vuonna 2022 kvartaaleittain. Raportit esitellään kaupungin johtoryhmälle ja kaupunginhallitukselle kvartaaleittain ja valtuustolle puolivuositteittain. **Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vuonna 2022 käyttöön otettu talouden raportointimalli on tärkeä kehitysskaskel, joka edistää talouden analysointia ja taloudella johtamista.**

Talouden suunnittelussa lähtökohtana ovat kaupunkistrategiassa asetetut pitkän aikavälin tavoitteet, ennakoitujen talouden kehitysnäkökulmat, arvioitu väestön ja elinkeinojen kehitys sekä muut toimintaympäristön muutokset. Talousarviossa ja –suunnitelmasa hyväksytään toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että ne toteuttavat kaupunkistrategiaa ja edellytykset kaupungin tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa on suositeltavaa esittää kaupunkistrategian ja talousarviotavoitteiden yhteys, eli mistä kaupunkistrategian valinnasta talousarviotavoite on johdettu. Asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä.

Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden perusteella tunnistetaan tapahtumat, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Tunnistetut mahdollisuudet ja vahvuudet hyödynnetään systemaattisesti. Tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit analysoidaan ja merkittäviksi arvioiduille riskeille määritellään tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät toimenpiteet. **Erityisen tärkeää on arvioida myös sitä, ohjaavatko tavoitteet kunnan toimintaa. Tuloksellisuuden arvioinnilla tarkoitetaan siis sekä tuloksellisuuden kokonaisuuden kehityksen, että tavoitteiden toteutumisen mittaamista ja arviointia käytettävissä olevin keinoin. Toiminnan tulee toteuttaa jatkuvan parantamisen periaatetta niin, että arvioinnin tuloksia hyödynnetään tuloksellisuuden parantamisessa.**

Toiminnallisten tavoitteiden esittämistapa uudistettiin talousarviossa 2021 esittämistavan muututtua taulukkorakenteiseen malliin. Taulukkoon nimetään mihin strategiseen valintaan kyseinen vuosittainen liittyy, onko olemassa tavoitteen toteutumista uhkaavaa merkittävää riskiä sekä tavoitteen toteutumista kuvaava mittari tavoitearvoineen. Tilinpäätöksessä tavoitteen toteutuminen esitetään liikennevaloilla sen mukaan, mikä mittarin toteuma-arvo on suhteessa tavoitearvoon. Uusi rakenne on esitystavaltaan selkeä ja liikennevalomalli tukee tavoitteiden toteutumisen

arviointia. Uuden rakenteen myötä on myös tunnistettavissa, miten kaupunkistrategian pitkän aikavälin tavoitteet linkittyvät vuosittaisiin ja ohjaa tulosaluuden operatiivista toimintaa. Tarkastuslautakunta haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota kappaleessa 4 esiin nostettuun havaintoon, että **kaupunkistrategian tavoitteiden ja talousarviotavoitteiden linkittymistä tulee edelleen kehittää talousarviota laadittaessa. Kaupunkistrategia ja sen toteuttamisohjelmat ovat taloussuunnitelman perusta ja samalla ohjeistus talousarvion laadinnalle. Näin ollen strategia valtuutetaan käytäntöön talousarvion kautta vuosittain toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Talousarviosta tulisi käydä ilmi, mikäli on olemassa poikkihallinnollisia strategian toteuttamisohjelmia, jotka johdetaan koordinoitusti tietyn strategian osa-alueen tai päämäärän saavuttamiseksi. Lisäksi huomioitavaa on, että talousarvioon 2021 sisältyi 109 tavoitetta ja 227 mittaria - talousarviotavoitteiden lukumäärän arviointi olisi suotavaa.**

Toiminnallisten tavoitteiden esittämistapa uudistettiin talousarviossa 2021

Tilinpäätös sisältää toimintakatevertailun suhteessa vertailukaupunkeihin. Seinäjoki sijoittuu toimintakatevertailussa keskikastiin. Keskiarvo on 5 970 €/asukas, korkein toimintakate/asukas on Kouvolassa 6 621 €, matalin Jyväskylässä 5 317 €, Seinäjoen luvun ollessa 6 020 €. Seinäjoen kaupungin toimintakulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 9,6 % kun toimintakulut kuntatalouden tilinpäätösarvioiden mukaan kasvoivat 7,7 %. **Käytössä olevien talouden seuranta- ja raportointimallien avulla ei ole ollut mahdollista tunnistaa ja analysoida toimintakulujen kasvun juurisyytä. Vuonna 2022 käyttöön otetulla uudella talouden raportointimallilla on tavoitteena lisätä läpinäkyvyyttä talouslukuihin. Säännöllisellä talouden analysoinnilla parannetaan organisaation tietoisuutta tapahtumista, joilla on olennainen vaikutus toimintakulujen muutoksiin, lisätään ennustettavuutta sekä luodaan mahdollisuus kehittää niin riskienhallintaa kuin prosesseja.**

Päätöksenteossa tulee siirtyä kohti rakenteellisia uudistuksia, jotta kyetään kestäväällä tavalla vahvistamaan kaupungin taloutta, kääntämään velka-kehityksen suunta sekä vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön tuomiin haasteisiin. Talouden tasapainotustyön ohella tärkeää on ylläpitää myös Seinäjoen kaupungin vetovoima ja pitovoima. Rakenteellisia uudistuksia ohjataan kaupungin johdon mukaan kaupunkistrategian tavoitteiden kautta.

Nimettyjä tapoja uudistua ovat kustannustietoisuuden ylläpitäminen, investointien jaksottaminen sekä palveluiden laatutason kriittinen määrittely – riittääkö jossain kohtaa platinatason sijaan hopeataso. Myös strategiset ohjelmat kuten digiohjelma ja hankintaohjelma ohjaavat rakenteellisiin uudistuksiin. **Rakenteellisen uudistumisen tulisi johtaa lopputulokseen, jossa talous ja toiminta ovat tasapainossa keskenään, kaupungilla on varaa vaikuttaviin palveluihin ja investointeihin ja kasvu tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia.**

Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 9.8.2021 talouden tervehdyttämistoimenpidetavoitteeksi toiminnan sopeuttamisen käyttötaloudessa 6 milj. €:lla.

Säästötavoite on jaettu toimialoille seuraavasti: konsernipalvelut 0,23 milj. €, sosiaali- ja terveystoimiala 3,09 milj. €, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala 1,84 milj. €, kaupunkiympäristön toimiala 0,68 milj. € ja elinvoiman ja kilpailukyvyn toimiala 0,16 milj. €. Vuosien 2020 ja 2021 talousarviovalmisteluissa on huomioitu käyttötalouteen ja investointitasoon liittyvät toimenpiteet. Myös vuoden 2022 talousarviovalmistelussa oli havaittavissa kehitystä kustannushallinnassa. Säästötoimenpiteiden olisi hyvä kuitenkin sisältää laajemmin rakenteellisia muutoksia, jotta säästötoimenpide olisi pidemmällä aikavälillä kestävä. Esimerkiksi käytössä olevista säästötoimenpiteistä hankintakiellon vaikutuksena saattaa olla kustannusten siirto tuleville vuosille.

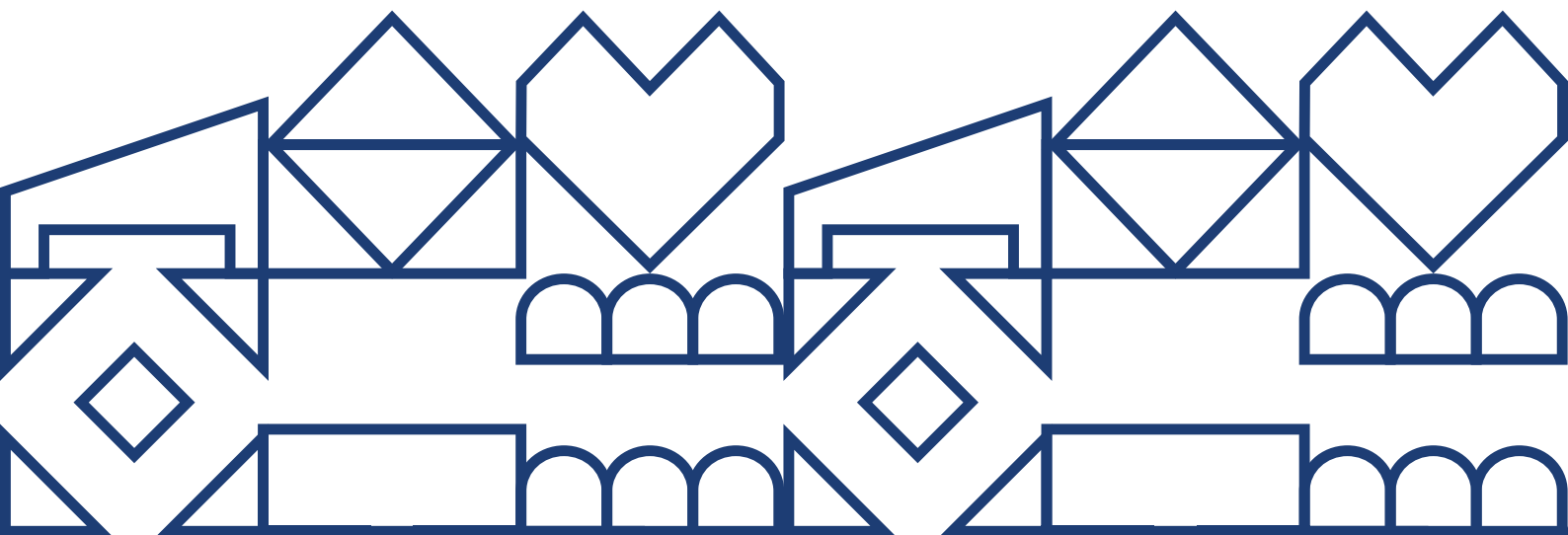
Rahoitukselle määritellyt toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet ja ennustettuun korkotason kasvuun on varauduttu määrittelemällä lainasalkun suojausaste.

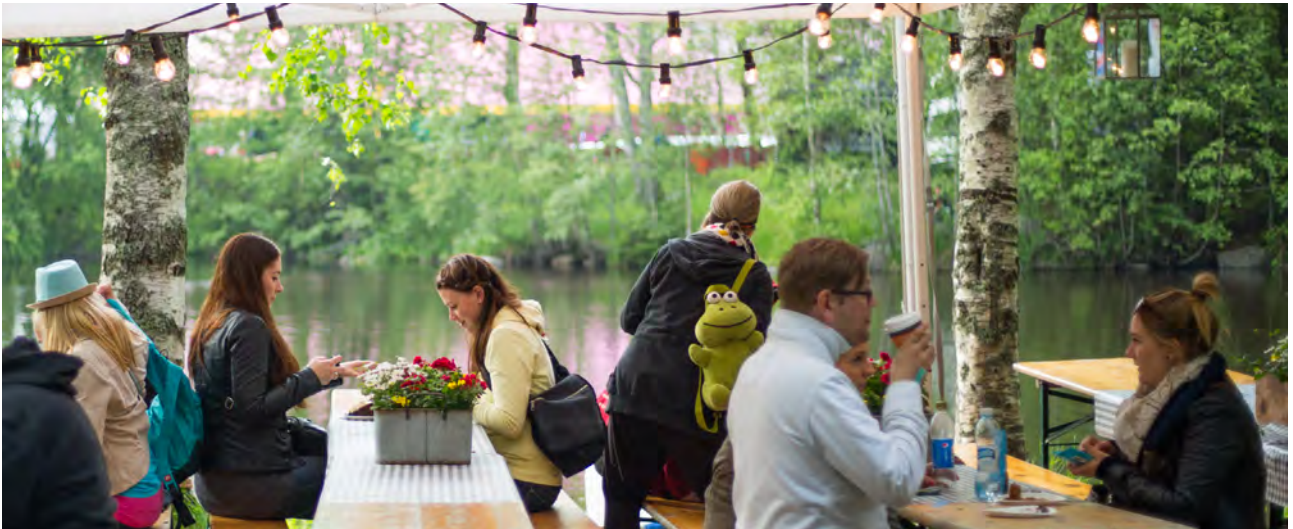
Uusi talousraportointiprosessi on otettu käyttöön vuonna 2022. Uudella talouden raportointimallilla on tavoitteena lisätä läpinäkyvyyttä talouslukuihin.

Seinäjoen kaupungin toimintakulut kasvoivat vuonna 2021 9,6 % kun kuntatalouden tilinpäätösarvioiden keskimääräinen kasvu oli 7,7 %. Toimintakulujen kasvun juurisyitä ei ole ollut mahdollista tunnistaa ja analysoida käytössä olevien talouden seuranta- ja raportointimallien avulla. Tähän haasteeseen vastaa vuonna 2022 käyttöön otettu talousraportointiprosessi, jonka tavoitteena on lisätä läpinäkyvyyttä talouslukuihin. Talousraportointi toimii päätöksenteon tukena sekä ohjaa tehokkaasti rakenteellisia uudistuksia. Tarkastuslautakunta odottaa, että taloudella johtamista kehitetään säännöllisen talousraportoinnin tuella.

Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen kehittämään talousarviotavoitteiden rakennetta siten, että:

- tavoitteiden lukumäärä on hallittava kokonaisuus ja linjassa toimialan volyyymiin,
- tavoitteet ohjaavat tulokselliseen toimintaan sekä tuloksellisuuden kehittämiseen, ja
- tavoitteet kohdistetaan vuosittain kaupunkistrategian kärkihankkeiden toteuttamiseen.

7.2 Seinäjoen Energia -konserni

1 000 €	TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Liikevaihto	85 900	99 837	13 937	16 %
Liikevoitto / -tappio	11 900	5 040	-6 860	-58 %
Tilikauden voitto / tappio	5 000	1 641	-3 359	-67 %

Seinäjoen Energia -konserni on Seinäjoen kaupungin 100 %:sti omistama tytäryhtiö. Yhtiö tarjoaa alueen asukkaille sähkön, kaukolämmön ja vesihuollon palveluja, joiden perustana ovat paikallisuus, toimitusvarmuus ja kustannustehokkuus.

Sähköenergiaa Seinäjoen Energia hankkii pääasiassa EPV Energian kautta, jossa Seinäjoen Energian omistusosuus on 10,65 %. Sähköenergiaa EPV Energia tuottaa lämpövoiman sivutuotteena, ydinvoimalla, tuulivoimalla ja vesivoimalla. Seinäjoen Energia tuottaa sähköä omissa vesivoimalaitoksissa Seinäjoen Kyrkösjärvellä ja Peräseinäjoen Kalajärvellä. Vuonna 2021 sähköenergian hankinta oli yhteensä 704 GWh, josta omaa tuotantoa 22 GWh ja markkinaostoa 11 GWh. Seinäjoen Energian asiakkaille myytiin 416 GWh ja loppuosuudesta oli palkkimyyntiä 139 GWh ja SPOT-myyntiä 149 GWh. Maksimituotto tukkumarkkinoilla saavutetaan aktiivisella seurannalla ja toimivalla riskienhallinnalla sekä oikea-aikaisilla toimenpiteillä.

Sähkön markkinahinta oli koko vuoden 2021 ennätysellisen korkealla tasolla. Myös hankintakustannukset tuotantolaitoksissa olivat korkealla tasolla etenkin päästöoikeuksien hintatason ollessa korkea. **Seinäjoen Energia onnistui tekemään sähkön tukkumarkkinoilla hyvän tuloksen, jonka myötä asiakashinnat onnistuttiin pitämään alhaisella tasolla, jopa alle hankintakustannusten.** Sähkön markkinahinnan vaihtelu muodostaa yhtiölle merkittävän riskin. Riskiä

hallitaan myymällä sähköä eri kanaviin: asiakkaille, tukkukauppaan ja spottiin, sekä hajauttamalla myyntejä ajallisesti salkunhallinnan ohjeistuksen mukaisesti. Lisäksi tuotantoportfolio on monipuolinen, eri teknologioihin perustuva sekä maantieteellisesti hajautettu. Tuotantoinvestointeja on tehty ja tehdään eri aikakausina, jolloin myös tuotantoportfolioita pystytään kehittämään ja uudistamaan jatkuvasti. Tuotantoportfolion iso muutos kohti hiilidioksidivapaata sähköntuotantoa alkoi vuonna 2008.

Kaukolämpöä Seinäjoen Energia toimittaa Seinäjoen, Nurmon ja Peräseinäjoen taajamiin ja verkosto kasvaa jatkuvasti uusille alueille. Kaukolämmön vuosituotanto on noin 550 GWh. Suurin osa kaukolämmöstä tuotetaan EPV Energian omistamalla Seinäjoen Voima Oyn laitoksella (tuotanto 425 GWh), jossa polttoaineina ovat turve (62 % tuotannosta) ja puu (38 %). Lisäksi kaukolämpöä tuotetaan Kapernaumissa (tuotanto 82 GWh), jossa polttoaineena toimivat turve, puu ja öljy sekä Hanneksenrinteen vara- ja huippulämpölaitoksella (tuotanto 36 GWh), jossa pääpolttoaineena toimii pelletti. Peräseinäjoen Lämpökeskuksessa turpeella tuotettiin 11 GWh. Lisäksi yhtiöllä on muita pienempiä varavoimalaitoksia sekä hyödynnetään teollisuuden hukkalämpöä. **Vuonna 2021 turpeella tuotettiin 55 % kaukolämmöstä.**

Seinäjoen Vesi huolehtii kaupungin vesi- ja viemäriverkosta, talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä

jäteveden puhdistuksesta. Suurin osa Seinäjoen kaupungin talousvedestä ostetaan alueen veden hankintayhtiöiltä ja loput tuotetaan itse viidessä omassa vesilaitoksessa. Jätevedet käsitellään pääosin Seinäjoen keskuspuhdistamossa ja ostopalveluna Lapuan jätevesi Oy:n puhdistamossa.

Seiverkot Oy on Seinäjoen Energian omistama sähköverkkoyhtiö, joka huolehtii sähkön jakelusta ja sähköverkosta Seinäjoen kantakaupungin alueella. Seiverkot Oy:llä on 26 769 asiakasta.

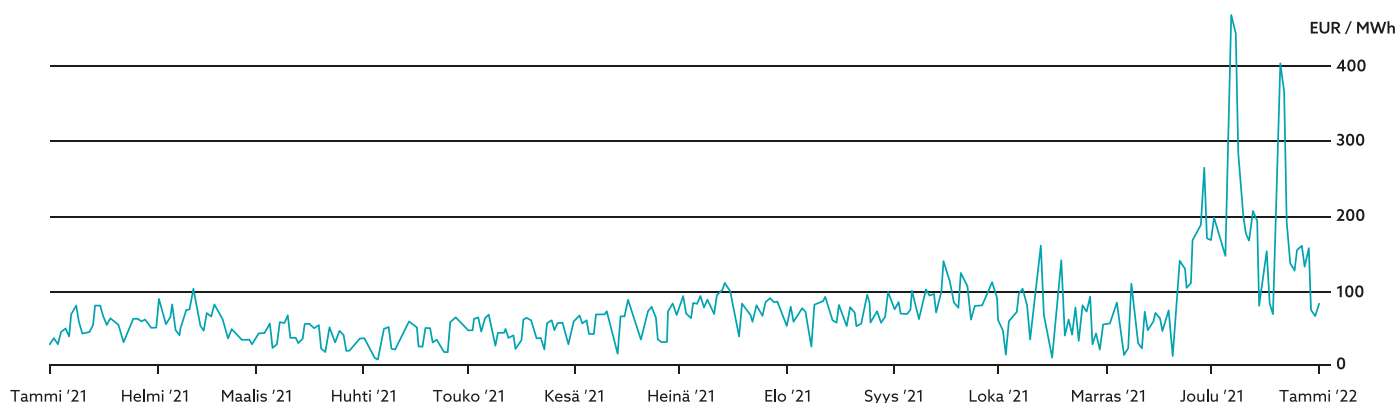
Seinäjoen kaupungilla on Seinäjoen Energia –konsernin omistukselle taloudellinen ja strateginen näkökulma. **Kaupungin odotukset yhtiölle ovat kilpailukykyiset hinnat asiakkaille ja hyvän tuloksentekokyvyn säilyttäminen.** Kaupunki odottaa yhtiöltä kapernau-min lämpölaitoshankkeen toteuttamista, vuosittaista osinkoa 3 milj. € sekä viisivuotisen rahoitus-suunnitelman noudattamista. Yhtiön odotukset kaupungille ovat kyvykkään ja yhteistyöhaluisen hallituksen nimeäminen, realistinen osinko- ja tuloutustaso, toimiva omistajaohjaus sekä yhteinen intressi.

Sähkön, lämmön ja veden tuotannossa ja hankinnassa yhtiö saavutti asetetut tavoitteet toimintavarmuuden ja laadun osalta. Yhtiö suorittaa jatkuvasti kaikkien hyödykkeiden osalta tuotannon ja hankinnan optimointia. Toimintavarmuuden mittarina käytetään

sähkön siirron keskeytysaika, joka vuonna 2021 oli vain 3 min / asiakas sekä lämmön toimintavarmuutta, joka vuonna 2021 oli 99,97 %. Seinäjoen Vedellä ei ollut merkittäviä jakelukeskeytyksiä vuonna 2021. Talousveden kemiallista- ja mikrobiologista laatua valvotaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti. Seinäjoen Veden jakama vesi täyttää kaikki talousvedelle asetetut laatuvaatimukset- ja tavoitteet. Viranomaisvalvonnan lisäksi tehdään omavalvontaa verkostosta otettavilla näytteillä ja tarkkaillaan laitoksilta verkostoon johdettavan veden laatua osana laitosten käyttötarkkailua. **Valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden voidaan arvioida toteutuneen hyvin.**

Konsernin liikevoittotavoitteeksi oli asetettu 13 % ja sijoitetun pääoman tuottotavoitteeksi 7 %. Toteutunut liikevoitto tilinpäätöksen 2021 mukaan oli 5 % ja sijoitetun pääoman tuotto oli 3,6 %, joka on välttävä. **Konsernin liikevaihto kasvoi edelliseen tilikauteen verrattuna 15 % johtuen kylmästä alkutalvesta syksyllä 2021, joka lisäsi sähkö- ja lämpöenergian myyntiä. Kannattavuutta heikensivät kuitenkin päästöoikeuksien merkittävä kasvu ja myös turveveron korotus. Seinäjoen kaupungille yhtiö maksoi vuoden 2021 aikana suorituksia yhteensä 11,3 milj. €, joista merkittävimmät erät ovat lainojen lyhennykset, korot ja takausprovisiot yht. 7,3 milj. € ja osinko 3 milj. €. Seinäjoen Energian tuloksentekokyky on täten erittäin merkittävää Seinäjoen kaupungin näkökulmasta.**

Kuva 3. Päästöoikeuksien hintakehitys

Konsernin tavoitteena on sijoittua kuluttajahintaver-tailuissa kymmenen edullisimman joukkoon. Omako-tiliiton kuntatutkimus seuraa kuntien välisiä asumis-kustannuksia. Mittareina ovat kiinteistövero, lämmitys, käyttö sähkö, vesimaksut ja jätemaksut. **Tutkimuksen mukaan Seinäjoki sijoittui kymmenen halvimman kunnan joukkoon. Sähkön energian hinnat olivat maan halvimmat Seinäjokisille asiakkaille.** Kaukolämmön hinta on tilastojen perusteella edullisimmassa viiden-neksessä 228 kaukolämpöverkon vertailussa. Vuonna 2021 korotettiin sekä lämmön että sähkön hintoja. Sei-verkot alensi verkkopalvelumaksuja 5 – 15 %, kauko-lämmön hintoja korotettiin noin 9 % ja sähköenergian hintoja noin 15 %. Kaukolämmön hinnassa on edelleen nostopainetta päästöoikeuden korkean hinnan takia sekä polttoaineissa on nousupainetta. Toistaiseksi voi-massa olevien sähkönmyyntisopimusten ja kaukoläm-mön energiamaksuja on päätetty korottaa kesäkuusta 2022 lähtien. Yhtiö arvioi kuitenkin olevansa yksi Suo-men edullisimmista sähkön ja kaukolämmön tuottajis-ta korotusten jälkeenkin.

Seinäjoen Energia on päättänyt olla hiilineutraali sähkön ja kaukolämmön tuotannossa vuoteen 2030 mennessä. Päätöksellä on merkittävä vaikutus kon-sernin investointitasoon uusien polttoaineratkaisu-jen myötä. Konsernilla on rakenteilla Kapernaumin biolämpökeskus, jossa hyödynnetään kerrosleijutek-nologiaa ja käytetään polttoaineena monipuolisesti erilaisia biomassoja. Laitos valmistuu syksyllä 2022 ja investoinnin kustannusarvio on 35 milj. €. **Hannek-senrinteellä sijaitseva lämpövoimala saatiin käyttöön vuonna 2020. Laitos piti saada käyttöön vuonna 2016, mutta 2018 aloitettujen koekäyttöjen myötä todettiin ongelmia, joita pyrittiin saamaan kuntoon erilaisilla ratkaisulla. Kyseessä oli pilottihanke, jossa valitet-tavasti pilottihankkeen riskit realisoituivat. Kyseessä on puupellettipöytä hyödyntävä vara- ja huippuläm-pökeskus, jonka roolia olisi tarkoitus tulevaisuudessa kasvattaa mentäessä kohti hiilineutraaliustavoitetta. Investoinnin arvo on 17,5 milj. €. Seinäjoen Voiman voimalaitoksella on rakenteilla sähkökattila ja kau-kolämpöakku, jonka on tarkoitus valmistua syksyllä 2022. Kyseisellä ratkaisulla tehdään lämpöä silloin kun se on kannattavaa tuottaa sähköllä. Investoinnin arvo on 5 milj. €. Tulevaisuudessa investointien ja investointisuunnitelmien myötä puupolttoaineiden osuus olisi noin puolet ja hukkalämpöjen talteenot-to tulisi olemaan noin puolet kaukolämmön tuotan-nosta. Hukkalämpöjä odotetaan Itäväylän varteen suunnitellusta datakeskuksesta sekä hukkalämpöä saadaan Botnia Freezeltä ja Kapernaumin laitoksen**

savukaasuista. Myös jätevedenpuhdistamo päästää lämmintä vettä jokeen, josta olisi mahdollista ottaa lämmöt talteen lämpöpumpuilla. **Seinäjoen Energia – konsernin seuraavan kolmen tilikauden 2022 – 2024 suunnitellut investoinnit ovat arvoltaan yli 80 milj. €.**

Sähkön tuotannon osalta on saavutettu yli 50 % hii-lineutraaliustavoitteesta. EPV Energian omistuksen kautta on rakennettu tuulivoimaa, ostettu vesivoimaa ja tullaan ottamaan käyttöön uutta ydinvoimaa. EPV Energia on ollut edelläkävijä tuulivoiman rakentami-nessa, myös aurinkovoimahankkeita on suunnitteilla. Olkiluoto 3 alkoi tuottaa sähköä valtakunnan verkkoon maaliskuussa 2022 ja säännöllisen sähköntuotannon on määrä alkaa heinäkuussa 2022. Seinäjoen Ener-gialla on omistusosuus myös rakenteilla olevaan Fen-novoiman ydinvoimalaan Voimajunkkarit Oyn kaut-ta. Venäjän valtionyhtiö Rosatom on Fennovoiman laitostoitettaja ja hankkeen päärahoittaja. **Venäjän hyökättyä Ukrainaan 24.2.2022, sisältyy Fennovoi-man hankkeeseen paljon epävarmuuksia. Seinäjoen Energialla ei tällä hetkellä ole mahdollista irrottautua projektista. Fennovoiman osakkaat tekevät aikanaan kollektiivisen päätöksen, johon myös Seinäjoen Ener-gian tulee sopeutua. Yhtiössä tiedostetaan hankkee-seen liittyvät tulevaisuuden riskit.**

Kiristynyt maailmanpoliittinen tilanne on nostanut esiin myös energiayhtiöiden huolen huoltovarmuuden turvaamisesta. Turpeen rooli huoltovarmuuden turvaa-jana on noussut enemmän keskusteluun. Kapernaumin syksyllä valmistuvassa kattilassa voidaan käyt-tää turvetta, mikäli puun saatavuus heikkenee. **Näillä veroilla ja päästöoikeuden hinnoilla turpeen käyttö lämmöntuotannossa ei ole kuitenkaan kannattavaa ja turpeesta luopumisen aikataulu ei ole muuttunut.** Vuonna 2023 pääverkon lämpökattiloissa ei ole tarkoi-tus käyttää turvetta, jos puuta on saatavilla ja merkittä-vimmät investoinnit on jo tehty/pian valmiina.

Seinäjoen Energia –konserni on liikevaihdolla mitat-tuna Seinäjoen kaupungin merkittävin tytäryhtiö ja yhtiön kaupungille maksamat osingot, rahoitustuotot ja muut toimintatuotot ovat merkittävät. Seinäjoen Energialla on käynnissä mittavat investoinnit hiili-neutraaliustavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä huomioiden kaukolämmön tuotannossa käytettävän turpeen merkittävä osuus. Myös kiristy-nyt maailmanpoliittinen tilanne aiheuttaa konsernille epävarmuuksia niin Fennovoiman hankkeen mahdol-listen taloudellisten tappioiden kuin huoltovarmuu-den varmistamisen myötä.

Seinäjoen Energian kuluttajahinnat ovat pysyneet valtakunnallisesti vertailtuna kohtuullisella tasolla. Yhtiö saavutti valtuuston asettamat tavoitteet myös toimintavarmuuden ja laadun osalta. Seinäjoen Energia maksoi kaupungille vuonna 2021 suorituksia yhteensä 11,3 milj. € ja yhtiön tuloksentekokyky on kaupungin näkökulmasta merkittävä kokonaisuus.

Seinäjoen Energian osalta tulee tehdä huolellista talous- ja rahoitussuunnittelua. Päätös olla hiilineutraali sähkön ja kaukolämmön tuotannossa vuoteen 2030 mennessä johtaa merkittäviin investointeihin, esimerkiksi kolmen seuraavan vuoden investoinnit (2022 – 2024) ovat yli 80 milj. €. Toisaalta päästöoikeuksien hintataso tukee nopeaa turpeesta luopumista. Onnistumiset investointiprojekteissa, sähkön tukkumyynnissä sekä polttoainehankinnoissa ovat tärkeitä vakavaraisuuden ylläpitämisen turvaamiseksi.

Tarkastuslautakunta suosittelee Seinäjoen Energiaa kiinnittämään huomiota riskienhallintaan. Riskejä realisoitui Hanneksenrinteen lämpövoimalan pilottihankkeessa sekä Fennovoiman ydinvoimalahanke sisältää paljon epävarmuuksia.

Kaupungin tulee taloussuunnittelussa varautua Seinäjoen Energialta saatavien suoritusten osalta energia-alan kustannustason kasvuun sekä merkittävien investointihankkeiden vaatimaan rahoitukseen ja epävarmuustekijöihin.

7.3 Seinäjoen Koulutuskuntayhtymä

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä (Sedu) järjestää opetus- ja kulttuuriministeriön määrittämää ammatillista koulutusta siten kuin ammatillista koulutusta koskevassa lainsäädännössä tarkemmin määritellään. Sedun koulutustarjontaan kuuluu 80 erilaista perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoa, joista eniten suoritetaan tutkintomäärissä mitattuna sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa, sähkö- ja automaatioalan perustutkintoa, logistiikan perustutkintoa, rakennusalan perustutkintoa sekä liiketoiminnan perustutkintoa. Opiskelijoita Sedussa on noin 5 000 ja henkilö-

kuntaa 630. Vuosittain suoritetaan yli 2 000 tutkintoa. Sedulla on viisi kampusta: Ilmajoki, Kurikka, Lapua, Seinäjoki ja Ähtäri, joista opiskelijamäärältään suurin on Seinäjoen kampus (57,2 % opiskelijoista). Koulutus-toimintaa on myös muissa alueen kunnissa. Sedun jäsenkuntia on 17 kpl, joista **Seinäjoen kaupungin osuus on peruspääomalla mitattuna 48,7 %**. Seinäjoen kaupungin merkittävän osuuden perusteella Seinäjoen koulutuskuntayhtymä sisältyy tarkastuslautakunnan kauden 2021 työohjelmaan.

Sedu on saanut oppilailtaan erittäin hyvää opiskelija-palautetta ja Sedu on saavuttanut mm. vuonna 2018 opetus- ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen laatupalkinnon teemasta opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvointi. Heikoimman arvosanan sai päättökyselyssä kysymys, saiko opiskelija riittävästi tietoa mahdollisuuksista opiskella tai työskennellä opintojen aikana ulkomailla ja näihin mahdollisuuksiin taasen on vaikuttanut koronapandemia. Työelämäpalautetta on kysytty niin työpaikoilta kuin työpaikkaohjaajilta ja myös näissä kyselyissä Sedu on saanut hyvät arvosanat. Työelämäpalautteen mukaan korostui se, että työnantajat voisivat rekrytointitilanteessa palkata Sedusta valmistuneita opiskelijoita sekä suosittelisivat oppisopimus- ja koulutusopimustyöteistyötä Sedun kanssa. Toiveena oli vielä ennakoida työelämän osaamisen kehittämistarpeita, johon Sedu on vastannut edelleen kehittämällä kumppanuusohjelmia.

Ammatillisen koulutuksen lakiuudistus astui voimaan vuoden 2018 alusta. Uudistus tarkoittaa opiskelijoille lisää joustavuutta ja yksilöllisyyttä opintopolkuihin sekä monipuolisia oppimisympäristöjä. Opiskelija voi kehittää osaamistaan työpaikalla tekemällä käytännön tehtäviä joko koulutusopimuksella tai oppisopimuksella. Sedun opiskelijat ovat hyödyntäneet uudistusta, noin 600 – 700 tutkintoa vuodessa suoritetaan oppisopimuskoulutuksella. Palaute myös työnantajapuolelta on ollut positiivista.

Seinäjoen työttömyysaste on maan alhaisimpia 7,8 % tilanteessa 31.12.2021. Avoimien työpaikkojen määrä taasen oli 3 937 kpl. **Alueella puhutaan jo työvoimapulasta, mikä jarruttaa yritysten laajentumista ja kasvua. Asia on merkittävä koko alueen elinvoimaisuuden, talouskasvun ja tulevaisuuden näkymien kannalta. Sedulla on merkittävä rooli vastata koulutustarjonnalla alueen työelämän tarpeeseen. Sedu analysoi työmarkkinatilannetta ja tekee läheistä yhteistyötä mm. te-toimiston, alueen muiden oppilaitosten sekä työnantajien kanssa, joiden kanssa on solmittu myös kumppanuussopimuksia. Sedun näkemyksen mukaan oppisopimuskoulutukset sekä työharjoittelumahdollisuudet sitouttavat opiskelijoita alueelle. Tärkeää on kuitenkin huomioida myös Seinäjoen vetovoimaisuus valtakunnallisesti opiskelijamyönteisenä opiskelijakaupunkina sekä Seinäjoen kaupungin tarjoamat mahdollisuudet opiskelijoille mm. palveluiden ja tapahtumien muodossa. Kaupunkistrategiassa 2022 – 2029 tärkeänä teemana on opiskelijalle paras kaupunki.**

Työntekijäpulan osalta haasteena on syntyvyyden kehitys. Ikäluokan muutos vuodesta 2005 vuoteen 2020 on -28 %. Ikäluokkien pienentymisen tuomaan haasteeseen olisi mahdollista vastata maahanmuutolla. Tällöin Etelä-Pohjanmaa kilpailee samasta työvoimasta niin muiden Suomen maakuntien kuin koko

Euroopan kanssa. Sedussa opiskelee tällä hetkellä alle neljäsataa opiskelijaa, joiden äidinkieli ei ole suomi. Näistä valtaosa sijoittuu Seinäjoella sijaitseviin oppilaitoksiin (noin 70 % kansainvälisistä opiskelijoista). Eniten kansainvälisiä opiskelijoita on tullut mm. Irakista, Ukrainasta, Virosta ja Thaimaasta. Kansainvälisten opiskelijoiden määrä ei ole valtakunnallisesti vertailtuna merkittävä. Kansainvälisille opiskelijoille suosituin ala on selkeästi ollut sosiaali- ja terveysala. **Työvoimapulaan vastaamiseksi kansainvälisten opiskelijoiden kotouttaminen on äärimmäisen tärkeää. Seinäjoen vetovoimaisuuden ja pitovoimaisuuden osalta kansainvälisille opiskelijoille merkityksellistä ovat sitoutuneet työnantajat, Seinäjoen palvelurakenne sekä asumiskustannukset. Kaupungin on hyvä ottaa palvelurakenteessa huomioon kansainvälisyyden lisääntyminen sekä olla mukana tarjoamassa niin harjoittelu- kuin työpaikkoja kansainvälisille osaajille.** Esimerkkitapauksena toimii Sedun opiskelijarekrytointi ja yhteistyö Kosovossa sijaitsevan oppilaitoksen kanssa. Alkuvuodesta 2020 saapuneesta 14 lähihoitajaopiskelijan ryhmästä kaikki ovat valmistuneet ja työllistyneet Etelä-Pohjanmaalle.

Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin vielä Sitran selvityksen lokakuulta 2021 "Miten osaajat liikkuvat alueilla?", jossa analysoitiin ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille ja alueille. Selvityksen mukaan ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneet työllistyvät useimmin koulutusmaakuntaansa kuin korkea-asteelta valmistuneet. Etelä-Pohjanmaalla kaikista opiskelijoista noin 74 % oli ammatillisessa koulutuksessa ja väestön koulutustaso on maan keskiarvoa alhaisempi. Ammatillisen toisen asteen koulutuspaikkoja on maan viidenneksi eniten. **Toisen asteen ammatti- ja erityisammattitutkinnon suorittaneista opiskelijoista omaan maakuntaan työllistyi Etelä-Pohjanmaalla 47 % vuosina 2015 – 2018. Tulos on maan kolmanneksi alhaisin.** Eniten siirtymää oli lähialueen maakuntiin, Pirkanmaalle ja Pohjanmaalle. Perusammattitutkinnon suorittaneista opiskelijoista vajaa 80 % työllistyi omaan maakuntaan. Vastaavana ajankohtana Etelä-Pohjanmaalla ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 65 % työllistyi omaan maakuntaan. Tulos oli maakunnista seitsemänneksi korkein (vertailussa 18 maakuntaa). Ylemmän korkeakoulututkinnon tai tutkijakoulutuksen suorittaneista omaan maakuntaan työllistyi 44,4 % huomioiden, että Seinäjoella toimii yliopistokeskus. Tulos oli yliopistokeskuksista korkein.

Oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021 tarkoittaen sitä, että toisen asteen opinnoista tuli maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. **Sedussa aloitti syksyllä 2021 15 % enemmän opiskelijoita aikaisempiin vuosiin verrattuna. Sedun tavoitteena on ottaa oppivelvollisuuden laajentu-**

minen osaksi arkea ja toimintatapoja hallitusti niin tehokkaiden toimintamallien kuin sähköisten järjestelmien tuella. Oppivelvollisuuden laajentuminen ei tule aiheuttamaan kustannuksia jäsenkunnille. Kustannukset katetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta, joka koostuu 70 % perusrahoituksesta, 20 % suoritusrahoituksesta ja 10 % vaikutusrahoituksesta.

Sedussa on varauduttu oppivelvollisuuden laajenemiseen tehostamalla opiskelijahuoltoa. **Erityisen tuen opiskelijoita on Sedussa noin 10 % kokonaisopiskelijamäärästä. Opiskelijalle tarjottava tuki riippuu ta-pauskohtaisesti tuen perusteesta ja tarpeesta. Näiden opiskelijoiden koulukuntoisuuteen vaikuttaa merkittävästi Seinäjoen kaupungin panostus kuntouttavien palveluiden järjestämisessä Sedun Seinäjoelle sijoituvissa yksiköissä. Kuraattori- ja psykologipalvelut ovat elintärkeitä ja tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkia varmistamaan palveluiden riittävyyden.** Tukea tarvitaan myös erityisen tuen opiskelijoiden työelämässä oppimisen paikkojen löytämiseen. Hyviä kokemuksia on saatu esimerkiksi Seinäjoen kaupungin nuorisopalveluiden Tolkkupaja-hankkeesta, jonka tavoitteena on tukea ja ohjata alle 30-vuotiaita nuoria kohti osallisuutta, koulutusta ja työelämää. Samoin hyviä kokemuksia on saatu Kaks'Kättä työpaja ry:n ja Toimintojentaloyhdistys ry:n toiminnasta. **Seinäjoen kaupungin on tärkeä mahdollistaa nuorien tukemista ja ohjautumista työelämään eri palveluiden ja hankkeiden kautta sekä tarjoamalla työpaikkoja.**

Sedulla on merkittävä investointiohjelma tuleville vuosille oppimisympäristöjen uudistamisesta johtuen. Investointiohjelma on noin 90 milj. € sisältäen Kirkkokatu 10:n, Ähtärin kampuksen, Törnäväntie 24:n, Ilmajoentie 525:n sekä Lapuan kampuksen. Merkittävimmät investointisuunnitelmat ovat siten Seinäjoen kaupungin alueella. Investointien taustalla ovat ajantasaaiset, monikäyttöiset ja turvalliset oppimisympäristöt, tehokkuus ja kustannussäästöt. Kirkkokatu 10:n investointi on uudisrakennus Seinäjoen keskustaan. Hanke tulee merkittävästi viivästymään johtuen hallinto-oikeudelle tehdystä valituksesta Seinäjoen kaupungin Kirkkokadun poikkeamislupapäätöksestä. Noin 1 700 opiskelijaa ovat väistötiloissa entisen K-Citymarket Joupin tiloissa, jossa on todettu meluongelma. Sedulle aiheutuva lisäkustannus valituksesta on noin 1,5 – 2 milj. € sekä rakennuskustannusindeksin tuoma lisäys hankkeen kustannuksiin. Törnäväntie 24:n investointihanke on F-rakennuksen peruskorjaus.

Sedulla on merkittävä rooli kouluttaa ammattiosaajia ja osallistua alueen työ- ja elinkeinoelämän uudistamiseen. Sedun toiminta on asiakaslähtöistä, vastuullista ja asiantuntevaa. Sedu vastaa alueen työvoimapulaan aktiivisesti sekä tarjoaa nuorille innostavan opiskeluympäristön. **Alueen saama hyöty koulutus-toiminnasta riippuu alueen kyvystä työllistää sekä kyvystä houkutella muista maakunnista muuttavia osaajia.**

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä on taloudellisesti vakavarainen kuntayhtymä, jolla on merkittävät investointisuunnitelmat Seinäjoen kaupungin alueella, ja jonka taloudellinen tilanne ja volyymi mahdollistavat vastaamisen alueen koulutustarpeeseen. Sedun opiskelija- ja työelämäpalautteet ovat positiivisia ja viestivät onnistumisista.

Kaupunkistrategiaa toteutettaessa on tärkeä huomioida Sedun rooli ja mahdollisuudet. Tarkastuslautakunta suosittelee Seinäjoen kaupunkia hyödyntämään Sedun vahvuuksia ja vetovoimaa sekä Sedun kykyä tuottaa alueelle osaavaa työvoimaa. Seinäjoen on tärkeää erottua valtakunnallisesti opiskelijamyönteisenä kaupunkina, kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia tulee laajentaa sekä ylläpitää kaupungin pitovoimaa, jotta opiskelijat kokevat alueen houkuttelevana myös siirtyessään työelämään.

Sedun opiskelijoista noin 10 % on erityisen tuen opiskelijoita. Tarkastuslautakunta tunnustaa näille opiskelijoille tarjottavan tuen sekä tuen työelämään siirryttäessä erittäin tärkeäksi. Seinäjoen kaupungin tulee varmistaa riittävät kuraattori- ja psykologipalvelut. Kaupungin tulee mahdollistaa nuorien tukemista ja ohjautumista työelämään eri palveluiden ja hankkeiden kautta sekä tarjoamalla työpaikkoja.

7.4 Toimitilat

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	43 438	43 438	42 944	-493	-1 %
Toimintamenot	-28 200	-28 553	-28 770	-216	-1 %
Netto	15 238	14 885	14 175	-710	-5 %

Tarkastuslautakunnan kevään 2022 työohjelmaan sisältyi tulosalueen toimitilat arviointi, jonka tavoitteena oli selvittää valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen lisäksi kaupungin toimitilojen ja muun rakennuskannan hallinnointia sekä kehittämistä. Lisäksi on tarkasteltu talonrakennusinvestointien vaikuttavuuden arviointia ja investointien toteutumista vuonna 2021.

Kaupunkiympäristön toimialan tulosalueen toimitilat tehtävänä on suunnitella, tuottaa, hallinnoida ja ylläpitää kaupungin palvelurakenteeseen tarvittavia tiloja sekä muuta kaupungin omistukseen kuuluvaa rakennuskantaa. Lisäksi tulosalue tuottaa kaupungin sisäiset ruoka- ja siivouspalvelut. Toiminnan keskeisiä painopisteitä ovat toimitilojen terveellisyys, turvallisuus, toimivuus ja tehokkuus sekä rakennusomaisuuden arvon säilyttävä korjausvelan hallinta. Ylläpito ja siivous pyritään tuottamaan kestävän kehityksen ja elinkaaritalousnäkökulmista kaikissa olosuhteissa asiakaslähtöisesti, laadukkaasti, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Ruokapalvelut tuottavat Seinäjoen kaupungin asukkailla ravitsemuksellisesti täysipainoisia aterioita. Palvelu tuotetaan taloudellisesti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, ottaen huomioon kasvavan kaupungin palvelutuotannon turvaaminen.

Toimitilat tulosalueeseen sisältyvät tulosityksiköt suunnittelu, rakennuttaminen, isännöinti, ylläpitopalvelut sekä vuodesta 2021 alkaen uutena tulosityksikkönä ruoka- ja siivouspalvelut. **Ruokapalveluiden tulosityksikkö siirtyi toimitilat tulosalueeseen sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan tulosalueelta hallinto. Ruoka- ja siivouspalveluiden yhdistämisen perusteena ovat olleet saavutettavat toiminnalliset ja taloudelliset säästöt. Tammikuussa 2021 kaupunki on liikkeen luovutuksena luovuttanut Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymälle sote-yksiköiden Västinkartanon palvelukeskuksen keittiö, Simunanrannan palvelukeskuksen keittiö ja terveystalokeskuksen keittiö ruokahuoltopalvelut.** Seinäjoen kaupunki ja Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä ovat solmineet erikseen sopimuksen, jolla kuntayhtymä tuottaa kaupungin palvelukeskuksissa asuvien ikääntyneiden ja ikääntyvien päivätoiminnan sekä vammaisten päiväaikaisen toiminnan ja asumisyksiköiden ruokapalvelut.

Toimitilat toteuttaa talonrakennuksen investointiohjelman, joka on noin 10-14 milj. € vuosittain. Lisäksi toteutettavana on rakennuskantaa konserniyhtiöille, joista merkittävimpänä mainittakoon viimeksi päättyneeltä tilivuodelta Eskoon alueelle valmistunut Päiväkotitähti.

Toimitilat toteuttaa talonrakennuksen investointiohjelman, joka on noin 10-14 milj. € vuosittain

Toimitilat tulosalue alitti talousarvion mukaisen toimintakatteen 0,7 milj. € eli 5 %. Toimintatulot jäivät talousarviosta 0,5 milj. € johtuen pääosin toteutumattomista sisäisistä vuokrasta ja sisäisistä ruokapalveluiden myynneistä. Toimintamenot toteutuivat talousarviota 0,2 milj. € suurempina, johon vaikuttivat rakennus- ja materiaalikustannusten jyrkkä kasvu sekä ulkoalueiden hoitokustannusten kasvu sääolosuhteista johtuen. **Toimintatuloista sisäiset vuokratulot muodostavat lähes 60 % ollen 25 milj. € vuonna 2021. Tilakustannukset kohdistetaan toimialoille sisäisenä vuokrana, joka on yleisesti käytössä kunnissa. Vuonna 2021 ulkoisia vuokratuloja oli 3,5 milj. €. Merkittävä osa rakennuskantaa tulee siirtymään sisäisestä vuokrauksesta ulkoiseen vuokraukseen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyessä 1.1.2023 Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle.** Tulosityksikkö isännöinti hallinnoi kaupungin omistamien rakennusten ja ulkoa vuokrattujen toimitilojen sisäisiä ja ulkoisia vuokrasopimuksia.

Kaupungin vuoden 2021 tilinpäätöksessä rakennusten tasearvo oli 162,8 milj. €. Rakennusten tasearvo on kasvanut 5,2 milj. € vuodesta 2020. Kaupungin omistamien yksittäisten rakennusten määrä vuonna 2021 oli 649 kpl (2019: 650 kpl) jakautuen 280 kohteeseen (2019: 350). Rakennuskannan yhteenlaskettu pinta-ala on noin 400 000 m² (2019: 400 000 m²). Rakennuskannan

nan kokonaismäärästä noin 120 (2019: 100) kohdekonaisuutta on kaupungin palvelutuotannon kannalta keskeisessä käytössä ja noin 50 (2019:100) perustetävän ulkopuolista kohdetta on vain välttämättömän ylläpidon piirissä. Erillisellä purkulistalla on noin 40 kohdetta. Tarkastuslautakunnan vuonna 2019 suorittamaan arviointiin verrattuna kaupungin rakennuskannassa ja kohteiden käytössä ei ole tapahtunut olennaista muutosta, mutta tietojen hallinnan tarkentumisen myötä luvut ovat täsmentyneet.

Vuonna 2021 kaupunki myi viisi asunto-osaketta. Kiinteistöillä sijaitsevia rakennuksia ei viimeksi päättyneellä tilikaudella myyty. **Noin 40 kaupungin rakennusta on tyhjillään ja purettavien kiinteistöjen listalla. Purkulistalla on myös rakennuksia, joiden käyttötalouteen vaikuttavat ylläpitomenot vuositasona ovat merkittävät, kuten esimerkiksi entinen Terveystieteiden tutkimuskeskus 12 400 €/vuosi, entinen Kauppaoppilaitos 50 000 €/vuosi, Huhtala 10 (osin käytössä) 208 000 €/vuosi ja Eskoon rakennukset (osin käytössä) 104 000 €/vuosi. Purkua odottavat rakennukset pyritään pääsääntöisesti poistamaan ylläpidon ja lämmityksen piiristä mahdollisimman pikaisesti. Raamibudjetti asettaa rajan rakennusten purkamiselle, sillä kiinteistöjen purkukustannukset saattavat olla useita satoja tuhansia euroja.** Kaupungin rakennuksia purettiin vuoden 2021 aikana kahdelta tontilta osoitteista Sastamalankatu 2A ja Pirkkalankatu 1A. Purkamiseen oli talousarviossa osoitettu 70 000 €, josta vuoden aikana käytettiin 7 981 €. Määrärahan vähäinen käyttö johtui kohteiden purkutöiden viimeistelyn ja laskutuksen siirtymisestä vuodelle 2022.

Tilapalveluiden vuoden 2021 talousarviotavoite kaupungin kiinteistö- ja toimitilastrategian laatimisesta rakennusomaisuuden hallinnan työkaluksi ei toteutunut. Ajankäyttö priorisoitui muihin hankkeisiin ja laadinta on siirtynyt kuluvaan vuoden tavoitteeksi. Rakennuskannan jako salkkuihin omistus- ja käyttötaivoitteiden mukaisesti on tehty kohteista poistettavat, johon sisältyy noin 100 nimikettä muodostuen suurimmaksi osaksi autiotaloista sekä kohteista sosiaali- ja terveyspalvelut, johon sisältyy noin 35 nimikettä. Edellä mainitut salkut kattavat 25 % rakennuskannasta, kun tavoitteena oli salkutuksen 100 % kattavuus vuonna 2021.

Vuoden 2023 alussa kaupungin suoraan omistukseen ja kaupungin yhtiöiden omistukseen jää rakennuksia, joissa harjoitettava toiminta ei ole enää kaupungin järjestämisvastuulla. Seinäjoen kaupungin toimitilatyöryhmä on jaotellut sosiaali- ja terveys-toimialan sekä pelastustoimen kiinteistöt luovutettaviin ja säilytettäviin siten, että kiinteistöt voidaan säilyttää kaupungin tai sen yhtiöiden omistuksessa

seuraavista erityisistä syistä:

- A)** Strategisesti tärkeät kohteet, joita voidaan jalostaa kaavallisesti,
- B)** Liiketaloudelliset perusteet kuten omistamisen kannattavuus ja
- C)** Mahdolliset muut syyt kuten suojele tai rakennuksen liittyminen laajempaan palvelurakentamiseen.

Kaupunginhallitus on 13.12.2021 kokouksessaan hyväksynyt periaatepäätöksenä, että työryhmän myytäväksi ehdottamien sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen kiinteistöjen osalta voidaan jatkaa valmisteluja näiden myymiseksi.

Lisäksi toimitilatyöryhmän tehtävä on laajentunut käsittämään myös omistusjärjestelymahdollisuuksien selvityksen Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymän kanssa kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeiden omistuksesta. Puheena olevia kiinteistöosakeyhtiöitä ovat esimerkiksi Kiinteistö Oy Seinäjoen Y-talo, josta Seinäjoen kaupungin omistusosuus on 49 %. Neuvottelut kiinteistöosakeyhtiöiden omistusjärjestelyistä on aloitettu kuntayhtymän kanssa kaupungin pohjaehdotuksen pohjalta ja kuntayhtymän hallitus on merkinnyt asian 7.12.2021 tiedokseen. Saadun selvityksen mukaan Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole antanut Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymälle lupaa ostaa kaupungin omistusosuutta Kiinteistö Oy Seinäjoen Y-talosta, minkä johdosta osakekauppa ei toteudu.

Tarkastuslautakunta totesi toimitilan arvioinnissa vuonna 2019, että toimitilojen käytölle ei ole asetettu ainoatakaan tavoitetta ja suosittelee asettamaan toimitilojen käyttöä ja käyttöastetta tehostavia tavoitteita ja mittareita. Saadun selvityksen mukaan toimitilojen käyttöastetta ei ole edelleenkään seurattu ja raportoitu numeerisesti, koska laaja poistettavien kohteiden salkku vaikeuttaa kokonaiskäyttöasteen laskentaa. Kiinteistö- ja toimitilastrategian valmistuttua voidaan vertailua paremmin kohdentaa käyttökohteisiin.

Koronapandemian myötä etätö on yleistynyt ja asetetaan haastetta toimitilojen tehokkaalle käytölle. Etätökäytäntöjen vakiinnuttua tullaan toimitilatyöryhmässä laatimaan linjaukset toimitilojen käytölle yhdessä henkilöstön kanssa. Etätöön laajan käytön tulisi johtaa huoneiden jakamiseen useamman työntekijän kesken, mikä toisi helpotusta myös vapaana olevan tilan jatkuvaan tarpeeseen. Tilatarve osoittaa, että käyttöaste olisi hyvä.

Seinäjoen kaupungin rakennuskannan tekninen nykyarvo noin 350 milj. € on määritelty vuonna 2019. Tekninen nykyarvo ottaa huomioon rakennuksen tai korjauksen iästä, kulumisesta ja vanhenemisesta johtuvan teknisen arvon alenemisen vaikutuksen ja korjausinvestointeja vastaavat arvonnkorotukset. Kaupungin kiinteistöjen korjausvelan määrä on noin 33 milj. €. Korjausvelan laskennan perustana olevan nykyarvon päivitys on siirtynyt viime vuodelta kuululle vuodelle 2021. Korjausvelan määrään vaikuttavat rakennuskantaan kohdistuvat muutokset kuten myynti, purku ja korjaukset. Korjausvelaksi lasketaan rakennuksen teknisestä nykyarvosta se määrä, joka alittaa 75 %:n tason vastaavan rakennuksen jälleenhankinta-arvosta. Korjausvelka kertoo siten karkean arvion siitä, paljonko korjaustoimiin tulisi investoida, että rakennukset olisivat tavoitteellisessa kunnossa käytön kannalta. Kaupungin korjausvelan suhteellinen osuus rakennuskannan teknisestä nykyarvosta on noin 10 %, mikä annetun tiedon mukaan voidaan luokitella hyväksi. Rakennuskannan kulumisen on noin 1,5 % vuodessa. Kaupungin korjausvelan kasvun torjuva korjaustarve on vuositasolla noin 5,2 milj. €. Vuoden 2021 peruskorjausinvestoinnit olivat 5,8 milj. € ja käyttötalouden korjausmenot noin 1 milj. €.

Korjausvelan määrään vaikuttavat rakennuskantaan kohdistuvat muutokset kuten myynti, purku ja korjaukset

Kaupungin sisäilmatyöryhmä käsittelee rakennusten sisäilmaongelmia. Käsiteltävien kohteiden määrä väheni talousarvotavoitteen mukaisesti vertailuvuodesta ollen noin 19. Kynnys ottaa kohde työryhmän selvitykseen on hyvin matala. Lähtökohtana selvitykselle on yleensä henkilökunnalta tullut sisäilmaepäily, joko toimitilojen hallinnoiman sähköisen huoltokirjajärjestelmän, työsuojelun tai työterveyshuollon kautta. Vakavia terveyshaittoja aiheuttavia kohteita ei saadun tiedon mukaan ole. Sisäilmaolosuhteen hallinnan kasvavat vaatimukset vaativat resursointia ennakoivaan kunnossa- ja ylläpitoon. Rakennusten talotekniikan automatiikan valvonta on keskitetty ylläpidon valvomoon, jonka kehittämistä jatketaan etenkin sisäilmaolosuhteen ja energiatehokkuuden seuranta- ja ohjaustapoja parantaen.

Seinäjoen kouluissa on teetetty ulkopuolisena palveluna kuntoarvioita, joiden mukaan kohteet on asetettu peruskorjausjonoon. Koko kouluverkko on peruskorjattu tai laajennettu, kun Lintuviidan koulu on peruskorjattu ja mikäli Kärjen koulu korvataan uudisrakennuksella. Törnävän koulun uudisrakennuksen ja Törnävän puukoulun peruskorjauksen osalta tavoitteena on, että koulukokonaisuus olisi perusopetuksen käytössä elokuussa 2024. Kaupunginhallituksen 14.3.2022 päätöksen mukaan Törnävän koulu rahoitetaan kiinteistöleasingina, jonka osaksi Törnävän puukoulu liitetään.

Rakennusten nettoinvestointeihin oli varattu 9,3 milj. € vuoden 2021 alkuperäisessä talousarviossa. Muutetussa talousarviossa nettoinvestoinnit olivat 11,8 milj. € toteuman ollessa 11,9 milj. €, josta 51 % oli uudis- ja laajennusinvestointeja ja 49 % peruskorjausinvestointeja. Vuonna 2021 talonrakennusinvestointien talousarvion määrärahat pienenevät 1,6 milj. € sisältäen muun muassa kohteet Tiklaksen muutos 0,5 milj. €, Torin paviljonki 0,3 milj. € ja Toimintakeskuksen muutostyöt 0,2 milj. €. Talonrakennuksen merkittävimpiä yksittäisiä lisämäärärahan kohteita viime vuonna olivat seuraavat:

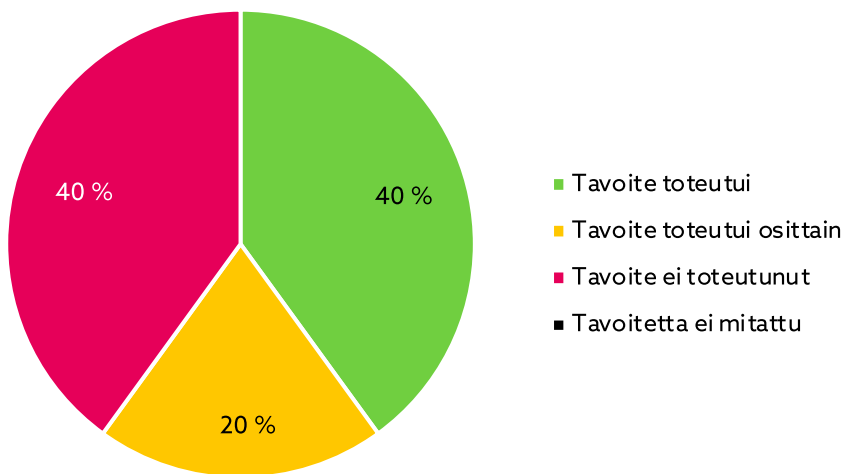
- » Kaupunginteatterin peruskorjaus 0,6 milj. €, hankkeen urakka-aikaisen laajuuden kasvun johdosta.
- » Kertunlaakson koulun laajennus 0,5 milj. €, 2020 säästyneen määrärahan uudelleenbudjetointi.
- » Tanelinrannan koulu 0,5 milj. €, toimintavuoden aikana kuntotutkimusten perusteella käynnistetty alapohja- ja tiivistyskorjaus.
- » Marttilan koulun peruskorjaus 0,4 milj. €, toimintavuoden aikana kuntotutkimusten perusteella käynnistetty välipohjakorjaus.
- » Seinäjoen Yhteiskoulun peruskorjaus 0,3 milj. €. Vuodelle 2022 jatkuvan hankkeen kustannusten jaksoitus aikaistui ja vuoden 2021 kustannus ylitti määrärahavarausten.

Toimitilat vastaa hankesuunnittelusta ja kustannusarvioiden laadinnasta. Kustannuslaskenta tehdään pääosin aiemman toteumaseurannan perusteella, eikä erillisiä rakennusosapohjaisia kustannusarvioita laadita kuin poikkeustapauksissa. Suunnittelu tehdään käyttäjälähtöisesti, mutta toteutus- ja elinkaari-kustannuksia painottaen. **Talonrakennushankkeiden taloudellinen tavoite on toteuttaa hankkeet vahvistettujen määrärahojen puitteissa sekä vallitsevaa laskennallista kustannustasoa edellisemmin; esimerkiksi Haahtela-Kehitys Oy:n indeksi. Investointiohjelman karsimispaane ohjaa optimistiseen budjetointiin eikä hankkeiden määrärahavaraukset sisällä niin sanottua yllätysvara.**

Rakennusinvestointien vaikuttavuuden arviointia toimitilat tekevät yhdessä käyttäjäpalvelukeskusten sekä talouspalveluiden kanssa. Vaikuttavuuden arvioinnin tehtävänä on investointien priorisointi ja taloudellisten edellytysten ennakointi. **Tiivistetyt vaikuttavuusarvioinnit on laadittu kohteittain sisältäen perustelun, hyödyn ja tavoitteen. Kohteen tuottona on esitetty euromääräinen rahoitusosuus ja saavutettavana säästönä lähinnä prosentuaalinen muutos energiankulutuksessa. Näistä merkittävimpien investointikohteiden vaikuttavuusarvioinnit ovat sisältyneet talousarviokirjaan vuodesta 2021 alkaen.**

Käyttötalouden rakennuspalvelun osalta on suunnitella selkeämpi budjettitasoinen jako kunnossapito- ja muutosrakentamiseen, jossa säästöä tuottamaton muutosrakentaminen olisi erillisessä päätösprosessissa. **Talousarviotavoite rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien laatimisen käynnistämisestä ennakoivaan kunnossapitoon ei toteutunut resurssipulan johdosta.**

Kuva 4. Toimitilat tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tulosalueella toimitilat oli kaikkiaan viisi kaupunkistrategiasta johdettua tavoitetta. Tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan näistä 40 % toteutui, 20 % toteutui osittain ja 40 % ei toteutunut. Osaa tavoitteista ja niiden toteutumisista on käsitelty edellä tämän luvun yhteydessä.

Sote-uudistuksen valmistautumiseen liittyen Seinäjoen kaupunki on luovuttanut tammikuussa 2021 liikkeen luovutuksena Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle sote-yksiköiden ruokahuoltopalvelut. Kaupunki on solminut kuntayhtymän kanssa erikseen sopimuksen, jonka mukaan kuntayhtymä tuottaa kaupungin palvelukeskuksissa asuvien ikääntyneiden ja ikääntyvien päivätoiminnan sekä vammaisten päivätoiminta ja asumisyksiköiden ruokapalvelut.

Kaupungin sisäilmatyöryhmä käsittelee kaupungin rakennusten sisäilmaongelmia. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan työryhmä tekee hyvää työtä sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi kaupungin henkilöstön ja asukkaiden hyväksi.

Investointitarpeet ja taloudelliset edellytykset vaativat investointien priorisointia, jotka perustuvat toimitilat tulosalueen yhteistyössä käyttäjäpalvelukeskusten ja taloushallinnon kanssa laadittuihin vaikutusten arviointiin. Rakennuskohteittain laaditut vaikuttavuusarvioinnit sisältävät investoinnin perustelun, hyödyn ja tavoitteen sekä tuottona euromääräisen rahoitusosuuden ja saavutettavana säästönä lähinnä prosentuaalisen muutoksen energiankulutuksessa. Rakennuskohteittain laaditusta vaikuttavuusarvioinnista on talousarvio-kirjassa 2021 esitetty merkittävimmät. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan laadittu rakennuskohtainen vaikuttavuusarviointi olisi kokonaisuudessaan liitettävissä talousarviokirjaan.

Tarkastuslautakunta totesi tulosalueen toimitilan arvioinnissa jo vuonna 2019, että toimitilojen käytölle ei ole asetettu ainoatakaan tavoitetta ja suositteli asettamaan toimitilojen käyttöä ja käyttöastetta tehostavia tavoitteita ja mittareita. Tarkastuslautakunta kehottaa näiden pikaista asettamista.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että myös Seinäjoen kaupungin kiinteistö- ja toimitilastrategian laatiminen saataisiin pikaisesti alkuun. Kaupungin kiinteistöomaisuus on merkittävä varallisuuserä ja kaupungin tuottamien palveluiden tilatarpeet ovat huomattavassa muutoksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyessä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen kaupungin suoraan omistukseen ja kaupungin yhtiöiden omistukseen jää rakennuksia, joissa harjoitettava toiminta ei ole enää kaupungin järjestämisvastuulla. Lisäksi digitalisaatio on mahdollistanut ja koronapandemia muuttanut työntekemisen tapoja. Muutoksia tapahtuu myös kaupungin asukkaiden tarpeissa ja käyttäjäryhmien määrässä.

Tarkastuslautakunta suosittelee panostamista myös tarpeettomien kiinteistöjen myyntiin saattamiseen ja purettavien kiinteistöjen purkamiseen. Huomiota vaativat myös suojeltavat kohteet. Miltä haluamme Seinäjoen kaupungin näyttävän tulevaisuudessa?

Tarkastuslautakunta näkee keskeisenä rakennuskannan ylläpidon varmistamisen siten, että korjausvelan määrä ei kasva ja että toimitilat tarjoavat terveelliset sekä turvalliset puitteet kaupungin henkilökunnalle ja asukkaille. Resursointi rakennuskohtaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien ennakoivan kunnossapidon laadintaan tulisi tarkastuslautakunnan mukaan varmistaa.

Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan investointiohjelman karsimispaane saattaa ohjata alibudjetointiin ja toisaalta mahdollinen aikataulupaine valmistelussa saattaa johtaa budjettiylityksiin eikä hankkeiden määrärahavaraukset sisällä niin sanottua ”yllätysvara”. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan merkittävimpien rakennushankkeiden vaikuttavuusarviointiin tulisi sisältyä riskiarviointi.

7.5 Asemanseudun hanke

Seinäjoen kaupunkistrategian mukaan asema-alueen rakentaminen on keskustakehittämisen seuraava vaihe, jonka tavoite on uudistaa kaupunkikeskustaa ja vahvistaa Seinäjoen kansallista merkitystä. Asemanseutu tulee määrittelemään Seinäjoen kaupunkikuvaa vuosikymmenet ja tavoitteena on monipuolinen asuminen, palveluiden ja työpaikkojen keskittyminen. Investointihanke on merkittävä, josta juontuen tarkastuslautakunta on seurannut hankkeen kehittymistä. Edellinen arviointi annettiin arviointikertomuksessa 2019, jolloin todettiin, että kaupunki on strategian mukaisesti toiminut aktiivisesti asema-alueen rakentamisen käynnistämiseksi. Kaupungin ja kaupunkikonsernin korkea lainakanta huomioiden tarkastuslautakunta korosti huomioimaan vaihtoehtoiset mallit kaupungin ja kaupunkikonsernin investointien rahoittamiseen sekä rahoitusmallien merkityksen kaupungin talouteen. Tarkastuslautakunta suositteli, että asemanseudun hankkeeseen saataisiin mukaan kumppaneita ja julkista rahoitusta. Tarkastuslautakunta suositteli myös perhepalvelukeskus Aallokon rakentamisen pikaista käynnistämistä.

Valtuusto päätti kokouksessaan 15.6.2020 toimenpiteet Seinäjoen asema-alueen kehittämiseksi:

- » Senaatin asema-alueet Oy:n kanssa allekirjoitetaan esikauppakirja 5 765 m²:n suuruisesta määräalasta 1,5 milj. € kauppahinnalla. Määräraha kauppahinnan maksamiseen varattiin vuoden 2021 talousarvioon.
- » Hankkeen 1. vaiheen asuinrakennusoikeus myydään asemakaavan saatua lainvoiman. Arvio myyntituloista oli 2,5 – 3 milj. €. Asuinrakennusoikeutta ei ole myyty arviointikertomuksen 2021 laadintahetkeen mennessä.
- » Hyväksyttiin muistio 2. ja 3. vaiheen toimintaperiaatteista.
- » Into Seinäjoki Oy tulee käynnistämään jatkosuunnittelun toimistorakennuksen rakentamiseksi aseman alueelle vaiheessa 1. Rakennuksen toteuttamisaikataulu, laajuus ja toteuttamistapa ratkaistaan toimistotilojen kysynnän mukaan. Into Seinäjoki Oy on hankkeen myöhemmässä vaiheessa vetäytynyt toimistorakennushankkeesta.
- » Seipark Oy käynnistää P-asema –parkkitalon suunnittelun tavoitteena toteuttaa se 1. vaiheessa.
- » Päätettiin perhepalvelukeskus Aallokon sijoittamisen Asemakorttelien 1. rakennusvaiheeseen uuden asema-aukion yhteyteen ja uuden sijainnin myötä hakemuksen tekemisestä STM:lle. Toteuttajaksi hyväksyttiin Seinäjoen kaupungin tytäryhtiö Kiinteistö Oy Myllypuistokoti, jonka taseeseen Aallokko tulee rakentamaan. Kaupunki takaa yhtiön tarvitseman lainan ja tekee tiloista yhtiön kanssa pitkäaikaisen vuokrasopimuksen. Myöhemmin on päätetty perustaa Kiinteistö Oy Myllypuistokodille 100 %:n tytäryhtiö, jonka taseeseen perhepalvelukeskus Aallokko tulee rakentamaan.
- » Päätettiin varautua myöntämään kaupungin takaus Into Seinäjoki Oy:lle ja Seipark Oy:lle lainsäädännön rajat huomioiden.

Tässä vaiheessa hankkeen kokonaiskustannusten arvioitiin olevan 73,3 – 87,5 milj. €.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 7.12.2020 hyväksyä Senaatin Asema-alueet Oy:n kanssa allekirjoitettavan esisopimuksen. Ostettavan määräalan pinta-alaksi tarkentui 5 328 m², joka oli alkuperäistä arviota pienempi. Myös kauppahinnaksi tarkentui 1,4 M€

ollen alkuperäistä arviota pienempi. Määräalan pienentämisen taustalla oli se, että kauppaan ei sisällynyt maa-alue, jonka päällä on rakennuksen osa, eikä asemarakennus tule purettavaksi 1. vaiheen yhteydessä. Senaatin asema-alueet Oy:n vastuulla on maaperän mahdollisen pilaantuneisuuden ja jätteiden puhdistamisesta aiheutuvat kustannukset. Näiden kustannusarvio oli 0,3 milj. €. Maankaivuun yhteydessä eriytetään pilaantuneen maan poistamisen ja käsittelyn kustannukset sekä tähän liittyvät yleishaittakustannukset, jotka Senaatin Asema-alueet Oy on sitoutunut maksamaan sovittuun puhtausluokkaan saakka, samoin muut kustannukset, jotka mahdollisesti muodostuvat maapohjaan sisältyvien muiden haittojen johdosta.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 15.2.2021 käynnistää asemanseudun 1. vaiheen toteutukseen tähtäävän kilpailullisen hankintamenettelyn. Menettelyyn valittavat yritykset tai yhteenliittymät laativat neuvotteluajana asemakaavan ja hankesuunnitelmien pohjalta oman luonnossuunnitelmansa, jota tilaajan hanketyöryhmä arvioi ja ohjaa neuvottelujen edetessä. Menettelyn päätteeksi osallistujilta pyydetään tarjoukset asemahankkeen 1. vaiheen toteutuksesta kokonaisvastuurakentamisena. Toteutuksen ollessa kokonaisvastuurakentaminen, jäävät eri tilaajaosapuolien urakoiden yhteensovittamisen vastuut ja aikatauluhallinta toteuttajaosapuolen ohjaukseen, jolloin kaupunkikonsernin vastuut ja riskit hankkeen tilaajana ovat helpommin hallittavissa. Hanke sisältää pysäköintitalon ja perhepalvelukeskus Aalokkon rakennusurakat sekä asemakaavan mukaisten asuin- ja toimistorakennusoikeuksien myynnin ja toteutuksen. Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 19.4.2021 asemanseudun ensimmäisen vaiheen toteutukseen tähtäävään kilpailullisen neuvottelumenettelyn mukaisesti neuvotteluihin Peab Oy:n ja YIT Suomi Oy:n. Kilpailullinen neuvottelumenettely käynnistyi toukokuun 2021 alussa. Peab Oy luopui hankkeesta kesäkuussa ja neuvottelumenettelyä on jatkettu YIT Suomi Oy:n kanssa. **Kaupunki teettää vertailevan kustannuslaskennan perhepalvelukeskus Aalokkon urakalaskenta-aineistosta, jota käytetään hankintapäätöksen tukena, koska urakkatarjous tullaan saamaan vain yhdeltä tarjoajalta.**

Liike- ja toimitilarakentamisen ensimmäinen kerros tullaan varaamaan kaupunkilaisille avoimeksi sisätilaksi, johon sijoitetaan kaupungin palveluiden asiakaspalvelupisteitä sekä yksityistä liike- ja palvelutilaa. Perhepalvelukeskus Aalokko ja YIT Suomi Oy:n toteutusveloitteella oleva toimitilarakentaminen lomittuvat osin päällekkäin, jolloin muodostuvat ns. 3D-kiinteistöyhtiöt. Ratkaisu mahdollistaa eriytyt omistukset. Tästä johtuen osia Aalokkon toiminnoista ja tiloista tulee sijoittumaan YIT Suomi Oy:n omistamiin tiloihin. Mahdollisesti myös kaupungin hoito-

tarvikejakelu ja ikäkeskus tulisivat sijoittumaan YIT Suomi Oy:n omistamiin tiloihin. Kyseiset toiminnot kuuluvat palvelutoimintaan, jonka järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueelle. Vuokrasopimukseen tulee sisällyttämään rajoituslain mukainen ehto, jonka mukaan hyvinvointialueella on oikeus irtisanoa vuokrasopimus vuosina 2024 ja 2025 12 kuukauden irtisanomisajalla. Ensimmäiseen kerrokseen on tulossa myös aseman odotustilat tukipalveluineen, joissa myös kaupunki tulee toimimaan vuokralaisena, ellei valtion osapuolia saada osallistumaan vuokraukseen. Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 13.9.2021 YIT Suomi Oy:n indikatiivisen vuokratarjouksen, sillä ehdolla, että osapuolten välille tullaan tekemään koko kilpailullisen neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvasta hankekokonaisuudesta sopimus.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 18.10.2021 käynnistää asemanseudun 1. vaiheen toteutuksen urakalaskennan kilpailullisen neuvottelumenettelyn aikana määritellyin sisällöin seuraavasti:

- » **perhepalvelukeskus Aalokko Kiinteistö Oy Seinäjoen Myllypuistokoti rakennuttamana,**
- » **asemakaavan mukainen parkkitalo n. 450 autolle Seipark Oy:n rakennuttamana,**
- » **asema-aukio kaupungin yhdyskuntatekniikan tulosalueen rakennuttamana sekä**
- » **hyväksyä YIT Suomi Oy:n vuokratarjouksen, sillä ehdolla, että osapuolten välille tullaan tekemään koko kilpailullisen neuvottelumenettelyn piiriin kuuluvasta hankekokonaisuudesta sopimus.**

Urakoitsija jätti tarjoukset kokonaisvastuurakentamisurakoista 28.1.2022. Neuvottelujen ja urakalaskennan aikana kaupunki on laatinut ja teettänyt päätöksenteon tueksi rakennusurakoista vertailevia kustannusarvioita hankkeen suunnitelmien ja verrokirakennusten toteumahintojen kautta.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 14.2.2022 antaa seuraavat konserniohjeet:

- » Kiinteistö Oy Seinäjoen Aalokolle hyväksyä YIT Suomi Oy:n urakkatarjouksen perhepalvelukeskuksen rakentamisesta sellaisen kuin se vielä käytävien neuvottelujen jälkeen tarkentuu ja
- » Seipark Oy:lle hyväksyä YIT Suomi Oy:n tarjouksen pysäköintitalon rakentamisesta sellaisen kuin se vielä käytävien neuvottelujen jälkeen tarkentuu.

Kaupunginhallitus hyväksyi YIT Suomi Oy:n kanssa tehtäväksi vuokrasopimukset perhepalvelukeskus Aalokkon käyttöön tulevista tiloista ja asema-aulasta ja käytävätiloista sekä Kiinteistö Oy Seinäjoen Myl-

lypuiستوكودin kanssa tehtäväksi vuokrasopimus perhepalvelukeskus Aallokon tiloista. Kaupunginhallitus hyväksyi, että:

- » perhepalvelukeskus Aallokon käyttöön tulevia tiloja koskevat vuokrasopimukset siirretään 1.1.2023 Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle,
- » maanvuokrasopimukset tehdään kaupungin noudattamien periaatteiden mukaisesti, eli vuosivuokra on 5 % kauppahinnasta ja
- » Väyläviraston kanssa tehdään erikseen sopimus heidän osuudestaan pysäköintitalon ja asematunnelin alkuosan kustannuksiin. Lähtökohtaisesti Väyläviraston osuus on alikulun 1. vaiheessa raiteille nousut, jotka toteutetaan raiteiden 2 ja 3 väliin. Väyläviraston osuus on kuitenkin korkeintaan 3,2 milj. €. Väyläviraston osuus liityntäpysäköinnissä uusiin pysäköintipaikkoihin on 10 t€/paikka ja korvaaviin paikkoihin 3,5 t€/paikka sekä pyöräpysäköintiin 1,3 t€/paikka, mutta kuitenkin korkeintaan 50 % rakentamiskustannuksesta.

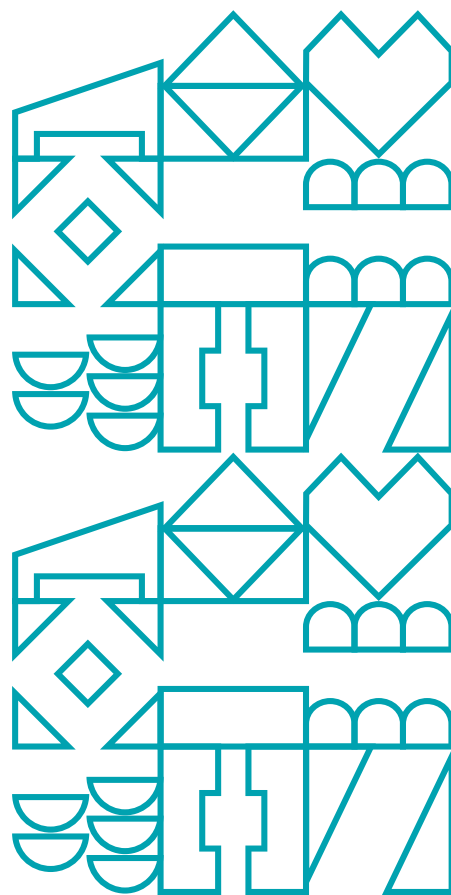
Valtuusto päätti kokouksessaan 21.2.2022 muuttaa vuoden 2022 talousarviota Seipark Oy:lle tehtävän 3,9 milj. € SVOP-sijoituksen rahoittamiseksi ja sitoutuu antamaan Seipark Oy:lle omavelkaisen takauksen määrälle, jolla se joutuu lainoittamaan pysäköintitalon rakentamista. Valtuusto hyväksyi myös lisäyksenä vuoden 2022 talousarvioon 2 milj. € yhdyskuntatekniikan investointiohjelmaan käytettäväksi rakennuspaikan kaapeleiden siirtokustannuksiin, vuoden 2023 talousarvioon 2 milj. € asema-aukion ja asematunnelin alkuosan ja hankkeen pysäköinnin väliaikaisjärjestelyihin ja muun kunnallistekniikan rakentamiseen sekä vuoden 2024 talousarvioon 4,1 milj. € kaupungin osuutena alikulun 1. vaiheen kustannuksiin. Käsittelyhetkellä kokonaishankkeen 1. vaiheen kustannusarvio oli nettona 40,9 milj. €.

Perhepalvelukeskus Aallokon rakentamisesta saatu YIT Suomi Oy:n tarjous lisättynä liittyvillä rakennus- ja rakennuttamiskustannuksilla on 24,2 milj. €. Aallokon alkuperäinen kustannusarvio oli 20,3 milj. € perustuen Haahtela-mallilla laskettuun tavoitehintaan lisättynä parhaaseen arvioon perustuva odotus vaativan kaavan ja ahtaan rakennuspaikan tuomista lisäkustannuksista. Merkittävimmät syyt alkuperäisen kustannusarvion ylitykseen ovat neuvottelunettelyn aikana tapahtuneet rakennusindeksin yli 10 %:n kasvu sekä tarkennukset vaativan kaavan ja ahtaan rakennuspaikan lisäkustannuksista (operoidaan pääradan välittömässä läheisyydessä), samoin pontitustöiden kokonaiskustannusarvio kasvoi olennaisesti. Lisäkustannukset ja rakennusindeksin kasvu huomioiden, alkuperäinen kustannusarvio on 23,4 M€ ja muutos lopulliseen kustannusarvioon 0,8 milj. € ei ole olennainen.

Käsittelyhetkellä kokonaishankkeen 1. vaiheen kustannusarvio oli nettona 40,9 milj. €

Konsulttityönä laskettu vertaileva kustannusarvio on 19,1 milj. €. YIT Suomi Oy:n tarjous ylittää tämän 5,2 milj. €, joka on olennainen poikkeama. Saadakseen laajempaa vertailuaineistoa, kaupunki on tehnyt verrokkilaskelman KVR-urakkana kilpailutettuun terveyspalvelurakennukseen, johon on arvioitu mukaan asema-alueen vaativa kaava ja ahdas rakennuspaikka ja tämä arvio on 22,2 milj. €. YIT Suomi Oy:n tarjous ylittää tämän 2,1 milj. €.

Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 2.5.2022 asemanseudun ensimmäisen vaiheen toteuttamissopimuksen sekä maanvuokrasopimukset ja kiinteistön kaupan esisopimukset. 9.5.2022 kaupunginhallitus hyväksyi Väyläviraston kanssa tehdyn sopimuksen. Ensimmäisen vaiheen rakentamisessa Väylävirasto vastaa 5,3 milj. € kustannuksista. Rakennuspaikkaa valmistelevat työt aloitetaan keväällä 2022. Varsinaisen talonrakennus urakka-alueella on tarkoitus aloittaa kesän 2022 aikana. Syksyyn 2024 mennessä asemanseudulla pitäisi olla valmiina perhepalvelukeskus Aallokko, 450 autopaikan pysäköintilaitos ja uuden asemahallin sisältävä toimistorakennus.

Suunniteltu asemanseutu tulee elävöittämään kaupunkikeskustaa sekä toimimaan Seinäjoen maamerkinä maakunnan ulkopuolelle.

Asemanseudun hankkeen osalta tarkastuslautakunnan merkittävin havainto on hankkeen budjetti sekä kilpailuasetelman puuttuminen. Alkuperäinen kustannusarvio alibudjetoitiin, rakennuskustannusindeksi kasvoi hankkeen kilpailutusaikana merkittävästi eikä hanke herättänyt riittävästi kiinnostavuutta osallistua tarjouskilpailuun.

Asemanseudun hankkeen kilpailuttamisesta ei saatu kustannushyötyä kilpailuttamisen ajaututtua tilanteeseen, jossa tarjouskilpailussa oli mukana vain yksi tarjoaja. Tarkastuslautakunta suosittelee käymään läpi, mikä asetelma tilanteeseen johti ja hyödyntämään kokemusta tulevaisuuden hankkeiden suunnittelutyössä.

7.6 Terveystoimialan tulosalue terveydenhuolto

1 000 €	TA 2021	MUUTETTU TA 2021	TP 2021	POIKKEAMA	POIKKEAMA- %
Toimintatulot	9 547	13 997	19 498	5 501	39 %
Toimintamenot	-144 694	-156 264	-155 279	985	1 %
Netto	-135 146	-142 266	-135 780	6 486	5 %

Tarkastuslautakunnan terveydenhuollon arvioinnin tavoitteena oli tulosalueen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen lisäksi selvittää koronapandemian vaikutuksia tulosalueen toimintaan sekä tehtyjä toimenpiteitä terveydenhuollon henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden varmistamiseksi. Lisäksi tarkastuslautakunta pyysi tilannekatsausta, miten Seinäjoen kaupungin tulosalue terveydenhuolto on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen toimintatapojen ja -rakenteiden valmistelussa.

Sosiaali- ja terveystoimialan tulosalue terveydenhuolto järjestää terveydenhuollon palvelut Seinäjoen kaupungin ja Isonkyrön kunnan asukkaille lakien ja asetusten mukaisesti. Toiminta sisältää avoterveydenhoidon, kaupunginsairaalan palvelut, suun terveydenhuollon ja kuntoutuspalvelut. Avoterveydenhoidon tehtävänä on väestön terveyden edistäminen, sairauksien hoito, diagnostiikka, hoito ja hoidon järjestely. Kaupunginsairaalan palveluissa hoidetaan ensisijaisesti terveyskeskuksen vastaanotoilta ja keskussairaalan päivystyksestä tulevat akuuttipotilaat sekä erikoissairaanhoidon jatkohoidon potilaat. Suun terveydenhuollon tehtävänä on väestön terveyden, hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen yhdessä muun terveydenhuollon kanssa sekä suun sairauksien hoito. Fysio- ja toimintaterapialla edistetään asiakkaiden terveyttä ja toimintakykyä avo- ja sairaala-

kuntoutuksen keinoin. Kuntoutusohjaus toimii osana terveyskeskuksen kokonaisuutta painopistealueena varhainen tukeminen ja ohjaus.

Terveydenhuollon tulosalue alitti talousarvion mukaisen toimintakatteen 6,5 milj. € eli 5 %. Toimintatulot ylittivät muutetun talousarvion 5,5 milj. € ja alkuperäisen talousarvion 10,0 milj. €. Tulojen kasvu muodostuu pääasiassa valtionavustuksista terveydenhuollon välittömiin covid-19-kustannuksiin, joita on aiheutunut testauksesta, jäljittamisestä, rokottamisesta ja hoidosta. Toimintamenot alittivat muutetun talousarvion 1,0 milj. € ja ylittivät alkuperäisen talousarvion 11,0 milj. €. Alkuperäisessä talousarviossa ei ole varautumista koronakustannuksiin eikä -avustuksiin. Edellä mainitut valtionavustukset 8,8 milj. € kattoivat noin 84 % terveydenhuollon välittömistä koronakustannuksista tarkoittaen, että noin 1,7 milj. € on jäänyt kaupungin omaksi kustannukseksi vuoden 2021 tilinpäätöksessä. Ensimmäisen ja toisen hakuierroksen avustukset määräytyivät laskennallisesti ja mikäli laskennallisin perustein myönnetty avustukset eivät kokonaisuudessaan ole riittäviä, on kunnilla ja kuntayhtymillä vielä mahdollisuus hakea harkinnanvaraista avustusta toisen 31.1.2022 päättyneen hakukierroksen jälkeen. Harkinnanvaraisen avustuksen hakuohjeet tarkentuvat myöhemmin.

Terveystenhuollon nettotoimintamenot 135,8 milj. € kasvoivat vuonna 2021 edellisvuoteen verrattuna 2,3 milj. € eli 1,7 %. Perusterveydenhuollon osuus nettomenoista oli 37,5 milj. € ja muutos vertailuvuoteen 2020 oli -4,3 %. Vertailuvuonna korona-avustuksia ei kirjattu kohdennetusti palveluittain, minkä johdosta kustannukset näyttävät perusterveydenhuollossa vähentyneen. Perusterveydenhuollon toimintamenot kasvoivat 11,4 % vertailuvuodesta ja kasvua oli etenkin henkilöstö- ja tarvikemenoissa.

Erikoissairaanhoidon kustannukset 100,0 milj. € kasvoivat 4,8 milj. € eli 5,1 % vuoteen 2020 verrattuna. Erikoissairaanhoidon alkuperäinen talousarvion määräraha oli 94,3 milj. €, mitä korotettiin 5,5 milj. €:lla. Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoitopiiriltä ostettavan yhteispäivystyksen eli akuuttilääketieteen erikoisalan kustannukset kasvoivat 2,3 milj. € eli noin 26 % vertailuvuodesta 2020 ollen 8,7 milj. € vuonna 2021. Yhteispäivystyksen kustannuskasvu painottuu nimenomaan erikoissairaanhoidon kustannusten nou-

suun, joka oli 45,3 %. Ympäri vuorokautinen päivystys on järjestetty erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteispäivystyksenä vuoden 2019 alusta alkaen, kun valtioneuvoston asetuksen 583/2017 johdosta kaupungin oma päivystys siirtyi sairaanhoitopiirille. Kuntalaskutus kasvoi akuuttilääketieteen lisäksi merkittävästi myös erikoisaloilla lastentaudit 17 %, fysiatria 16 %, syöpätaudit 11 %, synnytykset- ja naistentaudit 11 % sekä lasten- ja nuorisopsykiatria 11 %. Kustannusten kasvu on seurausta lähinnä avokäyntien (+ 8 963 käyntiä) ja hoitopakettien määrien (+ 518 hoitopakettia) kasvusta. **Seinäjoen kaupungin niin sanotut sakkopäivät vuonna 2021 olivat 94 päivää ja kaupunki maksoi näistä siirtoviivemaksuja 70 tuhatta € sairaanhoitopiirille, kun sakkopäivät vuonna 2020 olivat 18 päivää ja siirtoviivemaksut 13 tuhatta €.** Siirtoviivemaksu peritään silloin, kun potilaan siirto jatkohoitoa paikkaan viivästyy. Siirtoviivemaksujen perimisessä ja laukeamisessa on Suomessa erilaisia käytäntöjä. Osassa alueista niitä ei peritä epidemiatilanteessa lainkaan tai niistä on luovuttu kokonaan.

Taulukko 4. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon nettomenot asukasta kohden

VUONNA 2021	ASUKKAAT	PTH €/ASUKAS	ESH €/ASUKAS	YHTEENSÄ €/ASUKAS	SAIRASTA- VUUS- INDEKSI *	IKÄIHMISTEN OSUUS INDEKSI KAIKKI = 100 YLI 75 **
Seinäjoki	64 736	579	1 578	2 157	91	95
Hämeenlinna	67 971	597	1 422	2 019	109	127
Jyväskylä	144 473	705	1 233	1 938	86	86
Kuopio	121 543	628	1 634	2 262	110	98
Pori	83 482	647	1 538	2 185	119	128
Rovaniemi	64 180	691	1 407	2 098	103	89
Vaasa	67 615	611	1 572	2 183	85	102
		Keskiarvo vertailu- kaupungit	Keskiarvo vertailu- kaupungit	Keskiarvo vertailu- kaupungit	Indeksi koko maa	Indeksi koko maa
		637	1 483	2 120	100	100

Lähde: Mari Sjöholm (2022). Suurimpien kuntien sosiaali- ja terveystoimen tammi-joulukuu 2021 nettotoimintamenot. Kuntaliitto.

* Kelan terveystunturin ikä- ja sukupuolivakioidun sairastavuusindeksi (koko maa = 100) avulla havainnollistetaan, miten tervettä tai sairaata alueen väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon.

** Ikäihmisten osuus indeksi kuvaa yli 75 vuotiaitten osuutta alueen väestöstä suhteessa koko maan väestön keskiarvoon.

Taulukossa 4 on verrattu Seinäjoen kaupungin perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon toteutuneita nettotoimintamenoja asukasta kohden vertailukaupunkien vastaaviin lukuihin vuodelta 2021. Vertailusta voidaan todeta, että Seinäjoen kaupungin perusterveydenhuollon kustannukset ovat keskiarvoa alhaisemmat, kun taas erikoissairaanhoidon kustannukset ovat Seinäjoella keskiarvoa korkeammat. Käytetyn lähteen mukaan nämä ovat ensitietoja vuodelta 2021, joten kaikilta osin kustannukset eivät olleet välttämättä kirjautuneet. Edellä esitetyistä nettomenoista laskettuja tarvevakioituja menoja, jotka pohjautuvat Terveystalon ja hyvinvoinnin laitoksen tuottamaan tilastolliseen vertailuaineistoon tehden kuntien menot vertailukelpoisiksi, ei ollut arviontikertomuksen 2021 laadintahetkellä käytettävissä.

Edellä mainittu tarvevakioidut menot ja indeksit auttavat suhteuttamaan ja ymmärtämään väestöltään ja palvelutarpeiltaan erilaisten kuntien kustannuksia, koska kuntien sairastavuuserot ovat osin suuria. Taulukossa 4 esitetyn ikä- ja sukupuolivakioituneen sairastavuusindeksin mukaan Seinäjoella sairastavuus on 9 % pienempää kuin koko maassa keskimäärin ja ikäihmisten osuus indeksin mukaan Seinäjoella väestöstä yli 75 vuotiaita on 5 % vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Tulosalueen analysoinnin mukaan Seinäjoen kaupungin perusterveydenhuollon alhainen kustannustaso perustuu tuottavuuden kasvuun. Henkilöstömäärän lisäys on ollut maltillista asukasluvun kasvuun nähden ja toimintatapoja on uudistettu mm. tiimimallin käyttöön.

Terveystalon työvoimapulaa on koronapandemia vaikeuttanut entisestään

Koronapandemia on vaikuttanut terveydenhuoltoon erittäin laaja-alaisesti vuonna 2021 ja vaikuttaa yhä edelleen. Koronataartuntojen huippu on saavutettu kaupungissa kuluva vuoden tammikuussa. **Koronapandemia on kasvattanut työn määrää ja koronanäytteenoton prosessi on kuormittanut terveydenhuoltoa ajanvarauksesta näytteenottoon, hoitotarpeen arvioinnista jäljitykseen ja informointiin. Kaupungin terveyskeskuksen omaan drive in koronanäytteenottoon palkattiin kaksi uutta työntekijää. Näytteenoton sekä jäljityksen järjestämisessä on hyödynnetty työntekijöiden vapaaehtoisia työaikajoustoja ja työ on tehty jononpurkukorvauksella. Työaikalain mukaisissa työajoissa on pysytty. Kun koronatestauksen kapasiteetti on ollut kriittinen, on kilpailutuksen kautta**

ostettu näytteenottoja Terveystalo Oyj:stä syksyllä 2021 ja Pihlajalinna Oyj:stä kuluva vuonna. Ulkopuolisen palveluna ostettujen näytteenottojen määrä ei ole saadun selvityksen mukaan ollut olennainen (766 kpl vuonna 2021 ja 3 823 kpl kuluvaan vuonna).

Seinäjoen kaupungilla on terveyspalveluiden ajanvarauksellinen vastaanotto. Koronapandemian aikana puheluiden määrä on ollut noin tuhat soittoa päivässä, kun ennen koronapandemiaa soittomäärät olivat noin 300-400. Kiirevastaanoton puhelinvälittelyyn ohjautuvat kiireellistä apua tarvitsevien kuten esimerkiksi koronapotilaiden puhelut. Kiirevastaanoton puheluihin soitetaan takaisin saman päivän aikana. Kiireettömissä asioissa takaisinsoitossa on ollut ajoittain viivettä. Hoitotakuun säädösten mukaan on arkisin terveyskeskuksen aukioloaikana sinne saatava välittömästi yhteys. Takaisinsoittojärjestelmän puheluita purkaa kymmenestä kahteenkymmeneen henkilöä.

Noin kymmenen henkilötövuotta on ollut koronapandemian seurauksena poissa kaupungin terveydenhuollon tavanomaisista tehtävistä vuonna 2021. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan hoitovelkaa, jolla tarkoitetaan sairauksien diagnoosien ja hoitoon pääsyn viivästymistä, ei ole kuitenkaan aiheutunut vuonna 2021. Sen sijaan kuluva vuoden aikana on terveyspalveluiden kysyntä kasvanut ja haastetta vastaanottoaikojen riittävyteen on muodostunut.

Terveydenhuollon työvoimapulaa on koronapandemia vaikeuttanut entisestään. Hoitohenkilökunnan avoinna olevat virat ja pitempiaikaiset määräaikaisuudet on pääsääntöisesti saatu täytettyä, mutta lyhytaikaisiin sijaistuksiin ei ole saatu henkilöstöä. **Vuoden 2021 loppupuolella hoitohenkilökunnan pitempiaikaisten määräaikaisuuksien ja virkojen täyttäminen on vaikeutunut.** Huhtikuussa 2022 oli hoitohenkilökunnan toimia sekä virkoja avoinna ja haettavana 7 kpl ja lääkäreiden virkoja vakituisesti täyttämättä 12 kpl. **Lääkäreiden rekrytoinneissa on Seinäjoen kaupungissa onnistuttu, sillä lääkäreiden saatavuus avoinna oleviin virkoihin ja sijaisuuksiin on saadun selvityksen mukaan parantunut. Vuokralääkäriä on käytetty kaupunginsairaalassa muutamia jaksoja vuoden 2021 aikana.**

Tarkastuslautakunnan vuoden 2018 arvionnissa toteutamat lääkäriavajeen ratkaisemiseksi tehdyt aktiiviset toimenpiteet kuten rekrytoinnin tehostaminen, työnkuvan muutokset sekä panostus koulutuksiin ja ohjaukseen voidaan katsoa tuottaneet tulosta terveydenhuollon tulosalueella. Tästä osoituksena on myös Seinäjoen terveyskeskuksen tulos "Vuoden nousija" Nuorten Lääkärien Yhdistys ry:n vuoden 2021 koulutuspaikkakyselystä, jossa Seinäjoki harppasi kolmesta tähdestä viiteen tähteen. Koulutuspaikkakysely on

suomalaisten erikoistuvien lääkäreiden koulutusolosuhteita koskeva tutkimus, jolla kartoitetaan erikoistuvien lääkäreiden saamaa koulutusta ja ohjausta sekä yleisemmin työoloja ja työn kuormittavuutta nykyisessä koulutuspaikassa.

Seinäjoen kaupungilla on ollut vuosia käytössä paikallinen sopimus lääkäreiden, hammaslääkäreiden ja eläinlääkäreiden palkkausten perusteista. Vuodesta 2018 alkaen on yhtäjaksoisesti jouduttu käyttämään sopimuksen mahdollistamaa 6 %:n tehtäväkohtaisen palkan lisää resurssipulasta johtuen. Henkilöstöjaosto on 8.2.2022 päättänyt, että edellä mainittu 6 %:n tarkistus on pysyvä osa lääkäreiden tehtäväkohtaista palkkaa palkkatason kilpailukykyisyyden ja lääkäriresurssien varmistamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen vastattavaksi 1.1.2023 alkaen. Sote-uudistuksen tavoitteena on mm. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut hyvinvointialueella asuville. Ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi hyvinvointialueilla luodaan toimintarakenteita ja -tapoja. **Osana arviointia tarkastuslautakunta pyysi tilannekatsauksen, miten Seinäjoen kaupungin terveydenhuolto on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen toimintarakenteiden ja -tapojen valmisteluissa.**

Saadun katsauksen mukaan kansallisiin valmisteluverkostoihin on Etelä-Pohjanmaalta nimetty edustajat. Seinäjoen kaupungin johdolle ei näitä rooleja ole kohdennettu. Suurimpaan osaan kansallisia verkostotapaamisia Etelä-Pohjanmaalta osallistuvat hyvinvointialueen vt. hyvinvointialuejohtaja, muutosjohtaja ja palvelujaoston puheenjohtaja hyvinvointialueen keskitetystä valmistelusta. Kuntien ja kuntayhtymien tavoitteita ohjaavat kansallisesti asetetut tavoitteet ja näin ollen Seinäjoen kaupungin tavoitteet ovat pitkälti yhteneväiset muiden alueen kuntien ja kuntayhtymien kanssa.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmistelun koordinoivastuu on alueen kuntien ja kuntayhtymien päätöksiin vastuutettu hallinnollisesti Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymän organisaatioon. Kaupungin terveydenhuollon johto pääsi hyvinvointialueen organisaatorakenteen ja hallintosäännön valmisteluun mukaan kohtalaisen myöhään, joulukuussa 2021. Yhteistyölle olisi johdon näkemyksen mukaan ollut tarvetta jo aikaisemmin. Johdon osallistumisesta on haastanut koronapandemian aiheuttama merkittävä lisäkuorma tulosalueella sekä toimialalla. Seinäjoen kaupungilla ei ole edustajaa kaikissa valmisteluryhmissä. Väliaikaisen valmistelutoimielimen (VATE) toimikaudella nimetyistä VATE:n alaisista jaostoista ja myös palvelujaoston

alajaostoissa enemmistön puheenjohtajuus on Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymällä. Terveydenhuollon johdon mukaan kaupungilla on vaihtamisen ja muutoksen mahdollisuuksia edelleen ja asiantuntijaryhmät ovatkin valmistelua jatkaneet esim. organisaatorakennetta koskien. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen päätöksenteossa on kirjattu, että organisaatorakennetta ja hallintosääntöä voidaan edelleen valmistelun edetessä päivittää.

Ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi hyvinvointialueilla luodaan toimintarakenteita ja -tapoja

Vt. hyvinvointialuejohtaja ja muutosjohtaja ovat koonneet peruskuntien ja -kuntayhtymien sosiaali- ja terveysjohtajat muutoksen johtamisen ja toimeenpanon tuen työryhmäksi, joka kokoontuu kerran viikossa. Ryhmällä ei ole päätöksenteko- tai linjausmandattia. Ryhmän tehtävänä on varmistaa, että tieto kulkee kuntien ja hyvinvointialueen keskitetyn valmistelun välillä.

Suhteessa muutoksen kokoon Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmisteluun päätoimisesti palkattujen valmistelijoiden määrä on vähäinen ja valmistelurakenne on kevyt. Hyvinvointialueen valmistelussa erillisen johtoryhmän nimeämiselle ei ole nähty tarvetta. Valmisteluun osallistuvat asiantuntijat ovat esittäneet näkemyksensä, että valmistelun tehokkaaseen etenemiseen tarvittaisiin asiantuntijanäkemysten lisäksi valmistelua linjaava johtoryhmä.

Kaupungin asukkaille terveydenhuollon palveluiden järjestämisen muutos näkyy todennäköisesti varsin vähäisesti alkuvaiheessa. Valmistelussa on lähdetty siitä, että vuoden 2022 loppuun mennessä on valmisteltuna ainoastaan pakolliset tehtävät, jotta palvelut turvataan myös siirtymävaiheessa. Aikataulu on erityisen tiukka näidenkin valmisteluun. Asiakasmaksut tullaan alueella yhtenäistämään, mistä joitakin rahallisia vaikutuksia todennäköisesti on.

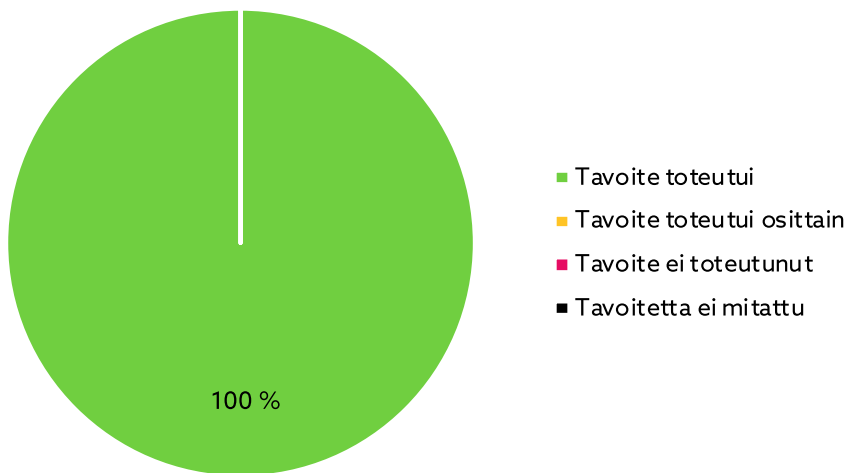
Hyvien käytäntöjen toimeenpano siirtyy suurimmalta osin 1.1.2023 jälkeiseen aikaan. Olennaista on, että vuoden 2022 loppuun mennessä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle tehdään päätökset parhaiden toi-

mintamallien toimeenpanoa tukevista rakenteista ja johtamismalleista. Hyvinvointialueen perustason eli perusterveydenhuollon toimintamalleja kehitetään laajassa koko alueen yhteistyössä erityisesti Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden hankkeessa (TSK) ja muissa valionosuushankkeissa. Näiden etenemistä arvioidaan alueen yhteisessä strategisessa ohjausryhmässä ja rahoittajan, Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimesta. TSK-hanke etenee suunnitellusti ja suunnitelmien toimeenpano on tiivistymässä.

Terveystieteiden huollon johdon mukaan hyvän kumppanuusmallin syntymiseen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja Seinäjoen kaupungin välille vaatii

yhteistyötä ja yhteisiä tavoitteita. Hyvinvointialueen valmistelun yhdyspintajaoston teemoja tulisi johdon näkemyksen mukaan laajentaa esimerkiksi työllisyys- ja kotouttamispalveluihin, kuntouttavaan työtoimintaan ja järjestöyhteistyöhön. Koska yhdyspintajaostoon ei ole irrotettu erillistä valmistelijaresurssia on nähtävissä, että valmistelu ei etene riittävästi. **Seinäjoen kaupungin viranhaltijoilla on vaikuttamisen sekä osallistumisen vastuu, mitä tehdään osana asiantuntijavalmistelua. Yhteistyötä ja vaikuttamista tehdään myös valmistelurakenteissa olevassa alueen kuntajohtajafoorumissa. Hyvinvointialuealuestrategian valmistelu on käynnissä ja yhteistyön merkityksen vahvistamiseen on mahdollista vaikuttaa strategian valmistelun kautta.**

Kuva 5. Terveystieteiden huolto tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen

Avoterveydenhoidon lääkäri-, hoitaja ja terveydenhoitajakäynneille asetetut käyntitavoitteet, joita mitataan kappalemäärillä, toteutuivat Seinäjoen kaupungin kuten myös pääosin Isonkyrön kunnan osalta. **Hoitajien vastaanotolle on päässyt tavoitteen mukaisesti kolmen vuorokauden kuluessa hoidontarpeen arvioinnista ja lääkärin kiireettömälle vastaanotolle tavoitteen mukaisesti viimeistään neljän viikon kuluessa.** Hoitotakuun mukaan hoidon tarpeen arviointi on tehtävä viimeistään kolmessa arkipäivässä. Myös käyntimäärät Seinäjoen ja Isonkyrön hammashoitolassa ovat ylittäneet asetetut käyntitavoitteet. **Potilasjonoja hammashoittoon on saatu purettua toimintatapoja kehittämällä esim. lisäämällä kaikille hammaslääkäreille päivittäisiä tarkastusajkoja ja uudistamalla koululaisten kutsuntajärjestelmä. Jonotusaika kiireettömään hammashoittoon on noin neljä kuukautta.** Suun terveydenhuollossa enimmäisaikaraja on kuusi kuukautta, jos hoidon lykkäämiselle on perusteltuja syitä eikä potilaan terveys ole vaarassa. Peruuttamatomat ajat ovat olleet suun terveydenhuollossa haasteena tekstimuistutuksista huolimatta.

Terveystieteiden huollon tavoite, että sairaalahoitoa tarvitsevat potilaat pääsevät viivyttyksettä kaupunginsairaalaan hoitoon tarkoituksenmukaiselle osastolle ei ole toteutunut kuten ei myöskään hoidon oikea porrastus eli potilas on hoidettavana tarkoituksenmukaisessa hoitopaikassa (erikoissairaanhoidossa, kaupunginsairaalaissa, kotihoidossa tai palveluasumisyksikössä). Sen sijaan edellä mainitun tavoitteen toteutumisen mittaamiseen määritellyt hoitopäivät ovat keskimäärin toteutuneet. **Tarkastuslautakunta on tulosalueen vuoden 2018 arvioinnissa todennut, että Seinäjoen sairaansijamäärä on nykyisellään riittävä, mutta paikkoja ei ole varaa vähentää ja väkiluvun ennustettu kehitys tulee ottaa huomioon sairaansijojen määrässä.** Seinäjoen kaupungin sairaansijamäärä oli 17 kpl/10 000 asukasta kohden ilman psykiatriasta osastoa M4 1.7.2018. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan kaupungin sairaansijamäärä on vähentynyt 13:lla sairaansijalla. Kymmenen potilaspaikkaa on vähentynyt, koska Huhtalantie 10:stä on jouduttu siirtämään kantasairaalan tiloihin ja Huhtalantie 10:stä on siirretty kotisairaalan toimisto osastolle M3.

Tulosalueen vuoden 2018 arvioinnissa tarkastuslautakunta totesi, että toiminnallisten tavoitteiden mittarina ja tavoitearvoina on käytetty käyntimäärien kappalemääriä ja että tavoitearvon asettaminen on haastavaa eikä anna oikeaa kuvaa tulosalueen tavoitteiden toteutumisesta. Lisäksi tarkastuslautakunta mainitsi, että käyntimääriä on syytä seurata sisäisinä mittareina ja suositteli asettamaan terveydenhuollon tulosalueelle toiminnan, toimintatapojen sekä palvelujen järjestämisen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta paremmin kuvaavia tavoitteita. Vuoden 2021 toiminnallisten tavoitteiden toteutumista ja riskiä on arvioitu sanallisesti. Tavoitteiden mittareina ja tavoitearvoina on käytetty käyntimäärien ja hoitopäivien kappalemääriä kuten vuonna 2018.

Tarkastuslautakunta kiittää terveydenhuollon henkilöstöä Seinäjoen kaupungin ja Isonkyrön kunnan asukkaiden hyväksi tehdystä arvokkaasta työstä koronapandemian aikana.

Nuorten Lääkärien Yhdistys ry:n vuoden 2021 koulutuspaiikkakyselyssä Seinäjoen terveyskeskuksen tulos oli ”Vuoden nousija”, kun terveyskeskus harppasi kolmesta tähdestä viiteen tähteen. Tulos osoittaa, että Seinäjoella erikoistuvien lääkäreiden koulutusolosuhteisiin kuten annettuun koulutukseen, ohjaukseen, työoloihin ja työn kuormittavuuteen on panostettu.

Tarkastuslautakunta toteaa, että terveydenhuolto on yhdessä henkilöstöpalveluiden kanssa varmistanut, että lääkäreiden palkat ovat kilpailukykyiset kaupungin lääkäriresurssien varmistamiseksi.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota kuluvan vuoden aikana kasvaneeseen terveystalouden kysynnän kasvuun ja sen aiheuttamaan haasteeseen vastaanottoaikojen riittävyydessä. Hoitoon pääsy tulee turvata käytettävissä olevin keinoin.

Kunnilla ja hyvinvointialueella on yhteiset asukkaat sekä yhteisenä tavoitteena asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäväjaon toimivuudessa olennaista on kunnan ja hyvinvointialueen välisen yhdyspinnan toimivuus. Tarkastuslautakunta pyytää varmistamaan, että Seinäjoen kaupungin hyvinvointialuevalmistelun lisäksi yhdyspinta- ja edunvalvontatyö Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa nostetaan priorisoinnin kärkeen ja aloitetaan kiireellisesti.

8. Yhteenvedo

Tarkastuslautakunnan lakisääteisiin tehtäviin kuuluu tavoitteiden toteutumisen arviointi ja raportointi. Arviontikertomuksessa 2021 esitetään tarkastuslautakunnan valtuustokauden 2021 – 2025 ensimmäisen arviointivuoden tulokset. Tarkastuslautakunnan työskentely on ollut aktiivista ja yhteistyö arviointikohteina olleiden viranhaltijoiden ja tytäryhteisöiden edustajien kanssa on ollut avointa ja vuorovaikutteista.

Seinäjoen kaupungin vuoteen 2021 mahtui jälleen merkittäviä onnistumisia. Seinäjoen kaupunkistrategian ensimmäinen valinta on yrittäjyys ja Seinäjoen seutukunta arvioitiin jo viidettä kertaa Suomen vetovoimaisimmaksi paikaksi yritystoiminnalle. Into Seinäjoki Oy:lle määritellyt tavoitteet toteutuivat lähes täysin. Kaupunkistrategiassa ja toimialoille asetettavissa tavoitteissa olisi kuitenkin edelleen tärkeää huomioida yrittäjyys ja yrittäjyyden sijoittumisen edistäminen. Verotulojen kehitys oli vahvaa kaikissa veroluokissa ja kaupunki hyötyi matalasta korkotasosta. Maanmyyntituloissa oltiin lähellä vuoden 2018 vilkkaan rakentamisen ennätystasoa. Suurten kaupunkien elinvoimavertailussa sijoituttiin kolmannelle sijalle.

Tarkastuslautakunta on huolissaan kaupunkikonsernin taloudellisesta tilasta ja velkaantumisen kehityksestä

Kuten edellä mainituista havaitaan, on Seinäjoen kaupungilla hyvät edellytykset edelleen kasvaa ja kehittyä. Tarkastuslautakunta on kuitenkin huolissaan kaupunkikonsernin taloudellisesta tilasta ja velkaantumisen kehityksestä. Riittävät ja laadukkaat palvelut sekä kestävä kehitys ja kasvu edellyttävät vahvaa taloudenpitoa. Vuonna 2021 tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointimenoja, toimintaa katettiin ulkopuolisella rahoituksella ja tunnusluvusta on tulkittavissa jo merkittävä velkarasite. Päätöksenteon joka tasolla tulee sitoutua erityisesti talouden tasapainotustyöhön, jotta saavutetaan kestävä taso vuosikatteen ja investointitason välille. Tarkastuslautakunta edellyttää kaupunginhallitusta liittämään arviontikertomuksen havainnoista annettavaan lausuntoon prosessi, jossa on kuvattuna taloussuunnittelussa huomioitu talouden tasapainotustyö sekä talouden tasapainotustyön toteutumisen seuranta

kaupunginhallituksessa ja lautakunnissa. Talousraportointi toimii päätöksenteon tukena sekä ohjaa tehokkaasti rakenteellisia uudistuksia. Tarkastuslautakunta odottaa, että taloudella johtamista kehitetään säännöllisen talousraportoinnin tuella.

Tarkastuslautakunta odottaa, että taloudella johtamista kehitetään säännöllisen talousraportoinnin tuella

Koronapandemia vaikutti merkittävästi vuonna 2021 miltei jokaisen kaupunkikonsernin yksikön toimintaan. Tarkastuslautakunta kiittää henkilöstöä toiminnasta ja uusien ratkaisujen hakemisesta haasteisessa ja nopeasti muuttuneessa toimintaympäristössä. Terveystieteiden tulosalueella koronapandemia on kasvattanut työn määrää ja koronanäytteenoton prosessi on kuormittanut terveydenhuoltoa ajanvarauksesta näytteenottoon, hoitotarpeen arvioinnista jäljitykseen ja informointiin. Puheluiden määrä on kasvanut merkittävästi sekä tilanne on vaikeuttanut entisestään terveydenhuollon työvoimapulaa. Noin kymmenen henkilötövuotta on ollut koronapandemian seurauksena poissa kaupungin terveydenhuollon tavanomaisista tehtävistä vuonna 2021. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan hoitovelkaa, jolla tarkoitetaan sairauksien diagnoosien ja hoitoon pääsyn viivästymistä, ei ole kuitenkaan aiheutunut vuonna 2021. Sen sijaan kuluvan vuoden aikana on terveyspalveluiden kysyntä kasvanut ja haastetta vastaanottoaikojen riittävyyteen on muodostunut.

Kaupungin toimitilojen käytölle ei ole asetettu tavoitteita. Tarkastuslautakunta suosittelee asettamaan toimitilojen käyttöä ja käyttöastetta tehostavia tavoitteita ja mittareita sekä laatimaan Seinäjoen kaupungin kiinteistö- ja toimitilastrategian. Kaupungin kiinteistöomaisuus on merkittävä varallisuuserä ja kaupungin tuottamien palveluiden tilatarpeet ovat huomattavassa muutoksessa niin osassa tiloista harjoitettavan toiminnan järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle kuin työntekemisen tapojen muutoksen myötä. Muutoksia tapahtuu myös kaupungin asukkaiden tarpeissa ja käyttäjäryhmien määrissä.

Investointikohteissa on havaittu budjettiylityksiä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan merkittävimpien rakennushankkeiden vaikuttavuus-

arviointiin tulisi sisältyä myös riskiarviointi, jossa strategisten, operatiivisten ja vahinkoriskien lisäksi huomioidaan hankkeen taloudelliset riskit. Asemanseudun hankkeen osalta alkuperäinen kustannusarvio alibudjetoitiin eikä hanke herättänyt riittävästi kiinnostusta osallistua tarjouskilpailuun. Kilpailuttaminen ei tuottanut toivottua kustannushyötyä. Tarkastuslautakunta suosittelee käymään läpi, mikä asetelma tilanteeseen johti ja hyödyntämään kokemusta tulevaisuuden hankkeiden suunnittelutyössä.

Päätös olla hiilineutraali sähkön ja kaukolämmön tuotannossa vuoteen 2030 mennessä johtaa merkittäviin investointeihin

Seinäjoen Energia –konsernin kuluttajahinnat vuonna 2021 olivat valtakunnallisesti vertailtuna edullisella tasolla sekä konsernin suoritukset kaupungille 11,3 milj. € ovat merkittävä kokonaisuus. Yhtiön kustannusrakenne kasvoi vuoden 2021 aikana johtuen pääasiassa päästöoikeuksien yksikköhinnan merkittävästä kasvusta sekä myös turveveron korotuksesta. Päätös olla hiilineutraali sähkön ja kaukolämmön tuotannossa vuoteen 2030 mennessä johtaa merkittäviin investointeihin. Yhtenä kokonaisuutena investointikohteista on ydinvoima ja Seinäjoen Energia on mukana osaomistajana myös rakenteilla olevassa Fennovoiman ydinvoimalahankkeessa. Venäjän hyökättyä Ukrainaan 24.2.2022, sisältyy Fennovoiman hankkeeseen paljon epävarmuuksia. Seinäjoen Energialla ei tällä hetkellä ole mahdollista irrottautua projektista. Fennovoiman osakkaat tekevät aikanaan kollektiivisen päätöksen, johon myös Seinäjoen Energian tulee sopeutua. Yhtiössä tiedostetaan hankkeeseen liittyvät tulevaisuuden riskit. Edellä mainitut huomioiden suosittelee tarkastuslautakunta niin yhtiötä kuin kaupunkikonsernia huolelliseen talous- ja rahoitusuunniteluun ja kiinnittämään huomiota riskienhallintaan.

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä valikoitu tarkastuslautakunnan arviointikohteeksi Seinäjoen kaupungin omistusosuuden ollessa merkittävällä tasolla 48,7 % ja myös Sedun vaikuttavan aseman perusteella. Seinäjoen koulutuskuntayhtymä on saanut positiivista palautetta niin opiskelijoilta kuin työelämäpalautteissa. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä Sedussa aloitti syksyllä 2021 15 % enemmän opiskelijoita aikaisempiin vuosiin verrattuna. Sedun tavoitteena on ottaa oppivelvollisuuden laajentuminen osaksi arkea ja toimintatapoja hallitusti niin tehokkaiden toimin-

tamallien kuin sähköisten järjestelmien tuella. Oppivelvollisuuden laajentuminen ei tule aiheuttamaan kustannuksia jäsenkunnille.

Seinäjoen työttömyysaste on maan alhaisimpia ja alueella puhutaan jo työvoimapulasta, mikä jarruttaa yritysten laajentumista ja kasvua. Asia on merkittävä koko alueen elinvoimaisuuden, talouskasvun ja tulevaisuuden näkymien kannalta. Sedulla on merkittävä rooli vastata koulutustarjonnalla alueen työelämän tarpeeseen. Tarkastuslautakunta suosittelee Seinäjoen kaupunkia hyödyntämään Sedun vahvuuksia ja vetovoimaa sekä Sedun kykyä tuottaa alueelle osaavaa työvoimaa, niin kaupunkistrategian laadinnassa kuin yhteistyössä eri yksiköiden välillä. Seinäjoen on tärkeää erottua valtakunnallisesti opiskelijamyönteisenä kaupunkina, kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia tulee laajentaa sekä ylläpitää kaupungin pitovoimaa, jotta opiskelijat kokevat alueen houkuttelevana myös siirtyessään työelämään. Eri-tyisen tuen opiskelijoille kaupungin tulee varmistaa riittävät kuraattori- ja psykologipalvelut sekä mahdollistaa nuorien tukemista ja ohjautumista työelämään eri palveluiden ja hankkeiden kautta sekä tarjoamalla työpaikkoja.

Kaupungin asukkaille terveydenhuollon palveluiden järjestämisen muutos näkyy todennäköisesti varsin vähäisesti alkuvaiheessa

Osana terveydenhuollon arviointia tarkastuslautakunta pyysi tilannekatsauksen, miten Seinäjoen kaupungin terveydenhuolto on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen toimintarakenteiden ja -tapojen valmisteluissa. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmistelun koordinoitivastuu on alueen kuntien ja kuntayhtymien päätöksiin vastuutettu hallinnollisesti Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiriin kuntayhtymän organisaatioon. Väliaikaisen valmistelutoimielimen (VATE) toimikaudella nimetyistä VATE:n alaisista jaostoista ja myös palvelujaoston alajaostoissa enemmistön puheenjohtajuus on Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiriin kuntayhtymällä. Suhteessa muutoksen kokoon Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmisteluun päätoimisesti palkattujen valmistelijoiden määrä on vähäinen ja valmistelurakenne on kevyt.

Kaupungin asukkaille terveydenhuollon palveluiden järjestämisen muutos näkyy todennäköisesti varsin vähäisesti alkuvaiheessa. Valmistelussa on lähdetty siitä, että vuoden 2022 loppuun mennessä on valmisteltuna ainoastaan pakolliset tehtävät, jotta palvelut turvataan myös siirtymävaiheessa. Aikataulu on erityisen tiukka näidenkin valmisteluun. Asiakasmaksut tullaan alueella yhtenäistämään, mistä joitakin rahallisia vaikutuksia todennäköisesti on.

Hyvien käytäntöjen toimeenpano siirtyy suurimmalta osin 1.1.2023 jälkeiseen aikaan. Olennaista on, että vuoden 2022 loppuun mennessä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle tehdään päätökset parhaiden toimintamallien toimeenpanoa tukevista rakenteista ja johtamismalleista. Hyvinvointialueen perustason eli perusterveydenhuollon toimintamalleja kehitetään laajassa koko alueen yhteistyössä erityisesti Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushankkeessa (TSK) ja muissa valionosuushankkeissa. Kunnilla ja hyvinvointialueella on yhteiset asukkaat sekä yhteisenä tavoitteena asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäväjaon toimivuudessa olennaista on kunnan ja hyvinvointialueen välisen yhdyspinnan toimivuus. Tarkastuslautakunta pyytää varmistamaan, että Seinäjoen kaupungin hyvinvointialuevalmistelun lisäksi yhdyspinta- ja edunvalvontatyö Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa nostetaan priorisoinnin kärkeen ja aloitetaan kiireellisesti.

**Hyvien käytäntöjen
toimeenpano siirtyy
suurimmalta osin 1.1.2023
jälkeiseen aikaan,
olennaista on kunnan ja
hyvinvointialueen välisen
yhdyspinnan toimivuus**

SEINÄJOEN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Seinäjoki 31.5.2022

Aki Ruotsala
puheenjohtaja

Paula Sihto
varapuheenjohtaja

Ilkka Hyvönen
jäsen

Aapo Jumppanen
jäsen

Päivi Katajamäki
jäsen

Jarkko Panu
jäsen

Anne Saari
jäsen

Joanna Silver
jäsen

Seinäjoki

